Dayanışma

NİSAN 1987 SAYI:57 2.5 DM

Barış yürüyüşlerine katılalım!

F.Almanya'da ve Avrupa'nın diğer ülkelerinde her yıl düzenlenen ve yüzbinlerce barışseverin katıldığı "Osternmarsch" barış yürüyüşleri Nisan ayı içinde yapılıyor.

Güzelden yana, iyiden yana, insandan yana, barıştan yana olan herkesin katılacağı barış yürüyüşlerinde görüşmek üzere!...

Bir Rabıta daha...

Evren'in ipliği pazarda

12 Eylül darbesinin ve bugünkü uzantılarının bilinen, belgelenen rabıtalarına bir de Rabıta eklendi.

Bir yandan "laiklik" çığırtkanlığı yaparken diğer yandan imam-hatip liselerinin sayısını alabildiğine artırmaktan, zorunlu din dersine kadar her türlü dinsel gericiliği devlet eliyle tırmandıran 12 Eylül rejiminin ve onun elebaşısı Evren'in kirli çamaşırları Rabıta olayıyla bir kere daha pazara çıkmıştır.

Zamanın Diyanet İşleri Başkanı Altıkulaç'ın zamanın Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş ve MGK Genel Sekreteri Haydar Saltık'a önerdiği ve zamanın Başbakanı Ulusu'nun, Bakanlar Kurulu'nun ve nihayet cuntabaşı Evren'in onaylayarak imzaladığı 28 Nisan 1981 tarihli kararnameyle Avrupa'daki Türk imamlarına Suudi Arabistan'daki Rabıta adlı bir örgüt tarafından maaş ödenmekte olduğunun anlaşılması 12 Eylülcüleri paniğe uğrattı. Sorulduğunda, önce reddettiler, sonra "hatırlayamadılar", daha sonra "hatırladılar" ama "kimin böyle bir anlaşma yaptığını hatırlayamadıklarını" söylediler. Evren "bize böyle bir bilgi hiç ulaşmadı" dedi. Cumhuriyet gazetesi belgeleri yayınladı. Altında Evren'in de imzası vardı. Yapılan işin gizli kalması için Bakanlar Kurulu kararı Resmi Gazete'de bile yayınlanmamıştı. SHP Evren dahil, bütün yöneticileri istifaya çağırdı.

Rabıta-tül İslamül Muzzama, malûm geniş ilişkileri bulunan bir şeriat örgütüdür. Evren, cumhurbaşkanı olarak bu örgütün önde gelen

(Devamı 7. sayfada)

Grevler çoğalarak sürüyor

Yüzlerce işyerinde binlerce işçiyi kapsayan grev kararları ve başlayan grevlerin önemi, her şeyden önce, grev yapılabileceğini gösteren bir başlangıç olmalarından kaynaklanıyor.

Petrol-İş Sendikası'nın İşveren Sendikası Kiplas ile uyuşmazlık kapsamına giren işyerlerindeki grevleri her geçen gün genişleyerek sürerken, Kristal-İş Sendikası da Eskişehir

(Devamı 7. sayfada)

Sovyetler Birliği'nin yeni silahsızlanma önerisi

STRATEJİK SALDIRI SİLAHLARI DÖKÜMÜ
(1 Ocak 1987)

	SSCB	ABD
Kıtalararası füzeler (ICBM)	1.398	1.016
Çokbaşlıklı füzeler (ICBM'e dahil)	820	550
Denizaltından fırlatılan füzeler (SLBM)	922	672
Çokbaşlıklı füzeler (SLBM'e dahil)	352	640
Ağır bombardıman uçakları	164	522
Bunlar arasında Cruise füzesi taşıyabilen uçaklar	56	132
Stratejik taşıyıcılar üzerindeki toplam başlık sayısı	10.000	15.000

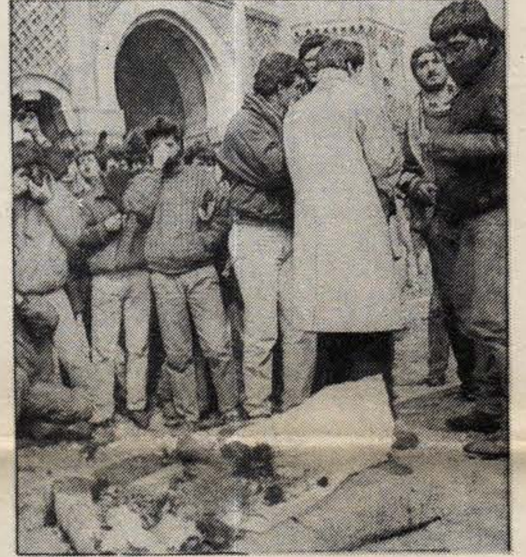
Sovyetler'in, orta menzilli füzelerin Avrupa'dan kaldırılması ve giderek tümüyle yok edilmesi yolundaki önerisi tüm dünyada destekleniyor.

SBKP Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov, 28 Şubat günü sovyet televizyonunda yaptığı konuşmada, diğer stratejik nükleer silahlar ve SDI konularından bağımsız olarak orta menzilli füzeler konusunda görüşmelere ve bir anlaşma imzalamaya hazır olduklarını açıkladı.

(Devamı 7. sayfada)

TSİP davasında 15 yıla varan hapis cezası isteniyor

İstanbul 2 Numaralı Askeri Mahkemesi'nde devam etmekte olan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi davasında esas hakkında mütalaasını bildiren savcı, 12 kişi için 2 ila 15 yıl arasında ağır hapis cezası istedi. 17 Mart günü yapılan duruşmada savcı; Çağatay Anadol, Veli Gürcan, Nurettin Bayram, Bahri Gedik, Ali Aktürk ve Mustafa Duru hakkında TCK 141/1 maddesi uyarınca 8-15 yıl; Yelda Cengiz, Orhan Cengiz, Cahit Çakır, Sezgin Karatekin hakkında TCK 141/5 maddesi uyarınca 5-12 yıl ağır hapis talebinde bulundu. Diğer sanıklar hakkında beraat talebinde bulunulan davanın 16 Nisan'daki duruşmasında savunmalar yapılacak.

16 Mart'da ölen öğrenciler anıldı

16 Mart 1978'de İstanbul Üniversitesi merkez binası önünde bomba ve yaylım ateşi sonucu 7 öğrencinin ölümüyle sonuçlanan katliam 9 yıl sonra 200 kadar öğrencinin katliamın yapıldığı yere getirip koydukları çiçeklerle protesto edildi. Öğrencilerin bu anlamlı saygısıyla bıraktıkları çiçekleri, polis geniş güvenlik önlemleri altında topladı.

"Kripto"

"ABD için önemli olan mesele, Türkiye'de demokrasinin, insan haklarının olup olmadığı değildir. Türkiye'nin bugünkü durumunun kendi menfaatlerine uygun olması meselesidir." (Yeni Gündem, sayı 46, s.18)

"İşte yine bir 'kripto'nun herzeleri!"

"Batı uygarlığı"nın en hararetli savunucularından birisi değil, aynı zamanda "bizatihi batılı" olan Metin Toker, yukarıdaki ABD yönetimini eleştiren sözlerin kime ait olduğunu bilmeseydi aynen böyle verirdi hükmünü. Ona göre, her ağızlarını açtıklarında ABD'ye veryansın etmek, böylece halkı "Batı"dan soğutmak, "gizli komünistler"in en klasik taktiklerinden birisidir. Bu "kripto"lar —yine ona göre—"demokrasinin beşiği" ABD'yi maksatlı olarak kötülerler ki, halk "Batı"dan, "hür dünya"dan soğusun, böylece Türkiye Sovyetler Birliği'nin kucağına düşsün...

Ne çare ki yukardaki sözlerin sahibi bir "kripto" değil, halis muhlis —hem de en halisinden— bir amerikancı: Süleyman Demirel!

Yoksa Demirel de mi kriptolaştı? Şayet öyle ise Türkiye'nin, Sovyetlerin kucağına düşmesine ramak kalmış, "kalmış" ne kelime, Türkiye düpedüz Sovyetlerin kucağına düşmüş demektir!

Oysa Türkiye'nin kimin kucağında olduğunu dünya alem biliyor. Bu gerçeği, son günlerde uzatılan "Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması" (SEİA) bir kere daha, gözlere sokarcasına kanıtladı.

Önceleri sadece "Savunma İşbirliği Anlaşması" (SİA) denilen, Türkiye topraklarını ABD'nin militarist emellerine ve savaş kundakçılığı tertiplerine peşkeş çeken bu tek taraflı teslim belgesinin süresi 1 yıl önce dolduğunda, Evren-Özal ikilisi Beyaz Saray'dan mümkün olduğunca fazla iane koparabilmek için "pazarlıklara" başlamıştı. Onun için de anlaşmaya "Ekonomik" kelimesi ilave edilmişti. Ne ki Washington, Ankara'daki diktatörlüğün tıynetini, nasıl gözü kapalı amerikancı olduğunu gayet iyi biliyordu. Türk burjuvazisinin ekonomik alandaki taleplerini kös dinledi ve bu konuda anlaşmanın adına "ekonomik" kelimesinin eklenmesinden başka en ufak bir taviz vermedi. Dolayısıyla anlaşma yine eskisi gibi sadece askeri muhtevada kaldı.

Üstelik ABD yönetimi Ankara'nın askeri alandaki taleplerine de fazla yüz vermedi. Yıllardır Türkiye'ye yapageldiği "askeri yardımları" (aslında bunun "yardım" değil, ABD'nin askeri harcamalarından tasarruf olduğu biliniyor) nerdeyse yarı yarıya kıstı. Çünkü Türkiye'deki yönetimin elinin mahkum olduğunu, hiçbir şey vermese de Özal hükümetinin anlaşmaya imzayı basacağını biliyordu. Böylece Ankara'nın baştan beri kof olduğu bilinen blöfleri boşa çıktı ve Türkiye toprakları 5 yıllığına daha ABD'ye bedavaya kiralandı.

Böyledir. Dünyada tek bir faşist diktatörlük, tek bir zorbalık rejimi yoktur ki kayıtsız şartsız ABD'ye bağlı olmasın, ayakta kalabilmek için ABD emperyalizminin desteğine muhtaç olmasın.

(Devamı 7. sayfada)

Dayanışma

Türk-İş yönetimi yürüyüşe kaçtı

Türk-İş yönetimi daha önce Başkanlar Kurulu'nda alınan genel grev kararından vazgeçerek "sessizce" Meclis'e yürüyüşte karar kıldı. Rejim buna da izin vermedi.

Türk-İş Başkanlar Kurulu, daha önce aldığı genel grev kararından vazgeçti. Karardan vazgeçilmesinde Şevket Yılmaz ve yönetim ekibinin çabaları rol oynadı. Genel grev kararına karşı işverenlerden ve hükümetten gelen tepki, Türk-İş yönetimini ürküttü. Şevket Yılmaz, geleneksel Türk-İş politi-

(Devamı 7. sayfada)

Reagan yalan söylediğini kabul etti

İran-contra olayında yalan söylediğini kabul eden ABD başkanı, bundan sonra "Amerikan değerlerine uygun" operasyonlar yapacaklarını açıkladı!

İran'ın içişlerine doğrudan müdahale anlamı taşıyan silah satışı ve bu satıştan elde edilen paranın bir kısmının ABD Kongresi ve kamuoyundan gizli olarak, Nikaragua halkı ve hükümetine karşı Contra'ların finansmanında kullanılması olayının basına yansımasıyla bir Beyaz Saray skandalı daha yaşandı. Kasım ayından bu yana önce olayları bilmediğini, sonra bir kısmını bildiğini söyleyegelen Reagan nihayet Mart ayı başında bir özür dileme ko-

(Devamı 7. sayfada)

Korsan Reagan'ın mumu yatsıya kadar yandı.

DİSK'in 20. yılı kutlandı

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu—DİSK'in 20. kuruluş yıldönümü Avrupa'da da çeşitli toplantılarla kutlandı. F.Almanya'da sürgündeki DİSK'li sendikacıların düzenlediği kuruluş yıldönümü toplantısı ile ilgili haberi, Yunanistan İşçileri Barış ve Silahsızlanma Hareketi'nin DİSK'in kuruluş yıldönümü dolayısıyla dayanışma mesajını ve DİSK'li sendikacıların Hollanda'da yaptıkları toplantıyla ilgili bilgileri 2. sayfamızda bulacaksınız.

F.Almanya'da "fişleme" girişimi boşa çıkarılmalıdır

F.Almanya'da Mayıs ayının 25'inde yapılacak nüfus sayımına karşı başta Yeşiller, DKP, sosyal demokratlar, Barış Listesi ve yüzlerce "Girişim"den oluşan geniş bir demokratik muhalefet giderek güçleniyor.

Bilindiği gibi bu nüfus sayımında kullanılacak soru fişleri SPD-FDP koalisyon hükümeti döneminde hazırlanmış, daha sonra gerici Kohl hükümeti tarafından 1983 yılının Nisan ayında yapılması düşünülen nüfus sayımında kullanılmak istenmiş, ne ki o sıralar oluşan geniş bir demokratik tepkinin de etkisiyle Anayasa Mahkemesi soru fişlerindeki bazı sorular nedeniyle nüfus sayımını iptal etmişti. Bunun üzerine Kohl

(Devamı 7. sayfada)

DİSK'in 20. yılı F. Almanya'da kutlandı

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun 20. kuruluş yıldönümü, F.Almanya'da sürgünde bulunan DİSK ve DİSK Onur Üyesi TÖB-DER yöneticilerinin düzenlediği ve Avrupa'nın diğer ülkelerinde bulunan DİSK'li sendikacıların desteklediği bir toplantıyla F. Almanya'nın Gelsenkirchen kentinde kutlandı. 28 Şubat günü yapılan toplantıya, Dünya Sendikalar Federasyonu Genel Konseyi üyesi ve Uluslararası Kimya, Petrol ve Bağlı Ürünler İşçileri Sendikaları Genel Sekreteri Alain Covet, DSF Dayanışma ve Eğitim Dairesi Müdürü Şeref Kanra, Fransa'dan CGT adına Jacques Tixier, İspanya'dan İşçi Komisyonları Sendikal Merkezi adına Celestino Diaz ve F.Almanya Eğitim ve Bilim Sendikası'ndan (GEW) Reinhard Hocker konuşmacı olarak katıldılar. 1200'den fazla izleyicinin katıldığı toplantıyı, G.Afrika'dan Şili'ye, Macaristan'dan Portekiz'e, uluslararası sendikal hareket içinde yer alan çok sayıda sendika dayanışma mesajlarıyla destekledi.

Toplantıyı düzenleyen ve destekleyen sendikacılar adına bir konuşma yapan DİSK Yürütme Kurulu üyesi Kemal Daysal, 12 Eylül darbesinden sonra Türkiye'de yer alan gelişmelere, işçiler ve sendikal hareketin içinde bulunduğu ağır durumla, karşı karşıya olduğu sorunlara işaret etti. DİSK'in Türkiye işçi sınıfının sendikal hareketi içindeki yeri ve önemine değinen Kemal Daysal, "yurtdışında bulunan sendika yöneticileri, göçmen işçi örgütleri, tek tek tüm demokrat ve yurtseverlerin;

- DİSK davasının durdurulması, mal varlıklarının geri ödenmesi, DİSK ve üye sendikaların özgürce çalışma olanaklarına kavuşturulması için,
- Anayasa ve iş yaşamını ilgilendiren yasaların ve diğer tüm toplumsal yasaların demokratik bir öze kavuşturulması için,
- İşkencelerin, cezaevlerindeki insanlık dışı uygulamaların derhal sona erdirilmesi için,
- Kürt halkı üzerindeki insafsız baskıların son bulması için,
- Genel af çıkarılması, tüm siyasi tutukluların derhal serbest bırakılması için,
- Politik göçmenlerin, hiçbir yasal dayanağı olmayan keyfi uygulamalarla vatandaşlıktan çıkarılan tüm yurtseverlerin ülkeye özgürce dönme haklarının güvence altına alınması için,

Uluslararası dayanışmanın yükseltilmesi yolunda kendilerini birinci derecede görevli görmeleri, vargüçleriyle çalışmaları" gereğini belirtti.

Daha sonra konuşma yapan konuklar, örgütlerinin uluslararası planda DİSK'le daha başından beri dayanışma içinde olduğunu vurguladılar ve DİSK'le dayanışma konusunda ayrım gözetmeksizin tüm sendikal güçlerin ortak çabasının sağlanmasının taşıdığı önemi belirttiler. Türkiye'de demokrasinin, insan haklarının, sendikal hak ve özgürlüklerin sağlanması için bugün uluslararası dayanışmanın her zamankinden daha gerekli olduğuna işaret eden konuk sendika temsilcileri sözlerini şu ortak dilekle bitirdiler: "Size veda etmiyoruz, Türkiye'de görüşünceye dek hoşçakalın". Sanat programının da yer aldığı toplantıda Türkiye'de grevde bulunan işçilere iletilmek üzere bağış toplandı.

Üstte CGT'den J.Tixier (solda), DSF adına toplantıya katılan A.Covet, altta İspanyol İşçi Komisyonları'ndan C.Diaz (solda) ve GEW'den R.Hocker.

Yunanistan'da DİSK'le dayanışma

DİSK'in 20. kuruluş yıldönümü dolayısıyla Yunanistan İşçileri Barış ve Silahsızlanma Hareketi (PAKEA) bir açıklama yaptı. PAKEA Başkanlığı imzasıyla yapılan açıklamada özetle şöyle deniyor:

"PAKEA şu anda Türkiye'de yasadışı ilan edilen DİSK'in bütün mücadeleci üyeleriyle, faşist yönetimin devrilmesi için demokrasi, barış silahsızlanma ve toplumsal ilerleme için mücadele veren, Türkiye'nin içinde ve dışında bulunan Türk, Kürt işçi ve aydınlarına dayanışma dileklerini iletir.

Biz Yunan, Türk, Kürt, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıslı Türkler tümümüzün başta ABD olmak üzere emperyalizmin kurbanları olduğumuzu biliyoruz.

Biz silahlanma programlarının ve 7'ye karşı 10 yatırımlarının da kurbanı olduğumuzu biliyoruz. ABD ve NATO direktifleriyle harekete geçirilen şovenist ve yayılmacı Ankara hükümeti politikası ilerici Türk ve Kürt halklarını düşünmüyor. Türkiye ve Kürdistan'da işkence görmeye maruz bırakılanları ve işkence sonucu şehit düşenleri, mültecileri, darağacında şehit düşen savaşçıları ve onların analarını da düşünmüyor. Öncü işçi sendikaları da onun umurunda değil.

PAKEA, Türkiye'deki faşist yönetim tarafından yasadışı ilan edilen DİSK'in kuruluşunun 20. yıldönümünde dayanışma ve desteğimize sahip olduğunu bir kere daha iletir, barışsever güçlerle ve DİSK sendikacılarıyla bağların daha da sıkılaştırılmasını talep eder; Yunanistan'ın bütün sendikal ve barışsever hareketlerinin bu güçlerle dayanışma göstermeleri çağrısında bulunur.

Yabancı üslerden arındırılmış bir barış Yunanistan'ı için, nükleer füzelerin defedildiği demokratik bir Türkiye için ve özgür, bağımsız, bağlantısız birleşik ve hiçbir yabancı askeri gücün olmadığı bir Kıbrıs için, Türkiye ve Kıbrıslı demokratlarla ve Balkan halklarıyla ortak mücadele yürütmeye çağırır.

Yaşasın Türkiye ve Kürdistan'ın mücadeleci ilerici barışsever güçleri..."

BAKIŞ

E.Mahmut Soner

Ciddi bir sorun

Yurttaşlıktan atılan yazar Demir Özlü, Türkiye'ye adam gibi bir demokrasi gelmeden ülkesine geri dönmeyeceğini söylüyordu. Bu galiba "hiç dönmeyeceğim" anlamına geliyordu. Böyle, "adam gibi bir demokrasi" Türkiye'ye, nereden ve nasıl gelecekti? Her halde bunun bir tek çaresi olabilirdi; adamların, adam gibi bir demokrasi için, adam gibi bir mücadele vermeleri...

Hiç kimse, topluma haksızlık oluyor gerekçesiyle şu gerçeği inkardan gelemez. Tepeden, bir gecede inmiştir, aşağıdan tasvip görmüştür, kısıtlı seçimlerden geçmiştir vesaire ama bugünkü iktidar da, kendinden öncekiler gibi, Türkiye toplumunun "siyasi sentezidir". Bu aynı zamanda ideolojik, kültürel, ahlaki sentezidir de anlamına gelir mi bilemiyorum, ama arada bir bağlantı olduğu açık.

Kılıcı meseleye böğründen vurmalı. Özal hasta yatağında şunu diyor: "Bakarsınız yarın Meclis'ten idamlar onaylanıp çıkmaya başlar". Yani, PKK'nın terörist eylemlerine karşı biz de idamları infaz etmeye başlarız demek istiyor.

Türkiye'de fiili durumun böyle olması elbette ürkütücüdür; ama bu fiili durumun, bir başbakan tarafından böylece ifade edilebilmesi, fiili durumdan, yani insanların sırf intikam için asılabiliyor olmalarından çok daha dehşet verici bir durumdur. Bu demektir ki, Türk devletinin elinde şu anda ikiyüze yakın infaz edilmemiş idam hükümlüsü vardır ve bunlardan kaçının, hangi olaya karşılık asılacağı kesin olarak bilinmemektedir.

Bu, Özal'ın değil, devletin olaya bakış tarzıdır. Evren de "insanları asmayıp, hapislerde bakalım mı?" dememiş miydi? İnsan hayatına bu denli hayvani açılardan bakabilenlerin ülkenin yönetiminde olmaları değil, *olabilmeleridir* şaşırtıcı olan. Refleksleri normal bir toplumda klinik vaka olacak olayların Türkiye toplumunda yeterince tepki ve şaşkınlık yaratmaması düşündürücüdür.

Kimi düşündürmelidir bu durum? Önce "insanlaşmış" olanları tabii. Evren'in yukarıdaki sözüne karşı Barış Derneği davası savunmasında "bu adamla aynı çağda yaşıyor, aynı havayı soluyor olmaktan utanıyorum" diyen Gencay Gürsoy haklıydı. Özal'la, Evrel'le ve benzerleriyle aynı havayı solumak gerçekten dayanılır gibi değildir. Ama, onlarla aynı havayı solumamanın çaresi, onların yönettiği toplumdan kaçıp kendi özel dünyasına sığınmak değildir; onları, bizim soluduğumuz havadan mahrum etmektir çare. Adam gibi bir demokrasi için adam gibi bir mücadele gerekiyor. Bu ciddi sorunu sulandıranlara karşı ödünsüz olmalı.

Kazanan Netaş işçisi oldu

18 Kasım 86 günü büyük bir coşku ve kararlılıkla grev pankartını Netaş kapısına asan Netaş işçileri 93 gün boyunca disiplinli direnişin sembolü olmuşlardır. T.Otomobil-İş sendikasının öncülüğünde başlayan Netaş grevi kısa süre içinde 3000 Netaş işçisinin ve Otomobil-İş Sendikasının boyutunu aşarak işçi sınıfımızın, emekçi halkımızın meselesi olmuştur.

Esnafı, öğrencisi, aydını ve işçi kardeşlerimiz örnek bir dayanışma oluşturmuşlar en zor şartlarda bile bizimle birlik olup maddi, manevi dayanışmalarını göstermişlerdir. Bu olumlu bizi sevindiren gelişmelerin yanısıra gerici Özal iktidarı, onun kolluk kuvvetleri ve işveren bir olup grevimizi kırmak için bizi bölme uğruna her türlü baskıyı uyguladılar. Hatta bununla yetinilmeyip bazı işçi arkadaşların evlerine gidilip grev kırıcılığı yapması için para teklif etmişlerdir.

Bu tür oyunlar Netaş işçısini yıldırmamış, daha da direngen olmasını sağlamıştır. Basına ve kamuoyuna yansıyan demeçlerden de anlaşılacağı gibi grevimizde ekonomik kazanımlardan çok demokratik hakların kazanılması için mücadele edilmiştir. Bu yasalarla grev yapılamaz diyenlere, toplusözleşme ve grev hakkını kullanılmaz hale getiren gerici güçlere karşı işçiler grev yapacağını ve bunu da başarı ile sonuçlandıracağını ispatlamıştır. 1. yıl 248 TL., 2. yıl 258 ücret artışı bugünkü enflasyon karşısında fazla bir şey ifade etmese de direnerek kazandığımız için bir zaferdir. Toplusözleşme ve grev yasasına demokratik gelişme sağlaması açısından Netaş işçilerinin başarısı önemli bir adım, bir başlangıçtır. İşçi sınıfımızın önümüzdeki yıllarda demokratik hak ve özgürlüklerin elde edilmesi için zorlu mücadeleye hazır olmasını istiyoruz.

Yaşasın Netaş İşçileri
Yaşasın Demokrasi güçleri

Bir Netaş işçisi

1987: "Evsizlere Bir Barınak Yılı"

1987 Birleşmiş Milletler tarafından "Evsizlere Bir Barınak Yılı" ilan edilmiş bulunuyor.

BM raporlarına göre dünyada yaklaşık 1 milyar insan, insanların yaşaması için inşa edilmemiş ilkel barınaklarda hayatını geçiriyor, yaklaşık bir diğer yüz milyon kişi ise bundan da yoksun.

Konut açığı dünyada gelişmiş kapitalist ülkelerde büyük bir sorun oluştururken özellikle gelişmekte olan ülkelerde, kırsal alandan şehre göçün artmasıyla, tam bir bunalıma dönüşmüş bulunuyor. Bu durum her sene en az 40 milyon konut yapımını gerektirmektedir.

Oysa:

- *Bugün dünyada silahlanmaya dakikada 1.5 milyon dolar harcanmaktadır.*
- *Yine dünyada kişi başına düşen askeri harcamalar 185 doları bulurken, yılda 75 dolarla yoksulluk sınırının altında yaşayan 1 milyarın üzerinde insan bulunmaktadır.*
- *Barınacak hiçbir yeri olmayanların sayısı ABD'de 500 bin, İngiltere'de 140 bin, F. Almanya'da 100 bin, Avusturalya'da 40 bin, Danimarka'da 20 bin. Bu insanlar köprü altlarında ve sokaklarda yatıyorlar.*
- *Fransa'da merkezi ısıtma, elektrik gibi temel gereksinimleri karşılamadığı için yenilenmesi gereken 1.5 milyon konut bulunmaktadır. F. Almanya'da standartların altında 800 bin konut var. İngiltere'de resmi istatistiklere göre normal bir konuta sahip olmayan 1 milyon insan var. Gayrı resmi açıklamalara göre ise bu sayı 2 milyon. Portekiz'de konut açığı 700 bine ulaşmış durumda.*
- *Kapitalist ülkelerde aileler gelirlerinin % 20-50'sini kiraya yatırıyorlar. Bu rakam Türkiye'de ise çok daha yüksek. Örneğin İstanbul'da % 70. Ortalama ücretle çalışan çiftlerde eşlerden biri maaşının tamamıyla ev kirasını ödüyor, denebilir.*

Yine kapitalist ülkelerde kiralar 81-84 yılları arasında ABD'de % 20, İngiltere'de % 50, Fransa'da % 49, İtalya'da % 97 arttı. Türkiye'de bu oran % 100'e ulaşıyor. Bilindiği gibi sosyalist ülkelerde ise kiralar sabit tutulmakta, kira bedeli aile gelirinin % 4-6'sı cıvarında bulunmaktadır.

Askeri harcamaların azaltılmasının konut sorununun bütün ülkelerde tamamıyla çözülmesinde geniş imkanlar sağlayacağı açıktır. Askeri harcamalarda yapılacak 10 milyar dolarlık bir kısıntı, ABD'de yapı işçilerine 1 milyon iş olanağı sağlayacaktır. Yine aynı şekilde F. Almanya askeri bütçesinden yapılacak 10 milyar marklık bir kısıntı, yapı endüstrisinde 215 bin iş olanağı yaratacaktır.

- *Konut sorununu köklü biçimde çözümleyen sosyalist ülkelerde evsiz insan yok. Ama yapmak zorunda kaldıkları askeri harcamalar, bu ülkelerde daha iyi konut koşullarına sahip olunmasının önünde bir engel. Örneğin Sovyetler Birliği'nde askeri amaçla kullanılan 1 milyar ruble, konut yapımına sarfedilebildiği takdirde mutfak ve ölü sahalar dışında 53 m^2lik 100-110 bin konut yapmak mümkündür.*

1986 Uluslararası Barış Yılı'nı, 1987 Evsizlere Bir Barınak Yılı'nın izlemesi kuşkusuz rastlantı değildir. Barış içinde bir dünyada insanca yaşamak özleminin çarpıcı bir ifadesidir.

DİSK'li sendikacıların Hollanda toplantısı

Biraraya gelen DİSK'li sendikacılar, DİSK davası ile ilgili gelişmeleri değerlendirdiler. Toplantıda, DİSK'in uluslararası dayanışmaya olan ihtiyacı dile getirildi. Bu çerçevede yurtdışında yaşayan sendikacılara düşen görevler üzerine konuşmalar yapıldı.

Konuşmacılar; DİSK'in bugün dünden daha çok dayanışmaya ihtiyacı olduğunu vurgularken, özellikle Avrupa'da yapılan dayanışma çalışmalarının merkezi bir organizasyonla yürütülmesinin önemine işaret ederek, böylesi bir organizasyonun yaratılması için çaba gösterilmesinin yerinde olacağını belirttiler.

Toplantının son gününde toplantıya katılıp bir konuşma yapan CNV genel başkanı; DİSK'in kendilerinin de üyesi bulundukları ASK'nın üyesi olduğunu, kardeş bir kuruluş olmaları nedeniyle DİSK'le olan dayanışmalarına büyük değer verdiklerini söyleyerek, DİSK'le dayanışmayı geçmişte olduğu gibi gelecekte de sürdüreceklerini, faşizme ve diktatörlüklere karşı dayanışmanın bir görev olduğunu ve bu görevi severek yerine getireceklerini belirtti.

"DİSK ve Türkiye'deki Sendikal Hak ve Özgürlükleri Savunma Hollanda Komitesi" 11-13 Mart günlerinde yurtdışında bulunan DİSK'li sendikacılarla DİSK onur üyesi TÖB-DER temsilcilerinin de katıldığı bir toplantı düzenledi. Toplantı Hollanda Hıristiyan Sendikaları Konfederasyonu'nun ev sahipliğinde yapıldı.

Toplantının ilk günü ev sahibi Konfederasyon (CNV) adına biryönetici konuşma yaparak, DİSK'e bağlı sendikaların yurtdışında yaşamak zorunda bırakılan yöneticilerini misafir etmekle duydukları memnuniyeti belirtti. CNV'nin ILO'daki temsilcisi yaptığı konuşmada, ILO'nun bu yıl Haziran ayında Cenevre'de yapılacak toplantısına DİSK sorununun götürüleceğini ve konunun orada tartışılacağını, bu nedenle sözkonusu toplantının önemli olduğunu söyledi. ILO'nun toplantısına DİSK'li yöneticilerin önerilerinin de götürülmesinin mümkün olduğunu ve bu imkânın değerlendirilmesi için yurtdışında yaşayan DİSK'li sendikacıların da çaba göstermesi gerektiğini ifade etti.

Bağımsız-demokratik-özgür Kıbrıs talebi yükseliyor

Yunanistan ve Kıbrıs'ta demokratik kadın örgütleri Kıbrıs'daki durumla ilgili olarak protesto eylemleri düzenlediler.

Geçtiğimiz Şubat ayı içinde, Yunanistan'ın başşehri Atina'da 29 demokratik kadın örgütü, Kıbrıs'la ilgili bir eylem düzenlediler. Türkiye'nin Atina Büyükelçiliği önünde çadır kurularak yürütülen eylem 20 gün devam etti. 29 demokratik kadın örgütünü temsilen 100 kadının katıldığı eylem Yunanistan'ın diğer demokratik örgütlerinden geniş bir destek gördü.

Kadın örgütleri tarafından düzenlenen eylem:

● Türkiye'de çok sayıda insanın işgal birliklerinin kontrolündeki bölgeye yerleştirilmesinin durdurulmasını istiyor;

● Yaklaşık 200 bin Kıbrıslı Rum ailenin evlerini terk edip göçmen olarak yaşamak zorunda kalmalarını protesto ediyor;

● Adadaki tüm yabancı işgal kuvvetlerinin çekilmesi ve 1619 Kıbrıslı savaş esirinin durumu ve akibetleri hakkında Ankara hükümeti tarafından bilgi verilmesi taleplerini içeriyordu.

YKP Genel Sekreteri Harilos Florakis defteri imzalayanlar arasındaydı.

Bu talepler etrafında, elçilik önünde kurulan çadırda bir imza defteri açıldı. Defter, çok sayıda demokratik kuruluş ve kişi tarafından imzalandı. Toplanan imzalar daha sonra Atina Birleşmiş Milletler temsilciliğine verildi.

Kadın örgütleri tarafından düzenlenen eylemde, imzaya açılan defteri imzalayanlar arasında Yunanistan Komünist Partisi Genel Sekreteri Harilaos Florakis, Kıbrıs'tan tüm yabancı askeri birliklerin çekilmesi talebini, bağımsız, demokratik, özgür bir Kıbrıs için mücadeleyi vurguladı. Florakis ayrıca, Kıbrıs'daki trajedinin baş sorumlusunun ABD olduğunu, Kıbrıs'ın emperyalizm tarafından "batmayan bir uçak gemisi" olarak kullanılmak istendiğini dile getirdi.

Atina'da düzenlenen eylemin paraleli bir eylem de, yine aynı günlerde Kıbrıslı demokratik kadın örgütleri tarafından düzenlendi. Atina'da düzenlenen eylemle aynı talepleri içeren Kıbrıslı demokratik kadınların eylemine Sovyet Kadınlar Komitesi bir dayanışma mesajı gönderdi. Mesajında, bağımsız, demokratik, tüm yabancı askerlerin çekildiği, birleşik, barışçı, özgür, bağlantısız ve dokunulmazlığı olan bir Kıbrıs'tan yana olduklarını dile getiren Sovyet Kadınlar Komitesi, Kıbrıslı kadınlara dostluk, kardeşlik ve dayanışma duygularını da iletti.

Oberhausen mitinginde 35 bin kişi toplandı.

Metal işçilerinin mücadelesi yükseliyor

F.Almanya'da bir süredir, metal işverenleri ve IG Metall sendikasında örgütlü metal işçileri arasında sürdürülen toplusözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamadı. IG Metall sendikası, diğer istemlerinin yanısıra haftalık çalışma süresinin 35 saate indirilmesi talebinden vazgeçilmeyeceğini işveren tarafına iletti. Metal işverenlerinin, haftalık çalışma süresinin iki sene sonra başlamak üzere 38 saate indirilebileceği önerisi IG Metall tarafından reddedildi ve bir süredir devam eden uyarı grevlerine daha geniş bir alanda ve daha yoğun olarak devam edilmesine karar verildi.

Bu doğrultuda geçtiğimiz ay içerisinde F.Almanya'nın başşehri Bonn'da IG Metall'e bağlı işçiler tarafından bir hafta süren bir uyarı nöbeti tutuldu. Uyarı nöbetinin bitiminde, işçilerden oluşan bir delegasyon, metal işkolunda çalışan işçilerin işyerlerinin yok edilmesini hedefleyen politikalardan derhal vazgeçilmesini istediler; bu ve diğer istemlerini dile getiren bir açıklamayı başbakanlığa ilettiler.

Diğer yandan; çelik işverenlerinin önümüzdeki dönemde 30 bin işçiyi işten çıkarmak üzere gerici Kohl hükümetiyle ortak bir politika saptadıkları açıklandı. Bu doğrultuda Hattingen ve Oberhausen'de üretim yapan çelik işletmelerinden toplam 6 bin işçinin işten çıkarılma hazırlıklarını protesto etmek üzere Mart ayı içinde kitlesel gösteriler yapıldı. Okulların tatil edilerek öğretmenlerin ve öğrencilerin, ev kadınlarının, dükkanlarını kapatan esnafın ve çelik işçilerinin katıldığı mitingleri, kiliseler miting süresince çanlarını çalarak, çeşitli ulaşım araçları da yolları tıkayarak desteklediler.

Hattingen'de mitinge katılan 30 binin üzerindeki kitleye hitaben bir konuşma yapan Hattingen IG Metall birinci sorumlusu: "Bugün burada, bu meydanda büyük bir halk hareketi yaşanmaktadır. Bu halk hareketinin bugün burada toplanmasının nedeni, bugünkü rejimin uyguladığı ekonomik politikanın çelik işyerlerini yoketmesini protesto etmek içindir, işyerlerinin korunmasını sağlamak içindir. Ve bu herkesi ilgilendirir" dedi.

Oberhausen'da yapılan ve 35 bin kişinin katıldığı mitingde ise IG Metall başkanı Franz Steinkühler, konuşmasında çelik endüstrisinde 30 bin işçinin işten çıkarılmasının planlandığını, buna izin vermeyeceklerini söyledi. Oberhausen belediye başkanı da yaptığı konuşmasında: "1964 yılında, Oberhausen'de üretim yapan Thysen çelik fabrikasında 14 binin üzerinde çalışan vardı. Bugün yaklaşık olarak 4 bin civarında çalışan var ve şimdi Thysen işvereni 3 bin civarında işçiyi işten çıkarmak istiyor. Eğer bu politika uygulanmaya devam edilirse Ruhr havzası tutuşur ve o zaman da hükümetin Bonn'da rejimi yürütmesi imkansızlaşır" uyarısında bulundu.

"Yeni sürgünlere hayır!"

Batı Avrupa ülkelerinde faaliyet gösteren Türkiyeli ve Türkiye Kürdistanlı demokratik örgütlerden; Av. Dev-Genç, Birlik Yolu, Devrimci İşçi, Devrimci Kurtuluş, DİBAF, FİDEF, Gerçek ADK, İşçi Gerçeği, KKDK, KOMKAR, Kurd-Kom, Kürdistanlı Devrimciler, Rızgari, TSK-DK, Evren-Özal diktatörlüğü tarafından geçtiğimiz Şubat ayı içinde açıklanan, esas olarak Kürtlerin mecburi iskanını hedefleyen "göç emri"ni protesto etmek üzere ortak bir bildiri çıkardılar.

Yayınlanan ortak bildiride şöyle deniyor: "Yapılan açıklamalara göre sürgünden 9,5 milyon Kürt ve Türk köylüsü etkilenecek. Gelen haberlere göre, hükümetçe hazırlanan matbu dilekçeler halka süngü zoruyla imzalatılmaya çalışılıyor. Tunceli'de imzalamak istemeyenler tutuklanıyor, işkenceden geçiriliyor.

Kürdistan'ın diğer parçalarına sudan gerekçelerle saldırılar düzenlendi. Kerkük ve Musul'u işgal planları yapılıyor, ordu birlikleri T.Kürdistanı'na kaydırılıyor, askeri manevralar düzenleniyor. Kamuoyu işgal doğrultusunda hazırlanmaya çalışılıyor. Öteden beri yurtseverler ve kendilerince sakıncalı görülen kişiler, sınır köylerinin ahalisi zorla Batı'ya sürgün ediliyordu. Türkiye Kürdistanı'nda kalanlar ise toplama kamplarını anımsatan 'toplu köyler'de denetim altına alınmak isteniyor."

Demokratik örgütlerin ortak bildirisinde; Türkiye'de halen on binlerce insanın cezaevlerinde olduğu, 149 kişinin işkence sonucu öldürüldüğü, Kürt halkına karşı ilan edilmemiş bir savaşın sürdürüldüğü belirtilerek, faşist rejimin bu uygulamalarına karşı mücadele etmenin bir insanlık görevi olduğu, tüm demokratik kişi ve kuruluşların bu çağdışı barbarlık ve uygulamalara karşı çıkmaları gereği vurgulandı.

Faşizme karşı gençlerin gecesi

Geçtiğimiz Şubat ayı içinde Braunschweig'da, Braunschweigli Gençler Birliği tarafından faşizme karşı mücadeleyi vurgulayan bir gece düzenlendi.

Gerçek Avrupa Komitesi Helmstedt temsilcisinin de davetli olarak katıldığı geceye çok sayıda antifaşist genç katıldı. Braunschweig'da faliyet gösteren ve Türkiyeli gençlerden oluşan SELAM adlı müzik grubu geceye katılarak, faşizme karşı gençliğin enternasyonal dayanışmasının bir örneğini gösterdi.

Düzenlenen gece, Hitler döneminin vahşetini sergileyen resimlerin gösterilmesinden sonra, çeşitli ilerici Alman müzik gruplarının sunduğu müzik ile bitirildi.

Siyasi sığınmacılara yönelik toplantı yapıldı

Helmstedt'te çeşitli kuruluşların katılımı ile tüm Kuzey Almanya'daki siyasi sığınmacılarla ilgili olarak, kamuoyuna açık bir toplantı düzenlendi.

Helmstedt'de faaliyet gösteren Yeşiller, SDAJ, SPD ve bölgedeki diğer ilerici kuruluşların katıldığı toplantıda, ilticacıların siyasi, politik, ekonomik ve sağlık şartları üzerinde duruldu. Toplantıda hazır bulunan yardım kuruluşu temsilcisinden, ilticacıların saat ücreti 2 marktan çalıştırılmasının durdurulması doğrultusunda bir talepte bulunuldu.

Toplantıda, iltica talebinde bulunmuş kişileri temsilen İranlı, Türkiyeli, Srilankalı ve Lübnanlı sığınmacılar, Yeşiller partisini temsilen toplantıya katılan milletvekilinden, sorunlarını kamuoyuna daha iyi duyurmak üzere düzenlenmesi düşünülen bir gösteri için yardım talebinde bulundular.

Bir fabrikaya 25 sene sonra sendika girdi:

"Beraberlik ve destekle mevzileri kazanacağız"

F.Almanya'nın Lüdenscheid ilinde 25 yıldır otomobil parçası üretimi yapan "Stahlschmit ve Maiworm" adlı fabrikada 400'ün üzerinde işçi çalışıyor. Alman, Türkiyeli ve İtalyanlardan oluşan işçiler 25 yıldan bu yana sendikasız çalışmak zorunda kalmışlar. İşveren, bu işyerinde sendika kurulmaması için bugüne kadar çeşitli yollar denemiş. Zaman zaman değişik uluslardan olan işçilerin bu özelliklerini kullanmış, bazen sendikal çalışma yapmak isteyenleri işten atmış, veya benzeri yollarla engellemeye çalışmış.

Sendikalı olmanın yararlarını yaşayarak gören işçiler, çeşitli zorlukları hep birlikte göğüsleyerek 25 yıldır sendikanın giremediği bu işyerine sendikayı sokmayı başardılar. F.Almanya'da metal işkolunda çalışan işçilerin örgütlü olduğu ve bugünlerde 35 saatlik iş haftası mücadelesinde zorlu mücadelelere hazırlanan IG Metall sendikasında örgütlenen "Stahlschmit ve Maiworm" adlı fabrikadaki işçileri önümüzdeki dönemde daha kararlı, birbirleriyle daha kenetlenmiş olmalarını gerektiren mücadeleler beklemektedir.

Dayanışma gazetesi Lüdenscheid muhabiri, bu fabrikaya sendikanın girmesinde aktif rol oynayan ve seçilen yeni yönetimde yer alan H. Ertekin'le görüştü.

□ *Sayın Ertekin, 25 yıldır sendikanın giremediği bu işyerinde sendika çalışmasını nasıl başlattınız?*

■ 24.6.1985 tarihinde tesviyeci olarak fabrikada işbaşı yaptım. Belli bir müddet çalıştıktan sonra, zamanla işveren tarafından yapılan baskılar ve işten çıkarma tehditlerini görmeye ve yaşamaya başladım. Bu baskılar ve tehditler öylesi bir metodla uygulanıyordu ki, yaşadığımız bu çağda böyle bir şey olamaz diye düşünüyordum. Bu durum beni psikolojik olarak da rahatsız ediyordu. Zamanla, işyerinde tanıştığım diğer arkadaşların da durumlarının aynı olduğunu, tahammül noktalarının sonuna geldiklerini gördüm. Arkadaşlarla konuşmalarımda, işverenin sendikalaşma çabalarımızdan korktuğunu, baskı ve tehditlerinin nedeninin bu olduğunu anlatmaya başladım. Daha sonra çeşitli olaylara ve gelişmelere paralel olarak çalışmalarımızı hızlandırdık.

□ *Baskılar ve işten çıkarma tehditleri diyorsunuz. Bunlar nasıl uygulanıyor?*

■ İşveren, hasta olup rapor alan arkadaşların evlerine mektup yazarak, ya hemen işe gelirsin, ya da çıkışını veririm diye tehdit ediyor. Günde 12 saat

H. Ertekin

çalışmaya, ayrıca cumartesi ve pazar günleri de çalışmaya mecbur tutuluyoruz. Günlük çalışma süresinin 12 saat olmadığını hepimiz çok iyi biliyorduk, ama yine de çalışmak zorunda kalıyorduk. Günde 12 saat çalışmak istemeyenlere işveren derhal bir bahane bulup çıkış veriyordu.

□ *Sayın Ertekin, işveren senin de çıkışını vermiş. Bunun sebebi sendika çalışmaları mı oldu?*

■ Evet, her yerde olduğu gibi burada da işveren, sendikanın kurulmaması için elinden geleni yaptı. Ama sonuçta başarılı olamadı. Çünkü işçi arkadaşlar bu sefer hep birlikte hareket etmesini bildiler ve işverenin oyunlarını boşa çıkardılar.

□ *Sendikayı bu işyerinde kurdunuz. Bundan sonra neler yapmayı planlıyorsunuz?*

■ Önce, işyerinde can güvenliğinin sağlanması için uğraşacağız. Saat ücretlerinin yeniden ayarlanmasına, mesai ücretlerinin alınmasına çalışacağız. Daha önce de söyledim, işveren bizi günde 12 saat civarında çalıştırıyor, ama 8 saat üzerinden ödeme yapıyor. Ayrıca, işyerinde sağlık açısından hiçbir önlem alınmamış. Biz, tozlu olan bölümlerde havalandırma, soğuk olan yerlerde ısıtma teşkilatının kurulması için mücadele edeceğiz. Yemekhanenin temiz ve sağlığa uygun hale getirilmesine, elbise değiştirme yerlerinin ve duşların daha temiz ve düzgün hale getirilmesine çalışacağız. Ve bütün bunlara ilaveten, bu işyerinde bugüne kadar süregelen keyfi işten çıkarmaların önüne geçerek, arkadaşlarımızın işyeri güvenliğini sağlayacağız.

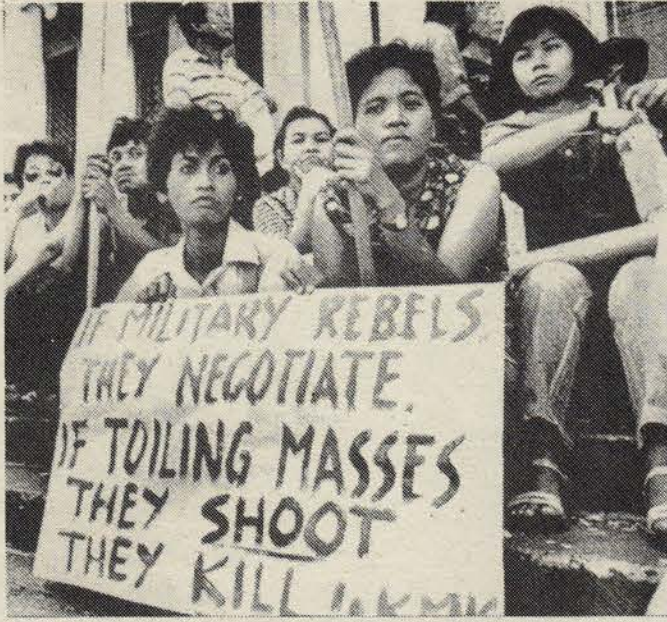
25 senedir üretim yapan bu fabrikada ilk defa kuruiabilen sendikamız 11.3.1987 tarihinden itibaren faaliyet sürdürmeye başlamıştır. Tüm arkadaşlarımızın bundan sonra da gösterecekleri beraberlik ve desteklerle önümüze koyduğumuz ve koyacağımız mevzileri teker teker kazanacağız. Başarılı olacağımıza inanıyorum.

Referandumun ardından Filipinler

Geçtiğimiz Şubat ayında Filipinler'de yapılan referandumla, yeni anayasa kabul edilirken, Corazon Aquino'nun da başkanlığı Haziran 1992'ye kadar onaylanmış oldu.

Anayasa taslağı Aquino tarafından atanan ve çeşitli kesimlerin temsilcilerinden oluşan 48 kişilik bir özel komisyon tarafından hazırlanmıştı. Yeni anayasa iki meclisli Kongre'nin Mayıs ayında yapılacak seçimlerle yeniden oluşmasını ve yerel seçimlerin Ağustos'ta yapılmasını öngörüyor. Sendikalaşma hakkının tanınması ve insan haklarının korunması konusunda hükümler taşıyan anayasa ile, "askerlerin politikaya karışması" yasaklanıyor, Başkan'a 60 günü aşmamak üzere sıkıyönetim ilan etme yetkisi verilirken, sıkıyönetimin yasama gücü tarafından uzatılabileceği belirtiliyor. Anayasa, toprak sahiplerine tazminat ödenmesi koşuluyla tarıma açık toprakların hükümetçe "haklı dağıtımı"nı öngörüyor; nükleer silahlarla ilgili olarak da hükümetin nükleer silahsızlanmadan yana bir politika izlemesini istemekle beraber, eğer ulusal çıkarlara "uygunsa" nükleer silahların ülkede bulundurulmasını öngörüyor.

Anayasa'nın kabulünün ülkenin sorunlarına çözüm getirmede yetersiz kalacağı görülüyor. Nitekim yaklaşık yüz sayfalık metnin "evet" oyu kullananların çoğunluğu tarafından okunmadığı ve referandum kampanyasında Aquino'nun sürekli vurguladığı üzere, "hayır" sonucu çıkarsa ülkenin daha kötü karışıklığa sürükleneceği yolundaki sözlerin sonucu belirleyici biçimde etkilediği söylenebilir. Sorunların ağırlığı ise referandumun hemen öncesinde, örneğin çiftçilerin gösterisinde tüm somutluğuyla sergilenmiştir. Bilindiği gibi, geçtiğimiz 22 Ocak'ta gösteri yapan topraksız köylüler, toprağın aslan payını elinde tutan toprak sahiplerinden alınarak, adil biçimde dağıtılması talebinde bulunurken, göstericilerin üzerine ateş açan deniz piyadeleri 15 kişiyi öldürmüş, yüzlercesini de yaralamışlardı.

Köylü gösterisindeki katliam protesto edilirken.

Ülkede Amerikan askeri varlığı ve çıkarlarını korumayı, ülke topraklarının nükleer silahlara açık tutulmasını sağlayan anayasa hükümleri ise bizzat ABD'nin baskısıyla son halini almış bulunuyor. Geçtiğimiz Eylül ayında Aquino'nun ABD ziyareti sırasında gözdağı vermek üzere bloke edilen 200 milyon dolarlık Amerikan ekonomik yardımı, anayasa taslağında yer alan, Filipinler'deki ABD askeri varlığı ve ülkenin nükleer silahlanmaya karşı statüsü konularındaki değişiklikler törpülenip, ABD'yi memnun eder hale gelince, serbest bırakıldı, yardım paketi açıldı!

Öte yandan, hükümetle Ulusal Demokratik Cephe arasındaki görüşmelerin sonuçsuz kalması üzerine çatışmalar yeniden şiddetlendi. Cephe'nin, toprakların topraksız köylülere dağıtılması, ABD üslerinin kapatılması, uluslararası finans

Kolombiya'da siyasi cinayetler tırmanıyor

Silahların gölgesi yaklaşık 30 yıldır üzerinden hiç eksilmeyen bir ülke Kolombiya. Cuntaların birinin devrilip, birinin geldiği bu Latin Amerika ülkesinde şiddetin ve terörün uzun bir geçmişi var. 6 ay kadar önce başageçen "liberal" başkan Virgilio Barco Vargas'ın iktidarında da durum değişmedi, hatta terör katlanarak arttı. Kızıl Haç'a ve insan hakları komisyonlarına gönderilen "kayıp" ve katliam dosyaları gün geçtikçe kabarıyor. Kurbanlar başta işçi liderleri olmak üzere gazeteciler, avukatlar ve din adamları.

Hükümetin müdahale etmeyişinden yararlanan aşırı sağın cinayet şebekeleri en başta "Yurtsever Birlik"i hedef almış durumda. 28 Mayıs 1985'te kurulan ve aralarında Kolombiya Komünist Partisi'nin de bulunduğu bu sol ittifak, şu anda iki burjuva partisi —Liberaller ve Muhafazakârlar— ardından ülkede üçüncü büyük siyasi güç. Son birkaç ay içinde Yurtsever Birlik'in katledilen 300 aktif üyesinin arasında Temsilciler Meclisi üyeleri, bir senatör 20 belediye danışmanı ve idare kademelerinden 4 kişi bulunuyor. Parlamentodaki 13 Yurtsever Birlik üyesi ise sürekli ölümle tehdit ediliyor.

Geçtiğimiz 11 Ocak'ta Yurtsever Birlik lideri Antonio Cordova, Boyaca şehrinde ölü bulundu. Avukatı Cordova'nın bir gün önce polis tarafından tutuklanıp siyasi şubeye gönderildiğini açıkladı. Katliamların bizzat devlet eliyle yürütüldüğünün son kanıtı bu cinayet oldu. Sorumluların cezasız kalması ülkede sayıları 12'nin üzerinde aşırı sağcı paramiliter grubun cirit atmasını teşvik ediyor. Bunların en bilineni ABD gizli servisleriyle bağları olan Akbaba (Condor) grubu. Üst düzeyde pekçok yöneticinin ilişkide olduğu bu uluslararası bağları olan terör örgütünün Kolombiya'daki cinayetlerin pekçoğunda parmağı olduğu biliniyor.

Ülkeyi tam bir kargaşaya çeken gerici saldırıların bir yandan eski başkan Betancur zamanında hükümetle gerilla örgütleri arasında 1984'de imzalanan ateşkes uygulamasını ortadan kaldırmaya; diğer yandan IMF reçetelerinden "Condor Planı" diye anılan militarizasyon girişimlerine, tam anlamıyla bir "paralı askerler" ordusu kurmaya kadar her türlü emperyalist tertiplere uygun olarak demokrasi güçlerini topyekun sindirmeye yöneldiği izleniyor.

Kolombiya Komünist Partisi'nin aşırı sağ terör örgütleri tarafından öldürülen üyelerinin resimlerinden oluşan afişi.

Brezilya dış borç faiz ödemelerini durdurdu

Dünyanın en borçlu ülkesi durumundaki Brezilya'da ekonomik ve siyasi durum ağırlaşırken, dış borç faiz ödemeleri süresiz olarak durduruldu.

Geçtiğimiz 20 Şubat akşamı Brezilya devlet başkanı José Sarney, yaptığı televizyon konuşmasında, Brezilya'nın dış borç faiz ödemelerini geçici olarak durdurduğunu açıkladı. Bilindiği gibi Brezilya 108 milyar dolar dış borcunun faizi olarak her ay yaklaşık 800 milyon dolar ödemek durumunda.

Brezilya'da 1980'lerdeki üç sıfırlı enflasyonu aratır biçimde, geçtiğimiz yıl % 545'e ulaşan enflasyon, tırmanan fiyat artışlarıyla birlikte % 700'lük artış gösteren faiz oranları ülkenin ekonomik durumu hakkında fikir vermeye yetebilir. Dış borç ödemelerinin ana karşılayıcısı olan ticaret fazlası ise geçen yıl ayda ortalama 1 milyar dolardan Ocak ayında 129 milyon dolara inmişti.

Ağır ekonomik bunalımın bir yansıması: Sao Paulo'daki sefalet.

Dominik Cumhuriyeti, Brezilya'nın moratoryumuna benzer bir uygulamayı düşünürken, diğer kıtalardan Nijerya ve Filipinler'in de dış borç ödemeleri konusunda önlem düşündükleri açıklandı.

Peru devlet başkanı Alan Garcia, ödemeleri, ülke ihracat gelirlerinin % 10'unu aşmayacak şekilde sürdürme kararı almıştı; diğer bir borçlu Ekvador da geçen ay 9 milyarlık borç ödemelerini karşılayamayacağını açıklamıştı. Kıta ülkelerindeki basın-yayın organları diğer Latin Amerika ülkelerinin aynı yolu izleyebileceklerini belirtirlerken, Uruguay Dış Ekonomi Bakanı Enrique Iglesias "Cartagena Grubu (en fazla dış borçlu 11 Latin Amerika ülkesi) Brezilya'yı tamamiyle desteklemektedir" dedi.

Özellikle 105 milyar dolarla Meksika ve 52.3 milyar dolarla Arjantin başta olmak üzere diğer borçlu ülkelere bu tavrın örnek olması ihtimali, ABD ve Batı Avrupa bankalarına doğrudan darbe anlamına geldiği için Batı telaş içine düşmüştür. Bu arada ilki 1985 Ağustos'unda yapılan "Latin Amerika ve Karayip Ülkeleri Dış Borçlar Konferansı"nın bu yıl 18-21 Mayıs tarihleri arasında Sao Paulo'da yapılması kararlaştırıldı. Konferans öncesi Brezilya, Bolivya ve Uruguay'daki dört işçi konfederasyonu, 30 milyon örgütlü işçiyi temsilen 65 işçi sendikasının katıldığı bir toplantı yaptı. Mayıs ayındaki konferansta ödenemez hale gelen dış borçları ödememe çözümünün tekrar gündeme gelmesi bekleniyor.

Öte yandan dünyanın en borçlu ülkesi durumundaki Brezilya'da yaşanan ağır ekonomik güçlüklere paralel olarak siyasi durum, Mart ayı başında ülkenin 10 petrol rafinerisinin askeri birliklerle işgalinin ardından iyice gerginleşti. Enflasyonun tükettiği ücretlerini korumak üzere rafinerilerde 55 bin işçinin, akaryakıt naklinde çalışan 40 bin liman işçisinin greve gitmesini önlemek üzere bazı liman bölgeleri ve rafineriler askeri birliklerce işgal edildi. Bu, petrol endüstrisinde 1964'te Goulart hükümetine karşı darbeden bu yana görülen en **büyük çaplı operasyondu. Petrol işçilerinin yüzde 73 oranında ücret artışı talebine karşılık** devlete ait petrol şirketi yalnızca yüzde 38'lik bir zammı kabul edeceğini açıkladı. Petrol işçileri sendikası askerler geri çekilene dek hiçbir görüşmeye yanaşmayacağını belirtti.

"Öbür Amerika"nın bir vatandaşı

Nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya özlemi, nükleer silahlanmanın korkunç sonunu herkesten daha iyi görebilen bilimadamlarını eyleme geçmeye zorluyor. "18 yıldır barış mücadelesinin içindeyim. Bir nükleer savaş olduğunda ölüleri tanıyacak kimse kalmayacak. Onun içindir ki ben kendi vücudumu ortaya koydum" diyor Dr. Charles Hyder.

Dr. Charles Hyder

56 yaşında, 5 çocuk babası, 20 bilimsel araştırmanın yazarı, ABD'li bu değerli bilimadamı Beyaz Saray'ın karşısında 23 Eylül'de başlattığı açlık grevini sürdürüyor. Bu cesur bilimadamına hergün yüzlerce destek mektubu yağıyor. Örneğin, Sovyet meslektaşları "Hyder Dayanışma Komitesi" kurdular. Geçtiğimiz günlerde Moskova'da yapılan Uluslararası Barış Forumu'nda Dr. Hyder'in girişimi anlatılarak, bir dayanışma mektubu hazırlandı. Değişik ülkelerden konukların yürekten imzaladığı mektupta, "Dr. Charles Hyder'in yaşamasını, nükleer silahlardan arındırılmış bir dünya için çaba gösteren bilimadamları saflarında eski enerjisiyle yerini almasını görmek istiyoruz" denildi. Eski kilosunu yarı yarıya kaybeden bilimadamını, SBKP MK Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov Sovyetler Birliği'ne davet ederek, burada tedavi olmasında ısrar etti. Hyder Gorbaçov'un ilgisinden çok duygulandığını, ancak ABD yönetimi nükleer silahları yok etmek üzere adım atana kadar eylemini sürdüreceğini açıkladı.

Haiti: Diktatörlük "yıkılalı" bir yıl oldu ama...

Haiti'de 29 yıl süren diktatörlük "yıkılalı" bir yıl oldu ama halkın istediği dönüşümler gerçekleşmedi. İşbaşındaki Ulusal Konsey gelişmeleri engellemek için her yola başvuruyor.

Haiti Komünistlerinin Birleşik Partisi (PUCH) Genel Sekreteri Rene Theodore 17 yıllık bir sürgünden sonra ülkesine döndüğünde şunları söylüyordu: "...ABD Duvaliersiz Duvailerizmi kurma çabalarına girişti. Sözde demokratik bir hükümet kurdular ve diktatörlüğün özüne dokunmamaya özen gösterdiler."

Gerçekten de diktatör Baby Doc'a (oğul Duvalier) Genel Kurmay Başkanı olarak hizmet etmiş olan general Henry Namphy'nin geçici hükümeti halkın özlediği değişimlerin hiçbirini gerçekleştirmeye yanaşmadı. Halkı yıllarca katliamlarıyla ezmiş diktatörlüğün vurucu çetesi "Tontons Macoute" örgütü, halkın dayatması sonucu dağıtıldı,

Halk başkent Port-au-Prince'de hükümete karşı gösterilerini sürdürüyor.

ama katillerden yalnızca 20'si mahkeme karşısına çıkarıldı. Tutuklanan işkencecilerden çoğu hiçbir hüküm giymeden salıverildi. Bu katillerden 200 kadarı ise linç edildi. Öte yandan yıllarca Duvalier ailesinin ve çevresinin özel harcamalarının yükü altında harap olan ülke ekonomisini düzeltmek için hiçbir adım atılmadı. İşsizlik hâlâ % 60 oranında. İşverenler sendikal hareketin gelişimini engellemek için 12 bin sendikalı işçiyi işten attı.

Bilindiği gibi geçtiğimiz 19 Ekim'de göstermelik bir anayasa hazırlamak üzere bir kurucu meclis için seçimler yapıldı. Oysa anayasa eski diktatör Baby Doc'un bir Amerikan uçağıyla kaçmasını sağlamış olan ABD büyükelçisi Clayton McManaway başkanlığındaki bir grup elçilik mensubuyla çoktan kaleme alınmıştı. Seçimler için de partilere bir haftalık hazırlanma süresi bırakılmıştı. Bunu protesto eden muhalefet güçleri seçimleri boykot ettiler. Demokratik muhalefet Mart ayı sonunda yapılacağı ilan edilen referandumun da boykot edileceğini açıkladı. Haiti'de bugüne dek pek çoğu yürürlük kazanmamış 20'den fazla anayasa yapılmış bulunuyor. Şubat ayında 284 işçi, köylü, öğrenci ve aydın derneğinden 800 delegenin oluşturduğu "Demokratik Hareketler Ulusal Komitesi" toplandı. Komite'nin talebi demokratik seçimlerin yapılması ve ekonomik reform.

Haiti Komünistlerinin Birleşik Partisi'nin içinde bulunduğu Ulusal Demokratik İttifak'ın "mevcut hükümetin dağıtılıp yerine demokratik güçlerin temsilcilerinin yeralacağı gerçekten demokratik bir iktidarın kurulması" talebi henüz Haiti halkının önünde ulaşılması gereken hedef olarak duruyor.

Kısa... Kısa... Kısa... Kısa... Kısa...

Arjantin'de cuntacıların yargılanması sürüyor

Arjantin'de parlamentoda kabul edilen "af" yasasına rağmen, yasanın koyduğu sınırdan önce halkın mahkemelere yaptığı yüzlerce başvurunun incelemesi sürüyor. Şubat ayı sonunda cuntalar döneminde yaptıklarından ötürü mahkemede ifade vermeyi reddeden altı amiral tutuklandı. Amirallerin duruşmanın ertelenmesi isteği reddedildi ve kendilerine "isyan hali" hükümleri uygulandı. Öte yandan daha önce insan hakları ihlalinden beraat edip, Falkland savaşındaki kusurlarından ötürü mahkum edilen son cuntanın başı General Galtieri'nin, bu kez de bir yerel mahkeme tarafından insan haklarına karşı işlediği suçlardan ötürü yargılanacağı açıklandı.

*Guernica, gördüğü büyük ilgi üzerine ilk kez sunulduğu 1937 Uluslararası Paris sergisinden sonra Avrupa anakarasının belli başlı büyük kentlerinde sergilendi. Sonra Picasso'nun isteği üzerine 1939 yılında New York Modern Sanatlar Müzesi'ne konuldu. Savaştan sonra 1955-56 yıllarında yeniden başlıca Avrupa kentlerinde sergilenen Guernica **"bu resim İspanya Cumhuriyetinindir; ancak Franko militarizmi yıkıldıktan ve İspanya'da yeniden Cumhuriyet, demokrasi kurulduktan sonra İspanya'ya gidebilir"** diyen Picasso'nun isteği doğrultusunda ve Picasso'nun 100. doğum yılı anısına 1981 yılında Madrid'e getirildi ve Prado Müzesi'ne konuldu.*

Guernica'nın 50. yılında

"Bu sabah artık Guernica yok"... 26 Nisan 1937 günü Nazi Almanyasının Heinkel ve Junker uçaklarının, birkaç yıl sonra tüm Avrupa'yı kana boyayacak felaketin haberciliğini yaparak, bombaladıkları bu küçük tarihi Bask kentinde işlenen cinayeti böyle haber veriyordu *Humanite* gazetesi. Üç saat süreyle kırk uçağın bombalarını boşalttığı Guernica, Nazi şeflerinden Goering'in daha sonraları Nürnberg duruşmalarında söyleyeceği gibi savaş uçaklarının ve kitlesel kırım yöntemlerinin deneme alanı olarak kullanılmış ve geride binlerce ölü, bir yığın yaralı ve yıkıntı kalmıştı.

Fransız KP kurucularından ve Fransız Rezistansı'nın ölümsüz isimlerinden ünlü gazeteci-yazar Gabriel Peri şöyle yazacaktı 28 Nisan 1937 tarihli *Humanite*'de:

"Gerçekleri gizlemek olanaksız. Son üç günden beri İspanya cephesinde durum, kader belirleyici bir şekilde kötüleşti... Cumhuriyetçiler çok zor durumda ve büyük kahramanlık göstererek savaşıyorlar... Ancak unutmayalım ki, Cumhuriyetçiler, gerçekte Hitler'in ve Duce'nin ordularıyla savaşıyorlar.

Dün, Alman savaş uçakları, Guernica kentini bombaladılar. Biskay'ın en eski kenti Guernica'ya yapılan bu saldırı, savaşın en korkunç bombardımanıydı... Eski kent tümüyle tahrip olmuştur... Saldırı olduğunda kentte, 10 bin dolayında kadın ve çocuk yaşamaktaydı... Ve ajansların verdiği haberlere göre, yitirilen insan sayısını saptamak şu anda olanaksız... Alman ve İtalyan uçakları, çok alçaktan uçarak kentin merkezini ve varoşlarını bombaladılar, insanları makineli tüfeklerle taradılar... Guernica'da hiçbir askeri kuruluş bulunmadığından ve kentin stratejik bir konumu olmadığından, bu, özellikle sivil halka yönelik bir saldırıdır... Faşistler, dün, Bajadoz ve Malaga kentlerinde, kendilerine ait vahşet ve saldırganlık rekorlarını yeniden kırdılar... Ancak bizler, bunu demokratların korkaklığına borçluyuz... Guernica'nın gerçek sorumlusu, Fransız ve İngilizler'in tarafsızlık politikalarıdır..."

Ama Guernica'dan geriye yalnızca acı kalmadı. Sayısız şiir, yazı, kitap yazıldı Guernica'da işlenen cinayet üzerine. Picasso'nun *Guernica*'sı doğdu. Ve bütün bunlarla birlikte geriye bugün faşizme karşı Guernica adıyla bütünleşen, bilenmiş bir öfke, boyun eğmez bir direniş kaldı.

Devrimin melodisi: "Grandola"

Portekiz'de 1974'te 24 Nisan'ı 25 Nisan'a bağlayan gece, devrimi başlatan ayaklanma bir şarkı ile dalgalandı ve faşizmin mevzilerine saldırı başladı. Saat 00.25'te Radyo Renascenca inanılmaz bir yayın sunuyordu: José Afonso, devrimin başlamasının işareti olan şarkısı *Grandola vila morena*'yı söylüyordu: "Grandola, yanmış şehir, kardeşliğin yeri, halk yeniden sende karar kıldı, sende".

Bu şarkı ileriki yıllarda devrime çağrıyla özdeşleşen güçlü bir sembol oldu. Halkın özgür yaşama talebinin sembolüydü o. Sırf Nisan Devrimi'nde uyanıklığın değil, daha sonra Ekim 1974'te ve Mart 1975'te sağcı cunta girişimlerine karşı da kazanılan savunmanın sembolüydü. Tanınmış Alman gazetesi "Frankfurter Allgemeine" bu şarkı için, "Bu güzel şarkı *Grandola vila morena*, Portekiz radyosunda ne zaman duyulsa, bu ülkede önemli bir şeyler olduğu anlamına gelir" diye yazıyor. Evet, José Afonso'nun bu şarkısı her zaman 1974 devriminin tarihiyle ve coşkusuyla bağlı kalacaktır.

José Afonso geçtiğimiz 23 Şubat'ta, 57 yaşındayken hayata gözlerini kapadı. Uzunca bir zamandır hastaydı. Yatmak zorundaydı ve ayakta duramıyordu. Portekiz'de ve ülke dışında onun adına yardım için kampanya açıldı. Dayanışma çok büyüktü: Örneğin sadece Hamburg-Portekiz dayanışma grubu, ona okuma aracı alabilmek için, iki ay içinde 15 bin Mark toplayıp yardımda bulunmuşlardı.

José Afonso 2 Ağustos 1929'da Kuzey Portekiz'de Aveiro şehrinde doğmuştu. Annesi ilkokul öğretmeni, babası hukukçuydu. Yüksek öğrenimini Coimbra'da tamamladı; aynı dönemlerde tanınmış bir şarkıcıydı da. Uzunca zaman Güney Portekiz'de yaşadı. Öğretmen olarak çalıştı. Halk onun ezgilerini, şarkılarını anlıyordu; diktatörlük de. Pek çok kez tutuklandı; özellikle 1 Mayıs'lar yaklaştığında, yahut "yasaklanmış" şarkısı "yasak" bir toplantıda çalındığında...

Son yıllarda da Portekiz radyosunda bu şarkı az duyuldu. *Grandola vila morena* Şubat 1987'de radyodan duyulduğunda ise acılı bir haberi iletti: Yaratıcısı José Afonso ölmüştü. Ama sesi halkına bu denli malolmuş bir insan ölebilir mi gerçekten? O, ezgileriyle Portekiz halkının yüreğine çekildi...

José Afonso devrimden sonra 1976'da Grandola'da

Berlinale'de Sovyet filmleri

37. Berlin Film Festivali bir hafta boyunca yapılan yoğun gösterilerin ardından eleştirmenlerce sürpriz olarak nitelenen ödüllerle kapandı.

Ünlü İtalyan oyuncu Gian Maria Volonte *"Moro Olayı"* filmindeki başarılı rolüyle Gümüş Ayı alırken, en iyi kadın oyuncu ödülünü Brezilyalı genç sanatçı Ana Beatriz Nogueira, Sergio Toledo'nun *"Vera"* filmindeki rolüyle aldı. Japon Ke Kumai'nin filmi *"Deniz ve Zehir"* jüri özel ödülüne değer bulundu.

Festivalde yer alan gençlik filmleri bölümünde, en önemli ödül olan Uluslararası Sinema Eleştirmenleri Ödülü'nü (FIPRESCI) Polonya'dan Witold Leszczynski'nin *"Baltanın Türküsü"* filmiyle Ermenistan Halk Cumhuriyeti'nden Agasi Ayvazyan'ın *"Yakılmış Fener"* filmi paylaştılar.

Çocuk filmleri bölümünde ise Letonyalı rejisör Leyda Layus *"Okul Çağındaki Çocuklar İçin Oyunlar"* filmiyle UNICEF özel ödülünü aldı. Çocuk ve Gençlik Filmleri Uluslararası Merkezi (CIFEJ) ödülünü ise Yunanlı yönetmen Dimos Avdeliodis'in *"Yaraladığımız Ağaç"* filmine verildi.

Altın Ayı "Tema" filmiyle Gleb Panfilov'un

Festivalin yarışmalı bölümünde Gümüş Ayı ödülünü Amerika'dan Oliver Ston'un Vietnam Savaşı'nı anlatan *"Platoon"* (Takım) filmi aldı.

Festival'in en büyük ödülü Altın Ayı ise Sovyet yönetmen Gleb Panfilov'un *"Tema"* filminin oldu. Mihail Ulyanof'un başrolde oynadığı ve senaryosunu Panfilov'un Aleksandr Çervinsky ile birlikte yazdığı film beğeni kazandı.

Festival'in en çok ilgi gören bir diğer filmi de Sovyet yönetmen Elem Klimov'un *"Elveda"* filmiydi. Sovyet Sinemacılar Birliği başkanı Elem Klimov'un 1982'de çevirdiği film, bir barajın suları altında kalacak Matyora köyü sakinlerinin gitmekle kalmak arasındaki bocalayışlarını anlatıyor. Sovyet yazar Valentin Rasputin'in romanından uyarlanan film 53 yaşındaki yönetmenin en başarılı filmi olarak biliniyor. Klimov'un diğer önemli filmleri *"Can Çekişme"* (1975), *"Git ve Gör"* (1985) sayılabilir. Klimov kendisiyle röportaj yapan Libérasyon ve Der Spiegel dergileri muhabirlerinin çeşitli konulardaki sorularını özetle şöyle cevapladı:

□ ***Son kongresi 1986 Mayısında yapılan ve başkan seçildiğiniz Sinemacılar Birliği'nin, Sovyet sinemasıyla ilgili reform politikası nedir?***

■ Sinemacıların cesaret ve yeteneklerini geliştirmeye çalışıyoruz. Aynı zamanda kamuoyununun eğilimlerine daha çok önem verilmesinden yanayız. Genç yönetmenlerin stüdyo çalışmalarını kolaylaştırmak ve teşvik etmek gerek.

□ *Sovyet sinemasının zenginleştirilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz?*

■ Esas olan, gerçeği söylemektir. Özgün bir çizgi tutturmak için, farklı üslup ve yaklaşımlara ihtiyaç var. Bu arada zor durumda olan ulusal sinemacılara yardım etmek istiyoruz. Bunların kaynak ve dağıtım sorunları var.

□ ***Peki pornografi hakkında ne düşünüyorsunuz?***

■ Sovyetler Birliği'nde pornografi olamaz, çünkü bu bizim geleneklerimize ters düşüyor. Her halkın kendi ahlak değerleri vardır. Ayrıca kanun da pornografiyi yasaklıyor.

□ *Gorbaçov'la Sovyet filmi üzerine hiç tartıştınız mı?*

■ **Evet. Birliğimizin sekretaryası Gorbaçov'un önlemlerini destekliyor. Aramızda tam bir anlaşma var ve bu doğal olarak bizi daha güçlü kılıyor... Gorbaçov (yaptığımız telefon görüşmesinde) *"Veda"* filmini gördüğünü de söyledi; filmin içeriğini tüm ayrıntılarıyla —çevre koruması problemi, eski Rus köylerinin kaybolması, köyden şehre göç— analiz etti. Bu köylere insanların geri getirilmesi gerektiğinden bahsetti. Bu süreç şimdi başlıyor. Konuşmamız sırasında Gorbaçov'un okumaya düşkünlüğü anlaşılıyordu. Örneğin Valentin Rasputin'in bütün eserlerini biliyor. Bunu nasıl başardığı benim için bir bilmece.**

Elem Klimov'un "Elveda" filminden bir sahne

Oliver Ston'un "Takım" filmi Gümüş Ayı aldı

Küba'da mizah bienali

Beşincisinin Küba'da, 4-9 Nisan tarihlerinde yapılacağı açıklanan Uluslararası Mizah Bienali fikri ilk olarak, 1978'de Kübalı çizer René de la Nuéz'in ünlü çizgi kahramanı "El Loquito"nun (Kaçık) 20. yılının kutlanmasının ardından şekillendi. "El Loquito" 1950'lerde Batista diktatörlüğüne karşı mücadelede önemli bir rol oynadı.

Bienal bu yıl Nuéz'in ve bir diğer ünlü karikatürcü Eduardo Abela'nın doğum yeri olan San Antonio'da yapılacak. "Mizah Kenti" olarak adlandırılan San Antonio'ya bu sene 40'tan fazla ülkeden çizerin konuk olması bekleniyor. Bienal dolayısıyla Küba'ya gidecek çizerler arasında büyük ağırlıkla barış konusunu işleyen Fransız çizer Jean Effel, Latin Amerika'da, üniversitesinde mizah fakültesi olan tek ülke Venezuella'dan Zapata, Sovyetler Birliği'nden Krilov, ABD'den Feiffer, Meksika'dan Ruis'in bulunduğu açıklandı.

Konulara gelince, Nuéz, Bienal'in, insanın aşağılanması dışında bütün konulara açık olduğunu, bununla birlikte insan ve barış konusunda yoğunlaştığını belirtiyor ve ekliyor: "5. Bienal insanlık açısından zor bir zamanda yapılıyor. Bu yüzden iki ana temanın vurgulanacağını tahmin ediyoruz: Latin Amerika için dış borçlar konusu ve genel olarak dünya için, barış ve nükleer silahsızlanma konusu".

1979'da yapılan ilk Bienalin en önemli sonuçlarından biri Mizah Müzesi'nin kurulması olmuştu. Latin Amerika'da dalında tek olan müzede şu anda 5.000'den fazla orijinal çalışma toplanmış bulunuyor.

Dayanışma okurlarının çizgisini çok yakından tanıdığı Nuez, Bienal'e evsahipliği yapıyor.

Hüseyin Mroué katledildi

Lübnanlı Arap yazar-felsefeci, dünya Barış Konseyi üyesi, Asya Afrika Yazarlar Birliği'nce Lotus Ödülü layık görülen Hüseyin Mroué 17 Şubat günü Lübnan'da karanlık güçlerce katledildi.

Tüm yaşamını işçi sınıfının ideallerinin gerçekleşmesine adamış bu seçkin özgürlük savaşçısı, halkı cehalet ve esaret altında tutmak isteyen gerici güçlere karşı kararlılıkla mücadele verdi. Mroué'nin katli, birleşmiş, egemen, Arap ve demokratik Lübnan için mücadele veren Lübnan halkı ve işçileri ile uluslararası dayanışmayı yükselten dünya halkları ve uluslararası işçi sınıfı hareketi tarafından kınandı.

Manet ve empresyonistler

Aydın KARAHASAN

Gerçi empresyonizm deyince ilk akla gelen ressam Claude Monet'dir (Klod Mone) ama ondan bir başka yazıda daha geniş söz açmak üzere biz bu yazımızda Manet'nin (Mane) sözünü edelim. Manet'ye öncelik tanımamız, onu Monet'ye üstün tuttuğumuzdan değil, geçen ocak ayının yirmi üçü Fransız ressamı Edouard Manet'nin 155. doğum yılı olması nedeniyle bu sayımızda Manet'ye öncelik verdik.

Bizde, dünya kültür ve sanat hareketinin yüzakı insanlarını iletişim araçlarıyla anma, tanıtma, inceleme alışkanlığı olmadığı için ne boyalı basın, ne radyo, ne de televizyon bu büyük ustanın değil eserlerini tanıtmak adını bile anmadı. Değerli ressam Zeki Faik İzer, Matisse'in (Matis) ölümü nedeniyle 1954 yılında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi salonlarında diyapozitiflerle Akademi öğrencilerine Matisse'in sanatını anlatacak olduydu da "Bizim halis muhlis sanatımız dururken ne gerek var Matisse'e" diyen aydınlar (!) çıkmıştı. Bugün de burada, F.Almanya'da sanat etkinlikleri yapmak isteyen bazı kimseler "Batı metreleriyle ölçüp Batı makaslarıyla biçen aydınlar benim sanatımı anlayamaz!" deyip Batı tüketim araçlarından da bir türlü vazgeçemeyen, Batı kültürünün ayakları dibinde dolaşıp Akman Yüzbaşıoğlu'nun deyişiyle ondan medet umarak sanatının tanınmasını isteyenler de hiç eksik değil. Neyse, ben de Manet gibi bir sanatçının yanında kimlerin sözünü ediyorum.

23 Ocak 1832'de Paris'te oldukça varlıklı bir burjuva ailesinden doğan Manet orta eğitimini bitirdikten sonra ailesinin isteği üzerine katıldığı Denizcilik Okulu giriş sınavlarını kaybedince (belki de isteyerek kaybetti) ressam olmaya karar verdi. Gerçi bir ara çürük bir şilebe binip, ta Rio de Janerio'ya kadar gitti ama oradan dönüşünde birkaç dosya dolusu doğa etüdleriyle bir yığın desen getirdi koltuğunun altında. Her yerde olduğu gibi Fransa'da da ekmeğini ressamlıkla kazanmaya niyetlenmek büyük bir rizikoyu göze almak demekti. Bu meslekte bir dilim ekmeğe bir portre, bir kadeh şaraba bir desen satan ressam çoktu. Utrillo gibi, Gauguin gibi... O nedenle Manet'nin ailesi onun ressam olmasına karşı çıktı. Ailesi varlıklı olmasaydı çocuğun desenlerine de, yeteneğine de pek aldırış etmezlerdi. Manet, Rio dönüşü Paris'te o zamanlar oldukça ünlü olan Couture'ün (Kutür) atölyesine girdi. Her ressam gibi o da çıplak modellerden çalışıyor, sık sık Louvre'a gidip orada Tizian, Tintoretto, Velazquez, Goya, Daumier, Delacroix, Courbet gibi ustalardan kopyalar yapıyordu. Bu sıkı çalışmayla da yetinmiyor İtalya, Hollanda, Almanya'ya da giderek o ülkelerdeki ustaların eserlerini de kaynağından inceliyordu. 1858'de Fransız şiirinin büyük adlarından biri olan Baudelaire'le (Bodler) tanıştı. Bir şair, bir ressam sıkı dost oldular. Baudelaire içki ile afyona müptela bir şairdi. Şiirlerinde içki ile afyonu yüceltiyor toplumdaki alışılmış gelenekleri yırtarcasına şiirler yazıyordu. Zaten XIX. yüzyılın Fransası sanat ve edebiyat alanında birbirine taban tabana zıt akım ve görüşlerin çarpıştığı bir arenaya benziyordu. Manet de Baudelaire'in etkisiyle mi nedir "Buveur d'Absinth" (İçkici) adlı tablosunu yaptı. Daha önce 1858'de yaptığı "Tuilerie Bahçesinde Konser" adlı tablosuyla beraber "İçkici" tablosunu da o ünlü devlet sergisine "Salon"a gönderdi. Her iki tablo da geri çevrildi. Daha sonra bir başka galeride "Salon des refusés" (Reddedilen Tablolar) adını verdiği bir sergi açtı. Özellikle iki ünlü tablosu "Olympia" ile "Kır Kahvaltısı" adlı tabloları Paris'in çalkantılı sanat dünyasında büyük gürültüler kopardı. Hele Kır Kahvaltısı (Petit déjeuner en plein air) gürültüden çok skandal yarattı. Bu tabloda giyinik iki erkeğin arasında sağ elini alt çenesine dayamış üryan oturan bir kadın görülmektedir. Arka fonda bir gölün kıyısında yarı eğilmiş durumda gecelikli bir kadın daha vardır. Bu tabloda seyredenleri kızdaran nokta iki giyimli erkeğin arasında bir kadının çırılçıplak resmedilmesiydi. Gerçi resim sanatında çıplaklık ilkçağdan beri rahatlıkla işleniyordu ama konular ya mitolojik ya da tanrısal olurdu. Bu eserde durum tamamen başkaydı. Kadını sanki giyinik erkekler soymuşlardı. Ne rezaletti bu böyle? Tablo estetik bir duygu mu yoksa erotik bir heyecan mı uyandırıyordu? Tepki yalnız halktan değil bazı ressamlardan da geliyordu. Ressamların tepkisi daha çok Manet'nin renk anlayışınaydı. Manet bu atölye ressamlığının koyu, ağır renklerini değil, yeni doğmakta olan akımın, empresyonistlerin açık, parlak, ışıklı renklerini yeğ tutmuştu. XIX. yüzyılın ortalarında Monet, Sisley, Pissarro, Degas, Renoir, Cézanne gibi bir grup ressam akademilerin geleneksel öğretim sistemlerini benimsemiyor, artık eskimiş, devri tamamlanmış çalışma yöntemlerinden kaçmak istiyorlardı. Katı atölye kuralları; perspektif, anatomi, ışık-gölge gibi temel kurallardan vazgeçiyorlar, onun yerine doğrudan doğruya doğadan çalışmayı yeğliyorlardı. Bu genç ressamlar grubu için Latinlerin eski bir sözü adeta bir düstur olmuştu: "Natura Artis Magistra" (en güzel eser tabiattır) ilkesinden yola çıkarak çizgiden çok renklerle doğanın değişen ışık biçimlerine göre tuvallerini boyamaya başlamışlardı. Artık doğayı fotoğraf objektifiyle kopya etmek yoktu. Onlara göre sanat doğanın taklidi değil yorumu olmalıydı. Bu akıma asıl adını veren Monet'nin o ünlü "İmpression, le soleil levant" (izlenim, doğan güneş) adlı tablosu olmuştu. Monet: "Doğada her şey değişir, taş bile" diyordu. Antik çağın büyük Yunan filozofu Heraklit doğanın tek değişmez yasasının değişkenlik olduğunu "Akan bir ırmakta iki kez yıkanılamaz" diyerek pek açık bir biçimde belirtmişti. Koca Nazım da "Her şey değişip akmada, bu hal beni hayran bırakmada.." demiyor muydu? Doğanın diyalektiğini kudretli bir düşünce gücüyle açıklayan Heraklit, empresyonist ressamlara cennetin değil ama doğadaki gizleri çözmenin ilk anahtarını veriyordu sanki. Doğa, insanın önünde açık duran bir kitap gibidir; ama o kitabı okuyabilmek için insanın bilgi silahıyla kuşanması gerekir. Bütün büyük sanatçılarda bu eşsiz sezgi gücü vardır. Zaten coğrafi keşifler, rönesansla beraber Avrupa'da daha hızlı, öteki ülkelerde daha yavaş olsa da neler değişmiyordu ki?.. Buhar devrimi, işçi sınıfı hareketleri, parlamento, kuvvetler ayrılığı ilkesi gibi gelişmeler toplumsal yapıları altüst ediyordu. Bu sürekli değişimin içinde ressamlar öncü rolünü oynuyorlardı. Halkın tepkisine, alaya alınmalarına, aç kalmalarına rağmen çoğu eski geleneklerden kopuyordu. İşte Manet ile Monet böyle bir ortamın ressamlarıydı. Onlar, eski ile yeni arasında gerçekten sağlam bir köprü kurdular. Manet'nin notlarında Diderot'nun şu sözüne rastlanır: "Zamanın gerisinde kalmamalı." Manet çağını iyice anlayan ressamlardan biriydi. Anlamayanlara çağını anlatmak da sık sık tepkilere neden oluyordu. Gerçi o dönemde Fransa'da "Muzır Yasası" yoktu ama muzır bir hükümdar vardı: III. Napolyon! Fransa'nın en despot kralları bile resim sanatına yan çizmemişlerdi, tam tersine bu sanatı bütün olanaklarıyla desteklemişlerdi. Manet'nin Kır Kahvaltısı tablosu gürültü kopara dursun empresyonistler bildiklerinden şaşmadılar. Görüşlerinde sonuna kadar direndiler. Hele bunlardan Renoir ömrünün sonuna kadar (yetmiş sekiz yıl yaşadı) empresyonizme bağlı kaldı. Sonuçta bu bir avuç genç ressam bu akımı dünyaya yaydılar. O gün için devrim niteliği taşıyan bu akıma bağlı kalarak bugün resim yapmak artık tutuculuk sayılır. Empresyonizmden bu yana pek çok yeni akım Batı resim sanatını sarıp sarmalamaktadır. Empresyonizmin derin renk kuramlarını bütün incelikleriyle burada anlatma olanağımız yok. Ama Manet'nin skandallara neden olan tablosu üstünde biraz daha durmamız gerekir. Manet bu eserini Raffael'in bir kompozisyonundan esinlenerek yaptı. Raffael de antik bir heykeli örnek aldı. Bugün aklı başında hiçbir sanatsever Manet'nin bu resmi Raffael'den kopya ettiğini söylemez. Sanat tarihi altın bir zincir gibidir. Her çırak kendinden önceki başka bir ustayı örnek alır; sanatına kendi kişiliğini de katarak yaratıcılığa yönelir. Sanat tarihinde bazı öylesine ünlü tablolar vardır ki, adı etrafında efsaneler alır yürür. Leonardo'nun "Jacond"u, Picasso'nun "Guernica"sı, Manet'nin "Açık Havada Kahvaltı"sı gibi. Günümüzde çevre kirlenmesinin **tartışmaları en yoğun biçimde yapılırken bu tablonun anlamı bir kat daha artmaktadır. Manet bugün yaşasaydı çevre kirlenmesi nedeniyle temiz bir kır bulamayacağı için bu tabloyu yaratamazdı nüktesinden yola çıkan sanat eleştirmenleri, o ünlü tablonun fotomontajla başka bir varyasyonunda mezbebeliğe dönüşen yeşillikleri yanda görülen kartpostaldaki gibi yansıtmaktadırlar.**

Manet'nin gürültülere neden olan önemli bir tablosu da bugün Louvre'da bulunan "Olympia" adlı olanıdır. Bu tablo, Tizian'ın "Urbino Venüsü"nden esinlenerek yapmıştır. Gerçekten de Olympia'nin yatakta uzanmış pozu Tizian'ın Venüs'ünü oldukça anımsatmaktadır. Resim sanatında çıplaklık estetik duygu uyandırdığı ölçüde zararsız sayılır. Ama estetik anlayış kişinin toplumsal yapısı,

(Devamı 7. sayfada)

Kır Kahvaltısı, Edouard Manet (1863), 213x269 cm., Louvre, Paris

Paris'in Kararı. Rafael'den bir desen

Doğaya Dönüş, Klaus Staeck (1985), kartpostal

Kayzer Maximilian'ın Kurşuna Dizilmesi (1867), 250x305 cm, Kunsthalle, Mannheim

İranlı bir direniş şairi: Rıza Mahzadi

İranlı şair Rıza Mahzadi 1960'ların ikinci yarısında adını duyurdu, çeşitli dergilerde yazdı, aynı zamanda "Seher" vb. dergilerin kurucuları arasındaydı. Şah rejimine karşı direnişte aktif yer aldığı için Şah'ın gizli polisi SAVAK'ın takibine uğradı, birkaç kez tutuklandı, ağır baskılara ve işkenceye maruz kaldı. Bu işkencenin izlerini bugün de taşıyor. 1973'de Şah'a muhalefetten yargılanmaya başladı. Daha sonra idam edilen ünlü ozan Hüsrev Gulezari ve diğer arkadaşlarıyla birlikte Mahzadi'nin de yargılandığı dava, Şah rejimine karşı direnişlerin manevi gücünü sarsmak için televizyondan yayınlandı. Ama bu, rejimin umduğunun tam aksine olumlu etki yarattı. Mahzadi'nin serbest bırakılması için özellikle 1977-78'de dayanışma kampanyası yoğunlaştı. Serbest bırakıldıktan sonra bu kez "Emek" adlı bir kitabevi kuran Mahzadi burada direnişle ilgili yayıncılığı gizlilik koşullarında sürdürdü. Şubat 1979 sonrasında şair ve yayıncı olarak özgür çalışma koşullarına kavuştuysa da, kısa süre sonra Humeyni yönetiminin baskılarıyla karşılaştı. Bu arada Şah döneminin önde gelen direnişçilerinden ünlü ozan ve tiyatro yönetmeni Said Sultanpur 1981 yılında idam edildi. 1982'de kitabevine yapılan baskınla çok sayıda kitabının sokağa dökülüp yakılması yeniden illegal çalışmaya yönelmesini getirdi. 1982-85 yıllarında İran Yazar ve Sanatçılar Birliği yasaklanıp, çok sayıda üyesi tutuklandı. Bir ara Rıza Mahzadi de tutuklandı ve ölümle yargılanmaya başlandı. 1985'te ülkesinden ayrılmak zorunda kalan Rıza Mahzadi bugün Avrupa'da sürgünde bulunuyor.

Rıza Mahzadi.

SAİD SULTANPUR İÇİN

Hayır...
Parlayan son yıldız değil bu
Sevginin yücesinde çarpan
Yüreğini ve efsanesini insanın
Çiçek açan kızıl günler
Meyvasını versin diye
Aydınlatan.

Hayır...
Son yıldızı değil bu, insanların.

Evrenin parlayan her köşesinde
Kanının her damlasında
Yeni bir güneş var.

İnsanların ebedi efsanesinde
Sevgi dolu ışıldarken o
Şafakta bir yer ayırdı güneş
Onun kutsanmış adına
Ve yazdı ışıktan harflerle adını.

Bu güneşten ona bir armağan.

Sabaha
Daha vakit var
Geceye karşı parlarken bu yıldız
Viran evlerin üzerinde kanayarak, acılı
Bir başkalık var onda,
Zaferin pırıl pırıl gökkuşağı o.

MANET VE EMPRESYONİSTLER

(Baştarafı 6. sayfada)

(Baştarafı 6. sayfada)

eğitim durumu, kültür derinliğine göre değişik biçimlerde yansır. Bu açıdan bakınca kırsal kesimden birinin ya da mollalar rejiminde bir başkasının resim-heykel sanatına yaklaşımları mutlaka bizim ölçülerimiz gibi olmayacaktır. Doğayı, insanı sanatta yansıtmanın çeşitli yöntemlerini arayan sanatçılar çoğu kez alışkanlıklarımızın dışına çıkarlar. Gelenek, görenek diye insanları binlerce yıllık fosilleşmiş düşüncenin kalıplarından çıkarmak istemeyenler yenilikleri de pek kolay kavrayamazlar. "Babamdan böyle gördüm, babam da babasından böyle gördü" mantığının toplumlara nelere malolduğunu tarih göstermektedir. Resim sanatında her akım kendinden öncekileri mutlaka yadsıyarak değil, onun bilimsel analizini yaparak toplumun gelişim süreci içinde yeni boyutlar kazandırarak öncülük rolü oynar. Çağında yadırganan empresyonistleri en çok Zola savundu. Çünkü kendisi de öncü yazarlardan biriydi. Edebiyatta natüralizm akımının hem kurucusu, hem kuramcısı idi Zola. Empresyonistlerin ne yapmak istediklerini en iyi o anlıyordu. Böylece, sonraki kuşaklardan ressamlar, empresyonistlerin gürültü patırdı uyandıran eserlerinde sağlam bir temel buldular. Artık sanatçı "üstad böyle buyurdu" ilkesinden yola çıkmıyor, topluma ters düşse de kendi ilkelerini uyguluyordu. Picasso'nun dediği gibi "Hayır, bende Evet'ten önce gelir" anlayışı bir tepkinin belirtisiydi. Bu tepki ister toplum anlayışında olsun, ister sanat geleneklerinde olsun kendini gösteriyordu. Bir toplum tepkisiz yaşarsa, öyle yaşamaya alışmış veya alıştırılmışsa; fosilleşmiş geleneklere karşı çıkmak cüretini sanatçıları yoluyla da gösteremiyorsa orada sanat ve kültür hareketinin de gelişkin olduğu pek söylenemez. Manet; toplumun katı, dar kurallarına karşı çıkmış, resim sanatını reçetelerden, beylik kurallardan, kalıplardan kurtarmıştı. Baudelaire onun için "Duygulu, cesur, canlı bir yaratıcı gücün modern gerçeğe yansıyan zekası" deyimini kullanmıştı. Zaten Zola, Mallarmé, Baudelaire, Mérimée gibi şair ve yazarlar resim sanatının hayranı sanatçılardı. Bu konularda sık sık yazılar yazarlar, yeni ve öncü akımları yılmadan savunurlardı. Bu savunmayı yaparlarken kaba bir vülgerizasyona düşmezler, derin bilgi, sezgi ve kültürleriyle yazarlık sanatının inceliklerí ve üslup güzellikleriyle resim sanatını yüceltirlerdi.

Manet'nin bir önemli eseri de Essen'deki Folkwang Müzesi'nde "Komüncülerin Kurşuna Dizilmesi" adlı küçük boyutlu yağlıboya tablosudur. Eser küçük boyutludur ama insanlık tarihindeki boyutları çok büyüktür. F.Almanya'da Mannheim'daki Städtische Kunsthalle'de bulunan 250×305 cm. ölçülerindeki "Kayzer Maximilian'ın Kurşuna Dizilmesi" adlı büyük boy tablosu ayrıca görülmeye değer. Manet, yazar dostu Zola'nın da güzel bir portresini yapmıştır. Bu portre de Louvre Müzesi'ndedir. Zola'nın romanlarından esinlenerek yaptığı büyük boy "Nana" adlı tablosu Hamburg'da Kunsthalle'dedir. "İlkbahar, Folies-Bergère Barı" (Londra, National Galerie), "Fülüt Çalan Çocuk" (Paris, Louvre) gibi eserleri adı geçen müzeleri yıllardır onurlandırmaktadır.

Tedavisi güç bir hastalık nedeniyle 1883 ilkbaharında Manet'nin bir ayağı kesildi. Aynı yılın 30 nisanında da öldü. Ölümünden kısa bir müddet önce bir eleştirmen onun için şunları yazmıştı: "Tablolarına bakınca onların ne zaman, nerede, hangi gün ve saatte yapıldığı anlaşılır."

REFERANDUMUN ARDINDAN

(Baştarafı 4. sayfada)

kuruluşlarıyla ilişkilerin gözden geçirilmesi, 28 milyarı bulan dış borçların ödenmemesi ve sol güçlerin katılımıyla "geçici bir koalisyon hükümeti"nin kurulması vb. talepleri hükümetçe kabul edilmez bulunarak, yalnızca toprak reformu konusunun tartışılabileceği ve Cephe savaşçıları için "onurlu bir af" çıkarılacağı belirtildi. Çıkmaza giren görüşmeler köylülerin gösterisindeki katliamdan sonra kesildiyse de taraflar 8 Şubat'ta biteceği duyurulan ateşkese uydular. Ateşkesten sonraysa askeri birlikler Yeni Halk Ordusu'na karşı saldırıya geçti ve bugüne dek en şiddetli çarpışmalar yaşandı.

Bu arada Filipinler'de "komünistlere karşı mücadele" için işadamlarından "bağış"larla desteklenen aşırı sağcı çetelerin ortaya çıktığı görülüyor. Hükümetin bunlara karşı kayıtsız kaldığına, göz yumduğuna işaret eden kamuoyu bu güruhun kısa bir süre sonra Latin Amerika'daki "ölüm mangaları"na dönüşmesinden derin bir kaygı duyuyor. Yerli finansman kaynaklarıyla beslenen bu tehlike büyürken, Aquino hükümetinin Washington kaynaklı dehşetli bir başka girişimi onayladığı açıklandı. ABD basınında yer alan haberlere göre, Reagan yönetiminin Filipinler'de milyonlarca dolarlık bir operasyon hazırlığı içerisinde olduğu, CIA'nın Manila'daki 115 kişilik kadrosunu takviye edeceği, keşif uçuşları dahil her yolla istihbarat yapmaya ve bunun sonucunda gizli operasyonlara girişmesine izin verildiği belirtildi.

REAGAN YALAN

(Baştarafı 1. sayfada)

nuşması yaparak, sorumluluğu üstlendi.

ABD yönetimlerinin dünya halklarına karşı barış zamanında "gizli operasyonlar"la yürüttüğü ilan edilmemiş savaşların bir yenisi daha böylece biraz olsun su yüzüne çıktıysa da, huylunun huyundan vazgeçmeye hiç de niyetli olmadığı bir kere daha görüldü. Bu tür skandallarda adet olduğu üzere bazı kadrolar istifa ettirilir ve yerine onları aratmayacak yenileri getirilirken, Beyaz Saray yine Amerikan demokrasisinin açıklığından, faziletlerinden dem vurdu! Nisan ayı içerisinde bu yeni skandalın, kamuoyuna "gerekli görülen" ölçüde bilgi ve ayrıntıların verileceği Senato komisyonları önünde ifade aşamasına geçilmiş olacak.

Ne var ki, daha bugünden görünen gerçek, Beyaz Saray'ın gerek Ulusal Güvenlik Konseyi adı altında toplanan kovboyları, gerekse CIA, Pentagon vb. gizli-açık tüm istihbarat ve askeri örgütlenmeleri vasıtasıyla gerçekleştirdiği "kirli savaşlar"a devam edeceğidir. Nitekim Reagan bir yandan "yapılanlar yanlıştı" diye sözümona af dilerken, yanlışlığın yapılan işte değil, yapılanların kamuoyuna yansımasına yol açan "beceriksizlikte" olduğunu söylemektedir. Çünkü Reagan'a bakılırsa, bu operasyonlar bundan sonra daha dikkatli yapılacak ve ortaya çıkarsa Amerikan kamuoyunun "doğru bulacağı" türden işler olacaktır! İran-Contra olayı Beyaz Saray'ın dünya halklarına karşı sürekli düşmanlık zincirinin —hiç de son olacağa benzemeyen— en yeni halkasıdır.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN YENİ

(Baştarafı 1. sayfada)

Bu doğrultuda Cenevre silahsızlanma görüşmelerine katılan Sovyet delegasyonu da Mart ayı başında Amerikan tarafına resmen öneri götürdü.

Sovyet önerisi önümüzdeki beş yıl içerisinde Avrupa'daki orta menzilli füzelerin yok edilmesini öngörüyor. Buna göre, Avrupa'ya yerleştirilen Amerikan füzeleri ile, bunlara karşılık olarak Demokratik Alman Cumhuriyeti ve Çekoslovakya topraklarına yerleştirilen Sovyet orta menzilli füzeleri sökülecek; tarafların başlangıçta yalnızca kendi topraklarında bulunduracakları 100'er orta menzilli füze de zamanla ortadan kaldırılacak. Sovyetler, İngiltere ve Fransa'nın orta menzilli nükleer füzelerini bu anlaşmanın dışında tutuyor ve her iki ülkeyle ikili silahsızlanma görüşmeleri yapmayı öngörüyor. Sovyetler Birliği, Avrupa'dan kısa menzilli füzelerin kaldırılması için de en kısa zamanda görüşmelere başlanmasını istiyor.

Bilindiği gibi, ABD ve NATO yıllardır orta menzilli füzeler konusunda bağımsız görüşmeleri, denetim meselesi ve Fransa ile İngiltere'nin füzelerinin silahsızlanma görüşmeleri kapsamı dışında bırakılması konularını, Sovyetler Birliği'nin bütün stratejik silahları içine alan kapsamlı önerisinin karşısına çıkararak silahsızlanma yolunda somut adımları engellemekteydiler. Bu açıdan Sovyetler'in silahsızlanma konusunda bu son öneriyle görülen kararlılığı ve yapıcılığı tüm dünya kamuoyunda takdirle karşılandı. Bu öneriye karşılık silahsızlanma düşmanlarının bu kez de konvansiyonel silahlar meselesini öne çıkararak, engelleme girişimlerini sürdürecekleri gözlenirken, yine de bu gayretlere rağmen, orta menzilli füzelerle ilgili bir anlaşmanın sonbahara doğru imzalanması gündeme gelmiş bulunuyor.

KRİPTO

(Baştarafı 1. sayfada)

Böylesi her zaman ABD yönetimlerinin işine geldiği için de dünyanın tüm zorba rejimleriyle, "hür dünyanın lideri", "demokrasinin beşiği" ABD'de işbaşında bulunanlar hemen *rezonansa* gelirler. Hatta çoğu zaman zorbalarla Washington arasındaki bu "rezonans", zorbaların iktidarı gasbetmelerinden önce kurulur ve zorbaların demokrasiyi boğazlamalarında fiilen tayin edici rol oynar. 12 Eylül 1980'in arifesinde, gününde ve sonrasında Türkiye'de olup bitenlerde, bugün SİA'nın sürdürülmesiyle yapılmak istenenlerde bu "meşum rezonans"ın tayin edici rolü olduğundan kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Olmamalıdır, çünkü demokrasi saflarında yeralanlardan bazıları, örneğin Bülent Ecevit, ABD'nin çıkarının, zorba yönetimleri değil demokratik rejimleri desteklemekte olduğunu söyleyip, Reagan ve şürekasına —halk ve ırz düşmanı olduklarını kendileri kanıtlayan çapulcu kontraları "özgürlük savaşçıları" diye niteleyenlere!— akıl öğretmeye yeltenebilmektedir.

İşte Demirel'in söyledikleri böylelerinin kulaklarına küpe olmalıdır. Bunca yılın yeminli amerikancısı Demirel Beyaz Saray gerçeğini veciz bir şekilde dile getiriyorsa meselenin tartışılacak bir yanı kalmamış demektir. Türkiye'de demokrasi mücadelesine soyunanlar, bu mücadeleye Washington'un destek değil, *köstek* olacağını asla akıllarından çıkarmamalıdırlar.

Demirel'in ABD yönetimi gerçeğine nasıl olup da parmak bastığına gelince... Neden olmasın? Bozuk bir saat de günde iki defa doğruyu göstermiyor mu?

TÜRK-İŞ YÖNETİMİ

(Baştarafı 1. sayfada)

kasına uygun olarak, kararı uygulayacak olan sendikaları yalnız bırakacaklarını hatırlatıp gözdağı verdi.

Sonuçta "Meclis'e yürüyüş"te karar kılındı. Türk-İş'li üst düzey sendika yöneticileri Meclis'e kadar —toplumun "olgunluk" olarak anlamaya zorlandığı bir "sessizlik"le— yürüyüş yapıp, parlamenterlere Türk-İş'in görüşlerini ve isteklerini anlatmayı daha uygun buldular! Ama rejim buna da izin vermedi. Türk-İş yönetiminin bunca "ihtiyatlılığı" da kâr etmedi, yürüyüş "yol olur" diye engellenirken, en ufak bir demokrasi kırıntısına dahi göz yumulmayacağı bir kere daha görüldü.

12 Eylül'den bu yana topluma "sessizlik" dayatıldı ve bundan açlık ve yoksulluk doğdu. İşçilerin, emekçilerin, bunun tam tersine, "ses"e ihtiyaçları var. En gür ses grevlerden çıkar. Bu en etkin mücadele silahını kullanmaya topluca yönelmeksizin işçiler hiçbir şey kazanamayacaklardır.

Türk-İş yönetimi, kıl payı seçilmiş yönetimdir. Belirleyici olan sendikaların kararlılığıdır.

F.ALMANYA'DA FİŞLEME GİRİŞİMİ BOŞA

(Baştarafı 1. sayfada)

hükümeti Anayasa Mahkemesi'nin yasalara aykırı bulduğu bazı maddeleri değiştirmiş, fakat bu değişiklikler de yapılmak istenen nüfus sayımının bir polis fişlemesi niteliği taşıyan özünü değiştirmemiştir.

Kişiler hakkında ayrıntılı bilgi edinmeyi amaçlayan ve 34'e yakın madde ihtiva eden soru fişleri, hükümet çevrelerinin nüfus sayımı ve istatistik amaçlarla kullunıldıktan sonra imha edileceklerini açıklamasına rağmen, bir kere bilgisayarın hafızasına girmiş bu ayrıntılı bilgilerin Alman finans kapitalinin elinde, özellikle Kohl hükümeti ve gerici İçişleri Bakanı Zimmermann aracılığıyla ilerici-demokratik kişilere ve yabancılara karşı kullanılacak etkin bir silah olacağı açıktır.

Bütün bu nedenlerle aralarında Yeşiller ve DKP'nin de bulunduğu geniş bir demokratik muhalefet, soru fişlerinin doldurulup gönderilmemesi, yani nüfus sayımının boykot edilmesi çağrısını yapmaktadır. Öte yandan 1986 yılının sonbaharında yapılan bir istatistik de Alman halkının % 56'sının sayıma güven duymadığını, % 23'ünün sorulara kısmen cevap vereceğini, en az % 7'sinin de boykot edeceğini göstermektedir. Kohl hükümetinin ve onun İçişleri Bakanı Zimmermann'ın tüm korkutma çabalarına rağmen aradan geçen sürede bu rakamların daha da büyüdüğü gözlenmektedir.

Benzer bir durum 1971'de Hollanda'da ortaya çıkmış, Hollanda halkı geniş bir şekilde antidemokratik sayımı boykot ettiğinden, hem yapılan sayım geçersiz kalmış, hem de boykota katılanların çok fazla olması nedeniyle haklarında yasal işleme başvurulamamış ve neticede hükümet sayımı yapılmamış varsaymak zorunda bırakılmıştı.

Aynı örnekten hareket eden F.Almanya'daki demokratik güçler, boykota katılanların % 10'u bulması halinde nüfus sayımının geçersiz olacağını ve boykota katılanlar hakkında yasal işleme başvurulamayacağını, aksi halde tüm adliye mekanizmasının tam bir felce uğrayacağını belirtiyorlar.

F.Almanya'da yaşayan yabancılar da, aynı zamanda kendi kazanılmış demokratik haklarına saldırıyı hedefleyen bu sayımı boykot etmeli, işçi ve yabancı düşmanlığını baş politika haline getiren gerici Kohl hükümetine karşı mücadelede, Alman ilerici-demokratik hareketini yalnız bırakmamalıdır. "Boykota katılan yabancılar sınır dışı edilecekler" türünden el altından yayılan ve yerli-yabancı ilerici güçleri bölmeyi hedefleyen tehditleri boşa çıkarmak, ancak geniş bir boykot hareketini örgütlemekle mümkündür.

Hukukçuların açıklamalarına göre arabayı yanlış ya da yasak yere park etmekle eşdeğer bir "gayri nizami" davranış olan boykottan çekinenler için de mutlaka yapılacak şeyler vardır. Şöyle ki;

- Oturma hakkı olanlarla siyasi sığınmacılar hiç tereddütsüz boykotu desteklemeli, yani soru fişlerini doldurup göndermemelidirler,
- Diğer yabancılar da ya soru fişlerini tam doldurmayarak, ya eksik ve yanlış bilgi vererek, ya da sorulara yüzeysel cevaplar vererek boykot hareketine yardımcı olabilirler.

GREVLER ÇOĞALARAK SÜRÜYOR

(Baştarafı 1. sayfada)

Kılıçoğlu Toprak Sanayiinde 20 Mart 1987 günü greve başladı.

17 Aralık 1986'dan bu yana devam eden Derby greviyle birlikte, tüm Türkiye çapında 26 işyerinde sürmekte olan grevlere 6 bin 40 işçi katılmaktadır. Petrol-İş Kiplas uyuşmazlığına bağlı olarak, 2. grup grevlerini ise 31 Mart'da 32 işyerinde ve 5 bin işçi üyesi ile başlatacak.

Petrol işkolunda Petrol-İş Sendikası ile İşveren Sendikası Kiplas arasında oldukça uzun bir zaman sürdürülen toplusözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlandı ve grev kararı alınan 54 işyerinden 22'sinde 4 binin üzerinde işçi 18 Mart 1987 günü greve başladı. Petrol-İş Sendikası'nın aldığı grev kararına karşılık Kiplas lokavt ilan etti, Petrol-İş Sendikası lokavt kararına karşı mahkemeye başvurdu.

Otomobil-İş sendikasının, gerçek bir sınıf dayanışmasıyla başarıya ulaşan 100 günlük NETAŞ grevinden sonra, şimdi de toplusözleşme uyuşmazlıkları çözülmemiş ve çözülecek gibi görünmeyen 90 binin üzerindeki Türk-İş üyesi işçinin ve yanısıra kamu işyerlerinde çalışmakta olan ve 1987 yılında toplusözleşmelerini yapmaları gereken 800 bin dolayında geniş bir işçi kitlesinin de önünde grev yolu açılıyor.

Bilindiği gibi, 17 Aralık 1986'da Bağımsız Laspetkim-İş sendikasına üye 1200'ün üzerinde işçinin başlattığı Derby Lastik Fabrikasındaki grev de 3 ayı aşkın bir zamandır sürüyor. Grev çadırı bile kurmanın yasak olduğu bir ortamda ve yaşanan ağır kış koşullarında, yılmadan ve kararlılıkla grev nöbeti tutan ve şanlı mücadelelerini başarıya ulaştıracaklarını dosta düşmana gösteren Derby işçileri, demokrasi güçlerimizin desteğiyle direniyorlar. Derby işçileriyle dayanışma kampanyasına ilgi giderek artıyor.

Greve başlayan sendikalar ve işçiler önemli zorlukları aşarak bu noktaya ulaşıyorlar. Petrol-İş sendikasının Kiplas işveren sendikası ile toplusözleşme görüşmelerinde 40-50 maddede anlaşmazlık sözkonusudur. Ancak grevler bilindiği gibi ağır baskılara maruz kalmaktadır. Gebze Polisan'da greve çıkılırken, Petrol-İş sendikası yöneticileri ve işçiler gözaltına alınarak gözdağı verilmek istenmiştir, benzer olaylar diğer grev uygulanan işyerlerinde de görülmektedir. Görüldüğü gibi grev "başladım oldu" olmuyor. İşveren tehdidi, hükümet tehdidi, polis tehdidi ve grev başladıktan sonra sürekli kolluk kuvvetlerinin baskısı. Bütün bunlar ülkemizin her yanında işçilere karşı devletin tutumunu bir kere daha gösteriyor.

Elbette henüz bu, işin başıdır ve grevdeki 5-10 bin işçi, işçilerin birikmiş sorunlarını genel düzeyde çözüme kavuşturmuş olmayacaklar. Hatta belki talep ettikleri ücretleri dahi alamadan greve son verecekler. Bunlar olabilir. Bu başlangıç grevlerinin önemi, daha çok, başlangıç olmalarından, altı yıl sonra ilk kez ve çok yoğun kısıtlamalara rağmen grev yapılabileceğini gösteriyor olmalarından kaynaklanıyor. Bu yükselişin farkında ve zaten misyonu da bunu durdurmaktan ibaret olan Şevket Yılmaz ekibiyse hedef saptırmak istiyor, artık gücü yetmiyor. Grev grev üstüne geliyor.

EVREN'İN İPLİĞİ PAZARDA

(Baştarafı 1. sayfada)

leriyle bire bir ilişki dahi kurmuştur. 12 Eylül, islamcı akımları yanına almak için binbir dolap çevirmiştir. Anayasaya "evet" demediği için merkezi Adıyaman'da olan bir tarikatın liderini Süleyman Demirel'le birlikte Zinzirbozan'a hapsetmiştir. Bu bakımdan 12 Eylül yönetimlerinin dinci ve şeriatçı örgütlerle işbirliği, zaten saklı kalmamıştı. ANAP içindeki grupsal dengeler bile bugün dinci-tarikatçı örgütler olmaksızın sağlanamıyor.

Yeni olan şey, bu yönetimin —Evren-Ulusu-Özal döneminin— nasıl da hukuk dışı yönetimler olduğunun bir kere daha belgelenmiş olmasıdır.

12 Eylül darbesinin ve bugünkü uzantılarının Rabıta'dan başka o kadar çok râbıtası vardır ki. CİA, Pentago, Kontrgerilla, TÜSİAD ve hatta Türk Mafiası cinsinden çeşitli yeraltı grupları 12 Eylül'ün belgeli râbıtalarıdırlar. Şeriatçı örgütler-yönetim işbirliği bunlardan sadece biridir.

Bir yandan "laiklik" çığırtkanlığı yaparken, diğer yandan imam hatip liselerini alabildiğine kabartmaktan, zorunlu din dersine, her türlü dinsel gericiliği devlet eliyle tırmandıran 12 Eylül rejiminin ve onun elebaşısı Evren'in yalanı, dolanı, kısacası kirli çamaşırları râbıta olayıyla bir kere daha pazara çıkmıştır.

ABD'nin "ilan edilmemiş" savaşları / 2

Panzerlerden mermiye kadar her tür savaş araçlarıyla yüklü yedi nakliye gemisi Nikaragua'nın doğu sahilindeki liman kenti Puerto Cabezas'ta bekliyordu.

Bu arada limana, güvenlik görevlilerinin eşliğinde özel bir otomobil yaklaştı. Pudralanmış yüzüyle Nikaragua diktatörü Louis Somoza rıhtımda bekleyen küçük savaş gemilerinden oluşan filoya başarı dilemeye gelmişti! "Bana Castro'nun sakallarından birkaç kıl getirin" diye seslendi güvertedeki adamlara.

Güneş battığında yola çıkıp da Puerto Cabezas'ın ışıkları görünmez olunca CIA ajanları, hareketin ayrıntılarını karşı-devrimci Kübalılardan oluşan paralı askerlere ilk kez açıkladılar. Konvoyun hedefi Küba'nın güneyindeki Domuzlar Körfezi'ydi. "Yankee"ler iki gün içinde karaya çıkılacağını, söylüyorlardı. Devrimden sonra ABD'ye kaçan ve orada CIA tarafından "Özgürlük Savaşçıları" olarak sıkı bir eğitime tabi tutulup paralı asker yapılan Kübalılar heyecanla kulak verdiler.

Küba devrimine karşı komplo tam 26 yıl önce, 17 Nisan 1961'de, böyle başladı. Gece yarısından on dakika sonra Domuzlar Körfezi'nde karaya çıkıldı. Ve 66 saat 22 dakika sonra paralı askerlerin kumandanı albay Pepe San Ramon, arazi telsizi aracılığıyla, kendilerine refakat edan "Blagar" gemisinde bulunan CIA ajanı Grayston Lynch'e yalvaran bir sesle, "ne zaman yardım edeceksiniz" diye sorduğunda aldığı karşılık son derece soğuktu: "Size yardım edemeyiz. İşinizi kendiniz göreceksiniz." Bunun üzerine albay küfrederek "Sör, siz bir alçaksınız" diye bağırıyordu.

Küba operasyonu tam bir başarısızlığa uğramıştı. "Bay of Pigs" (Domuzlar Körfezi) çıkartması olarak anılan olay, aynı gün başkanlıkta 87. gününü dolduran John F. Kennedy açısından da vahimdi. Üstelik darbe girişimi CIA'ya 50 milyon dolara malolmuştu.

KÜBA 1961: DOMUZLAR KÖRFEZİ

1960 Mart'ında başkan Dwight D. Eisenhower, CIA "gizli operasyonlar" bölümü başkan yardımcısı Richard Bissel'in geliştirdiği "Castro rejimine karşı gizli eylem programı"nı onaylıyordu. Önce Honduras sahilleri yakınlarında, 28 kişilik nüfusun ve üç hindistan cevizi ağacının bulunduğu tenha bir adada bir radyo istasyonu kuruldu. Opa-Locka'da ise "gönüllüler" silah altına alındı. Bunların arasında Castro'nun eski başbakanı José Miro Cordona da bulunuyordu. CIA onu "sürgün hükümeti"ne başkan yaptı. Cordona böylece CIA'nın borazanlığını üstlendi. Tabii, bildiri ve tebliğlerin hepsi CIA tarafından kaleme alınıyordu. Paralı askerler üzerlerinde herhangi bir işaret bulunmayan nakil araçlarıyla, CIA'nın askeri eğitim amacıyla kullandığı, Guatemala'daki kampa getirildiler. "Eğitim alanı" kahve üretimi yapılan alanların bulunduğu, zor erişilebilen volkanik bir yayladaydı. Buradaki bozuk iniş pisti 90 gün içinde 1,8 milyon dolar harcanarak, içerisinde genelev de bulunan modern bir hava üssüne dönüştürüldü. Karşı-devrimci Kübalı pilotlar burada ABD'li "uzmanlar"dan eski B-26 bombardıman uçaklarında talim yaptılar, ikmal yardımı ve havadan indirme dersi aldılar.

Sıra çıkarma gemilerinin teminine gelmişti. CIA, Havana ve New York'ta büroları bulunan Garcia Line şirketiyle anlaştı. Şirketin elindeki şüphe çekmeyecek kadar yavaş, eski ve harap gemiler gizli eylem için biçilmiş kaftandı. Armatör Alfredo Garcia ve beş oğlu CIA açısından güvenilir insanlardı. Alfredo'nun oğlu Eduardo'nun endişesinin giderilmesi için gemiler sigorta edildi. CIA ajanlarına göre, ortada korkulacak bir durum yoktur; Bissel'in adamlarının armatöre garanti ettikleri gibi, çıkartmanın CIA tarafından yapıldığı bilinmeyecektir.

CIA direktörü Dulles tarafından üretilen her gizli rapor, "Castro rejimi sallanıyor", "Küba'da muhalifler hareketi sevinçle karşılıyorlar", "sayıları gittikçe artan muhalifler Castro'nun kuvvetlerinden ayrılıyorlar" türünden mesajları içermektedir. Bu sırada başkanlık koltuğunda oturan Kennedy ise olayın öğrenilmesinden çekinmekte; bunun için, işgalin "mümkün olduğunca örtülü yürütülmesi"ni istemektedir. Bunun anlamı şudur: Çıkartma birliğinde hiçbir Amerikalı olmayacak, çıkartma ABD bombardıman uçaklarınca desteklenmeyecektir.

Bütün bunlardan karşı-devrimci çete şeflerinin haberi yoktur. Onlar ABD tarafından destekleneceklerini sanmaktadırlar.

Çıkartmadan iki gün önce 6 adet B-26 bombardıman uçağı "Happy Valley" üssünden havalandılar. Üzerlerinde Küba hava kuvvetlerine ait işaret ve renkler vardı. Görevleri arkadan yapılacak herhangi bir saldırıyı önlemek, Küba'nın hava gücünü daha yerdeyken tahrip etmekti. İçlerinde CIA uzmanlarının bulunduğu bir dizi T-33 jeti harekete hazır bir halde bekliyordu. Ama hedefe ulaşılamadı. U-2 casus uçaklarının çektiği resimler, beş tane tahrip edilmiş, birkaç tane de hafif hasar görmüş uçağı gösteriyordu. Geçen süre içerisinde Kübalıların talim uçaklarını makineli tüfeklerle donatabileceği darbecilerin aklından bile geçmemişti.

Bununla beraber, CIA ikinci bir saldırıya taraftardı ve bu doğrultuda kamuoyunu yanıltma çabalarına devam ediyordu. Karşı-devrimci bir Kübalının kullandığı, üzerinde kurşun delikleri bulunan bir uçak sözde Küba hava kuvvetlerinde isyan çıktığının bir kanıtı olarak gösterildi. Sözde, bu uçak kendi üslerini ve uçaklarını bombalamıştı. Fakat yerel muhabirlerin çatışmaya dair tek bir iz bulamamaları hayret vericiydi! Ama asıl şaşırtıcı an gelip çatmıştı: Kübalılar karşı saldırıya geçmişti. Sonuç biliniyor. Düşürülen uçaklar, batırılan gemiler ve denize dökülen karşı-devrimciler... Kübalılar devrimlerini korumayı bilmişlerdi. Paralı askerlerin 1189'u esir alındı, 150'si kurtulmak için denize atladı ve hiçbiri tekrar karaya çıkmayı başaramadı.

Küba fiyaskosu ABD'nin "kirli savaş"larını noktalayacak mıydı? Hayır. Bu kez, sırada Vietnam vardı.

Washington'dan 14 bin km uzaklıktaki Vietnam daha önce Fransız sömürgecilerin işgali ile parçalanmıştı; 1954 sonrası Fransızların çekilmesiyle Vietnam halkının ülkenin bütünlüğünü sağlamak üzere direnişi yoğunlaşmıştı.

VİETNAM 1964: ABD'NİN MÜDAHALESİ

Kennedy ABD başkanı olduğunda ilk işi Güney'deki kukla Ngo Dinh Diem yönetimini desteklemek için, o güne dek birkaç yüz olan ABD askeri "danışmanları"nın sayısını 16 bine çıkarmaya karar verdi. Ama Diem yönetimi yine de Kuzey Vietnam karşısında tutunamıyordu. Kennedy, Diem'den umduğunu bulamayınca onu askeri-ekonomik yardımı kesmekle tehdit ettiyse de, sonra ondan tümüyle kurtulmakta karar kılıyordu. Güney Vietnamlı generallere darbe yapmaları için sinyal verildi. Yine de darbeden önce generaller bir kez daha Washington'un iznini istediler. Ayrıca darbede uğrayacakları muhtemel zararı tazmin etmek için, CIA'nın irtibat adamı Lucien Conein'den 42 bin dolar rica ettiler!

Darbenin ikinci günü, 2 Kasım 1963'te, Diem ve kardeşi Nhu zırhlı bir araçta vurularak öldürüleceklerdi.

Üç hafta sonra ise John F. Kennedy Dallas'ta öldürüldü. Artık Güney Vietnam'da ne yapılacağına karar verme işi yeni başkana, Teksaslı Lyndon B. Johnson'a kaldı.

Başkan yardımcılığı sırasında Kennedy'nin gölgesinde pek sesi çıkmayan Johnson artık silik biri olarak görülmek istemiyordu. Hanoi'ye karşı sert bir tavır takındı. Güvenlik danışmanı George Bundy gibi, o da bombardıman uçaklarının desteğinde askeri saldırıya başvurma gerekliliğine inanıyordu. Genelkurmay da aynı görüşteydi. Genelkurmay ve ABD Pasifik Kuvvetleri Komutanı Amiral Ulysses Grant Sharp, K. Vietnam'a karşı elektronik casusluktan, sahildeki hedeflerin bombalanmasına kadar iki bin saldırıyı öngören bir gizli plan (0-Plan 34 A) hazırladılar. Sharp, gerginliğin yayılmasından hiçbir şekilde vazgeçmek niyetinde değildi. "Maddox" muhribinin bulunduğu 192. muharebe tümeninin komutanı kaptan John J. Herrick'i Tonkin körfezine gönderdi.

1964 Ağustos'u başında, ABD ve Kuzey Vietnam arasındaki ilk önemli çatışmaya şahit olunuyordu.

2 Ağustos'ta "Maddox" bir grup Kuzey Vietnam torpido gemisine ateş açtı. İki gün sonra, 4 Ağustos'ta Washington'a Tonkin körfezinde ikinci bir çarpışma olduğuna dair haberler geldi. Bu haber Johnson'un Kuzey Vietnam'ın bombalanması emri için bahaneydi.

Vietnam: Önde napalmden yanan vücuduyla 9 yaşındaki Kim Phuc, arkada Yankee'ler. Aşağıda Tonkin Körfezi'ndeki provokasyonla ilgili şema.

ABD Kongresi'nin, Başkanı bu "yoksul ve üçüncü sınıf ülkeye" karşı her türlü askeri ve politik yetkiye sahip kıldığı görülüyordu. 4 Ağustos'taki "olay", Johnson'un gücünü artırmasına yardımcı oldu. O zaman ABD milletvekilleri ve dünya kamuoyunda değişik etkiler yaratan bu "olay"ın, sonradan tarihçi ve ABD'li yazarların Tonkin'de sağ kalanlarla yaptıkları görüşmeler ve gizli dökümanların incelenmesiyle vardıkları sonuçlara göre, gerçekte cereyan etmemiş olduğu 1980'li yıllarda ortaya çıktı. **Üzerinde anlaşmazlık çıkan bir nokta da, iddia edildiği gibi 2 Ağustos'taki çatışmada ABD savaş gemisinin, meşru müdafaa durumunda kalıp kalmadığıydı.**

PROVOKASYON NASIL PLANLANMIŞTI?

Bu çatışmadan birkaç gün öncesine dönersek; "Maddox"un komutanı Kaptan Herrick, 31 Temmuz 1964 günü "Ashtabula" tankerinden yakıt alırken endişesiz görünüyordu. Kısa süre önce, Tayvan'da, Kuzey Vietnam'ın telsiz yayınlarını dinlemek üzere içinde gerekli cihazların bulunduğu bir kutu muhribe yerleştirilmişti. Fakat Herrick, "Maddox"un görüş sahası dışında, olup bitenlerden habersizdi. Oysa gece, 4 Güney Vietnam gambotu 0-Plan 34 A çerçevesinde, Kuzey Vietnam radarlarının bulunduğu Hon Me ve Hon Ngu adalarını top ve makinali tüfek ateşine tutmuşlardı.

2 Ağustos sabahı, "Maddox" Tonkin körfezine girmiş ve Herrick'in birlikleri muharebe istasyonlarının bir bölümünü işgal etmişti. Saat 11.30'da "Maddox"un radar ekranında pekçok nokta belirmişti. Noktalar 3 gün önce saldırıya uğrayan Hon Me adasının arkasında kayboldular. Saat 14.00 sularında Hon Me limanından akaryakıt alan üç hücumbot tekrar gözüktüler ve 50 deniz millik bir hızla güneye doğru yön değiştirip "Maddox"a yöneldiler. Onlar daha 20 mil uzaktayken Herrick alarm verdi: "Herkes silah başına!" Telsizle körfezin dışında bulunan uçak gemisi "Ticonderoga"dan hava desteği istedi. İlk hücumbot 9 kilometre kadar yaklaştığında Herrick topçulara ateş emri verdi. Bir hücumbot batırıldı, diğer ikisi ateş aldı ve kuzeye döndüler.

Gerçekte ise, ABD hükümeti adalara yapılan saldırıların 0-Plan 34 A kodlu plandan kaynaklandığını kesinlikle biliyordu, CIA şefi John McCone bile Hanoi'nin hareketini "müdafa" olarak değerlendirdi. Ama bir yandan da Tonkin körfezindeki hazırlıklar hızlandı: Johnson "Maddox"a yeniden körfeze girmesini emretti. Johnson'a savaşı idare yetkisini veren bir karar metninin hazırlanması için Beyaz Saray memurları görevlendirilmişti bile.

ABD Genelkurmayı bombalanacak limanları ve akaryakıt ihtiyacının yüzde 10'unu karşılayan Vinh şehrindeki rafineriyi içeren bir liste hazırladı. **Provokasyonun gerçekleşmesi için de** Güney Vietnam gambotlarına 3 Ağustos gecesi Kuzey Vietnam sahillerindeki hedeflere saldırmaları için emir verildi. **Komutan Herrick "Turney Joy"** muhribinin eşliğinde ikinci kez Tonkin körfezine girdiğinde Washington'da NSA (Ulusal Güvenlik Konseyi) durumu daha da nazikleştiren bir haber yaydı. Şifreli haberde "doğrudan doğruya" bir torpido saldırısıyla yüzyüze bulunulduğu bildiriliyordu.

Uyarının alınmasından 30 dakika sonra gerçekten de Kuzeydoğu yönünde büyük bir hızla ilerleyen bir hücumbot "Maddox"un radar ekranında belirdi. Herrick süratle bu tehlikeli bölgeden çıkılmasını kararlaştırdı. İki gün önce olduğu gibi, 200 deniz mili uzakta pusuda bekleyen uçak gemisi "Ticonderoga"dan hava desteği istedi. Uçaklar saat 21.30'da muhribe vardıklarında, pilotlar tuhaf bir manzara ile karşılaştılar. "Maddox" ve "Turney Joy" gemileri zikzaklar çiziyor ve görünmeyen bir düşmana ateş ediyorlardı. Herrick, muhribin sonar aygıtının kısa aralıklarla torpil sesine benzer sesler kaydettiğini düşünerek, gece karanlığında kendilerine torpidolarla saldırılabileceğini sanmıştı. Şaşkına dönen pilotlar kendilerine muhripler tarafından gösterilen hedeflere ateş ettilerse de, daha sonra geriye döndüklerinde hiçbir torpido göremediklerini belirttiler.

Bu hayali muharebe, Kaptan Herrick kuşkuya düşünceye kadar iki saat devam etti. "Turney Joy"un sonar aygıtı tek bir torpil bile kaydetmemişken, "Maddox"unki 26 adet torpil kaydediyordu. Bu sayı doğru olamazdı: Çünkü Kuzey Vietnam toplam 12 gambota sahipti ve bunlar her defasında yalnızca iki mermi ateşleyebiliyordu.

Herrick ve kumandan Herbert Ogier yaptıkları incelemede hatanın kaynağını buldular. "Maddox" yüksek hızla seyrederken demir attığında, sonar cihazının derinlik ölçeri paletlere isabet ediyor ve bu temas cihaza yansıyordu. Bu sesleri, Herrick ve subayları torpil sesleriyle karıştırmışlardı. Yanılmış olan kaptan Honolulu'ya yeni bir haber gönderdi: "Hareketin akışının tetkiki, gelen haberlerin kuşkulu olduğunu gösteriyor. Yeni adımlar atılmadan önce tam bir değerlendirme yapılmasını öneriyorum." Gemidekiler bütün bunların yani sonar cihazındaki yanıltmaların daha önceden planlanmış olduğunu bilmiyorlardı. NSA, önceden kararlaştırıldığı gibi durumu Kuzey Vietnam gambotlarının muhtemel saldırısı diye açıklamada bulunurken Washington'da hücum kararı çoktan verilmişti bile.

(Sürecek)

17 Nisan 1961 Domuzlar Körfezi: ABD beslemesi "özgürlük savaşçıları"nın sonu.

Bir İstilacının Mezar Yazıtı

Teksas'da at koştururdu büyük deden,
Meksikalı esmer kadınlara saldırdı, sığır çaldı,
Mary Stonehill'le evlendi sonra, bir yuva kurdu
Meşe odunundan yapılmış eşyalarla, "God Bless Our Home"la.
Deden, Santiago de Cuba'ya gitti,
Batışını gördü İspanyol donanmasının
Ve rom kokusunu taşıdı ülkesine,
Melez kadınlara bir özlem taşıdı.
Baban, barışsever bir adam,
Aylık verdi Guatemala'da bir düzine çocuğa.
Onların izinde yürüdün sen de,
Küba'yı istilaya hazırlandın 1962 güzünde.

Şimdi selvi ağaçlarına gübre olmuşsun.

Roberto Fernandez RETAMAR

Türkçesi: Ülkü TAMER

araştırma çeviri **Dayanışma** inceleme yorum
DAYANIŞMA'NIN EKİDİR
NİSAN 1987 SAYI: 57

"Bir başka ulusu boyunduruk altında tutan bir ulusun kendisi asla özgür olamaz!"

Burjuva cumhuriyetin ilânı üzerinden henüz dört yıl geçmişti ki Takriri Sükûn gündeme geldi. Takriri Sükûn açık diktatörlük demekti. "Geçici" bir durum için, Doğuda Şeyh Sait isyanını bastırma gerekçesiyle, uygulamaya konuldu. Hemen hiç aralıksız 1950'ye kadar sürdü. Ondan sonra da kalktı mı? Belli veçheleriyle hâlâ sürüyor. Ünlü "her on yılda bir darbe" formülü toplumun değişen ve gelişen koşullarında başvurulan Takriri Sükûn uygulamalarıdır. Tüm Cumhuriyet tarihinde sıkıyönetim altında geçen yıllar nerdeyse çoğunluktadır.

1927 Takriri Sükûnunun belirgin bir özelliği, gerekçesi Şeyh Sait isyanı olduğu halde, ülkenin tümünü kapsamasıydı. Yani Doğuda "asiler"i bastırmak için bütün Türkiye'de özgür düşünceyi, özgür basını, özgür politik örgütlenmeyi bastırmak, yasaklamak gerekmişti. Takriri Sükûnla bütün ülke çapında sağlanan "huzur ve sükûn" ortamından ne için, nasıl yararlanıldığını biliyoruz. Ama bu, Doğuda Kürt ayaklanmasının, bütün ülkeyi kapsayan bir dikta rejiminin tezgâhlanmasına "bahane" edildiği demek değildir.

Şundan dolayı değildir:

1) Şeyh Sait isyanını bastırma uygulaması o isyana yol açan belli bir politikanın uzantısıdır. O politika taze Cumhuriyet burjuvazisinin hırslı şoven tutkularının bir tezahürüydü. Bir bahaneye ihtiyacı yoktu. Kürt ayaklanmasında "yabancı parmağı" vardı/yoktu tartışması bir yana, burjuva Cumhuriyetin bu alanda temel politikası Kürt ulusal bilincini aşiret duyarlığını aşmaya yöneldiği kritik noktada daha doğarken boğmaktı.

Kurtuluş Savaşı ilk örgütlenme, güç toparlama adımlarını Batıda değil, Kürt nüfusun yoğun olduğu Doğuda attı. Bağımsızlıkçı hareketin muhtaç olduğu ilk maddi ve manevi destek Doğuda, Kürt halkından sağlandı. Kurtuluş Savaşının resmi belgeleri, taa Lozan ertesine kadar, "Türk ve Kürt halkları" ibareleriyle doludur. O dönemde "Kürtler aslında dağ Türkleridir" kabilinden "bilimsel" saçmalıklara hiç rastlanılmamıştır. Daha önce de Misakı Millî hudutları, Osmanlı devletinin son parlamentosunda, boyutları ister istemez küçültülmüş yeni bir Osmanlı devleti anlayışıyla iki Müslüman halkın —ama iki *ayrı* halkın— biraradalığı ilkesi gözetilerek çizilmişti. Kurtuluş Savaşı ertesinde Kemalist burjuvazi bu tutumdan yüzgeri etti. Misakı Millî hudutlarını yalnız Türklerin vatanı ilân ederek Kürtler üzerinde ulusal baskı uygulamalarını başlattı. Bu yüzden patlak veren Şeyh Sait hareketini ve onu izleyen bir değil, iki değil, daha birçok Kürt ayaklanmasını da en zecri, zalim tedbirlerle ezme yoluna gitti.

Kürtleri "Türk" sayma, Kürt topraklarına Türklerin "bölünmez ana yurdu"nun ayrılamaz, vazgeçilemez bir parçası gözüyle bakma tavrı, Kürt halkı üzerinde zor, şiddet ve horlama uygulamalarının günlük olaylar olarak yaşandığı bir tarihî süreçte gelişti. Va askere gittiklerinde özel Türkçe kursundan geçirilen, mahkemelerde tercüman aracılığıyla sorguya çekilen Kürtlere, okul çağındayken, "varlığım Türk varlığına armağan olsun!" antları içirildi! Hâlâ sürüyor.

Bu da gösteriyor ki Takriri Sükûn "durupdururken İngilizlerin başlattığı" bir olay bahane edilerek tezgâhlanmış ve sürdürülmüş değildir. Türk burjuvazisinin Kürtleri ezmek için uzun vadeyi gözeterek gündeme getirdiği ve kullandığı bir araçtır. O aracın gerçekten etkin olabilmesi ve Türk burjuvazisinin Kürtler üzerinde olduğu kadar Türk halkı üzerinde de iktidarını konsolide edebilmesi için bütün ülkeyi kapsaması gerekmiştir.

2) Takriri Sükûnun bütün ülkeyi kapsamına alması, tüm veçheleriyle bu uzun vadeli politikanın kaçınılmaz gereği ve sonucu olmuştur. Bütün Türkiye halkı bu politikanın ve doğurduğu sonuçların acısını çekmiştir. Hâlâ çekiyor. Çünkü *"Başka bir ulusu boyunduruk altında tutan bir ulus asla kendisi özgür olamaz."*

Bu tarihî perspektiften bakıldığında görülüyor ki, bugün de, "Doğu" ya da Kürt sorunu, yani Kürt halkının, kendi toprakları üzerinde yaşayan bugün en azından 12 milyon insanın kendi kaderini özgürce tayin etme hakkını ve o bağlamda kendi bağımsız devletini kurma hakkını tanıma/tanımama sorunu, Türkiye'nin demokratik gündeminin ve geleceğinin temel eksenidir.

Şunun için:

Kürt halkının kendi kaderini tayin etme hakkını tanımaya yönelik politikaların Türkiye kapsamında serbestçe önerilebilmesi ve tartışılması Türkiyeli her yurttaşın en doğal demokratik hakkıdır. Bu hakkın çepeçevre uzantılarıyla (örgütsel, politik, ideolojik) kullanılması, hayata geçirilmesi âdeta ağza alınmaz bir tabu olarak kaldığı, o tabuya kayıtsız şartsız riayet Türkiye'de demokrasi güçleri arasında yer alan birçok kesimce de hiç tartışmasız kabullenildiği sürece, Türkiye'de demokrasiyi —burjuva demokrasisini— belli sınırlar içinde tutmanın, günü gelince de hepten rafa kaldırmanın *gerekçelerinden* birisi ve aynı zamanda *yetkisi* burjuvazinin ve rejimin hâkim mihraklarına gümüş tepsi içinde sunulmakta devam edecektir.

Çünkü o tabuya riayeti sürdürmek Türkiye'de devletin, ordusuyla birlikte, uğrunda her fedakârlığın sineye çekilebileceği temel işlevleri arasında **en başta gelenlerinden biridir. O tabuya gölge dü**şürmek, ülkenin "bölünmesi"ni göze almaktan da öte, *orduyu gözden çıkarmaya* bedeldir. Türkiye'de halkın yurtsever bilinci ve kararlılığı değil de tek başına ordu ülkenin bağımsız varlığının teminatı olarak algılandığı için de, orduyu gözden çıkarmak, hâşâ, günahların en büyüğüdür! Bu yüzden ordu mu/demokrasi mi sorunu karşısında, her zaman, ordu önünde "boyun eğilmiş", yani ordu demokrasiye tercih edilmiştir. Ordunun demokrasiye her kastedişinde öne sürülen gerekçelerin başında, yine bu yüzden, "bölücülük tehlikesi" yer aldığında akan sular durmuştur. Kürt halkının en doğal demokratik hakkı olan kendi kaderini tayin etme hakkını **tanımanın âdeta "havsala dışı" olmasının altında** bu olgu, burjuva devletin ve onun ordusunun şoven tutkularına teslimiyet ve —daha da derinde— o tutkuları paylaşma olgusu yatıyor.

Son zamanlarda Doğuda olup bitenler ve sürdürülen bastırma **harekatı** konusunda basında adı ilericiye, demokrata çıkmış birçok organın ve yazarın da takındıkları tutum, bu meyanda Kuzey Irak operasyonu ve daha genelde "Kürt bölücülüğü" konusunda sergilenen gözyaşartıcı "birlik ve beraberlik" manzarası bunun en güzel kanıtı. Kimilerinin daha da ileri giderek "özel harp" usülleri ve örgütlerinin, "kontr-gerilla"nın da operasyonlara sokulmasını önerebilmeleri bu tutumun nerelere kadar varabileceğini gösteriyor. "Güneydoğudaki ayrımcı güçlerle savaşmak için silahlı kuvvetlerden de güç ve destek alan ayrı bir birim kurulmalıdır... Özel harp dediğimiz yöntem böyle alanlarda gündeme gelir... Özel harp PKK gibi dış destekli terör örgütlerinin ülke içindeki saldırı eylemlerine karşı kullanılması gereken resmî devlet kuruluşu ve kuruluşça başvurulan yol ve yöntemlere verilen addır... Kontr-gerillanın da özünde anlamı budur... Ziverbey Köşkünde savunmasız insanlara işkence yaparak sorguya çekmek kolaydır; güç olan, gerçekten 'milli' görevler düştüğünde yapılması gerekeni yapmaktır." (Uğur Mumcu, *Cumhuriyet*, 18 Mart 1987.)

Bu kadarı, gerçi biraz uç bir örnek; ama genel tutumun içinde taşıdığı potansiyelin ibret alınacak bir göstergesi. "Kontr-gerillayı bize değil, onlara karşı kullanın, hâlâ ne duruyorsunuz!" mantığı, uç bir örnek de olsa, Atatürkçü-şovenist kafanın, kendi kendine ne payeler verirse versin, demokrasiyi Türkiye'ye çok gören generaller kafasıyla ne ölçüde uyum içinde çalıştığını ve tarihten hiç ders almamış olduğunu, görüyorsunuz, ne güzel gözler önüne seriyor! Böyleleri —ve onları birkaç adım geriden izleyenler— bu konuda her şeye rağmen yine de seçim ve oy kaygusuyla belli bir temkini gözetmekten geri durmayan kimi burjuva politikacıların öngörüsünden dahi yoksun olduklarını böylece bir kere daha kanıtlıyorlar.

Öte yandan, kısa bir süredenberi, sözkonusu tabunun dış yüzeyinde bazı çatlakların belirdiği de gözlenmiyor değil. 12 Eylül özel kelâmının "belli bir etnik grup" türünden garabetlerine şimdilerde pek itibar eden kalmamış görünüyor. **Türkiye'de yaşayan Türk halkından başka bir** Kürt halkı da olduğunu kabule yatkın görüşler ileri sürülebiliyor. Ne ki bu tür görüşlerin şu sıra dile getirilmesi, gerçekte, Kürt halkı üzerinde *aynı ulusal baskıcı tutumu* azılı demokrasi düşmanlarıyla paylaşma bazında onlardan ucuz bir "taviz" koparma çabasından başka bir şey değil. Türkiye'de bir Kürt halkı da olduğunu açık açık söylemek için bugünü mü beklemek gerekti? Herkesin bildiği, 12 Eylül'den buyana da gerekli/gereksiz oto-sansürün geçersiz olduğu muhitlerde açıkça konuşulan bir gerçeğin şimdi böylesine "resmiyet"e bildirilmesi, sorunun özüne yaklaşımda hiç bir yeniliğe işaret etmiyor. Hattâ, bir bakıma, "Kürt yoktur, dağ Türkü vardır," diyenlerin mantığı daha tutarlı görünüyor. Diğerlerinin mantığında ulusal baskı motifi daha da açık. Hem Kürt vardır diyeceksin, hem de Kürd'ü ezmeyi, en doğal ulusal-demokratik özlemlerinin, kendi kaderinin sahibi olma hakkının hiçe sayılmasını mübah göreceksin! Meselâ Ecevit'lerin yaptığı gibi, Doğuya daha çok yatırım, eğitim, sağlık bakımı, vb. götürelim diyerek, bunlarla sağlayacağını düşündüğün "asimilasyon" gerçekleşene kadar Kürdistan üzerinde ulusal baskı ve hakimiyetin sürmesini onaylayacaksın!

Burada açıkça şunu bir daha tekrarlamakta yarar var: Türkiye'de iki halkın faşizme karşı, demokrasi için, insan hakları için, daha mutlu bir gelecek için *birlikte mücadelesi* elbette ki esastır. Türkiye'deki ve Kürdistan'daki sosyalist güçlerin her iki halkın sosyal kurtuluşu için mücadeleyi birlikte yürütmeleri ve gelecekte sosyalist bir Türkiye'yi birlikte kurmada işbirliği yapmaları da şüphesiz en doğrusudur. Birlik ve birliktelik, *gönüllü rızaya dayanmak şartıyla*, her zaman tercih edilecek almaşıktır. Öte yandan, bugün Kürdistan'da "silahlı mücadele" verdiğini söyleyen PKK'nın genel tutum ve davranışlarıyla, diğer ilerici-sosyalist Kürt hareketleri karşısındaki pervasızca yıkıcı tavrıyla, Kürt ulusal demokratik hareketine zarar verdiği de ayrıca doğrudur.

Ne ki, esas sorun bu değil. Doğudaki operasyonlardan güdülen amaç, Kürt halkının *tüm* ilerici, yurtsever kesimlerine zor ve şiddet altında boyun eğdirmek, kitlelere gözdağı verip onları ***Türk burjuvazisinin şovenist egemenliği altında* yaşamanın tek almaşık ve kader olduğuna "ikna"** etmektir. Bu bakımdan operasyonların hedefi doğrudan doğruya Kürt ulusal-demokratik hareketidir. "Türkiye'nin Doğusunda savaş durumu vardır," denilerek "kökü kazınmak" istenen, Kürt halkının ulusal demokratik bilinci ve özlemleridir. **Doğuda 12 Eylülden beri estirilmekte olan** *özel* baskı ve devlet terörünü büsbütün azdırma yönünde rejimin ne gibi "yeni ve etkin önlemler" alması gerektiği *bunun için* açık açık tartışılıyor! Bu meyanda uygulamaya konulması önerilen "özel harp" taktiklerinin kimleri nasıl vuracağı da, hem o taktikleri Vietnam'da geliştiren ABD'nin ünlü uygulamalarından, hem de Şeyh Sait ayaklanmasında ve sonraki tüm "Doğu olayları"nda yaşanılan, izleri bugün de silinmemiş tecrübeden bellidir.

Somut durum bu. Somut durum bu olduğuna göre de, 12 Eylül cuntasının hâlâ süregiden uzantısı Evren-Özal rejimine bu konuda destek çıkan bütün bu yaygara, onların şahsında Türk burjuvazisinin ve ordusunun şoven tutkularına ve o tutkular saikiyle daha ilerde de girişeceği uygulamalara açık onay vermektir.

Yalnız o da değil. "Ayrılıkçılığı" bizatihi ağza alınmaz mutlak bir suç, günah ya da tabuymuş gibi görüp göstererek —ve bunun yanısıra Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı için mücadeleyi, Kürt ulusal demokratik hareketini "yabancı parmağı"nın bir komplosu düzeyine indirgeyerek— kendi kendilerini korkutmakla kalmayıp, genel kamuoyunu da dehşete salanlar, yalnız Türkiye'de yaşayan 12 milyon Kürdü ve onların her çizgiden yurtsever, ilerici öncülerini değil, bütün Türkiye'yi kendi elleriyle halk düşmanlarının insafına teslim ediyorlar.

Böyle bir ortamda "Kürt sorunu"nun özünü oluşturan kendi kaderini tayin hakkı, nasıl serbestçe, demokratik bir anlayışla, düşünceye saygı ve hoşgörü esprisiyle, "vatan hainliği" suçlamalarına yol açmadan tartışma gündemine getirilebilir? Ve bu konu serbest tartışma gündemine **gelemeyip, ağızlarından çıkanı kulakları işitmeyen demagogların dillerine pelesenk etmekte 12 Eylül cuntacılarıyla birleştikleri yurdun "toprak bütünlüğü" ve "güvenliği"ne ilişkin bir tabu ol**makta devam ettiği sürece, ülkenin bütün diğer sorunları, bu arada hepsinin temelinde yatan Atatürkçü ordu sorunu nasıl —yüzeysel bir takım yaklaşımlar dışında— demokratik tartışma konusu edilebilir?

Türkiye'de yasakçı zihniyeti ve uygulamaları ötedenberi besleyip azdıran, hep, Takriri Sükûncu Kemalist ideolojinin yörüngesinde sürüklenenlerin öze değgin sorunları tartışma üstü tutmakta halk düşmanı hakim güçlerle uzlaşma eğilimi olmuştur. Bu yüzden, hep, ordunun işlediği darbe ve yetki gaspı suçu gibi, burjuva iktidarların şovenist uygulamalarına da göz yumularak esas sorunların *gölgeleriyle* savaşılmıştır. Şimdi de olan budur. 12 Eylülün getirdiklerine ve 12 Eylülcülere öze değgin olmayan birçok konuda mangalda kül bırakmamacasına karşı çıkanlar Kürdistan tabusu üzerindeki "kutsal ittifak"ı sürdürmeden edemiyorlar. Hattâ bu ittifaktan aldıkları "güç"le büsbütün çığrından çıkıp 12 Eylülcü orduya ve onun Genel Kurmayına —"ordunun prestij kaybının sakıncaları" motifiyle karışık— neyi nerde nasıl yapacağı konusunda akıl hocalığı ederek "vatanseverlik" ispatına girişenler, Doğuda devlet terörünün üzerine körükle giderek Türk burjuvazisinin şoven borusunu herkesten daha üst perdeden öttürenler var. Bu genel tutum, aynı zamanda vurgulanması gereken insanî ve ahlâkî yönü bir yana, demokrasiyi en canalıcı noktalarından birinde boşlamak, her türlü yasakçılığa prim vermektir: Takriri Sükûn'dan medet ummaktır.

İşin garibi, bunu yapanlar bir yandan da ABD karşısında her fırsatta nasırına basılmış "bağımsızlıkçı" aslan kesilmeye bayılıyorlar. Oysa en başta ABD'nin ve onun Türkiye'deki yıllanmış işbirlikçilerinin pekâlâ bilip de onların bilemedikleri bir şey var: *"Bir başka ulusu boyunduruk altında tutan bir ulus asla kendisi özgür olamaz!"* gerçeğini kavrayamayan bir "aslan" olsa olsa "kağıttan aslan"dır!

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

YENİ DÜŞÜN
Mart 1987

Depolitizasyon ve İdeoloji Üzerine Bir Değinme

Mehmet Refik

BİR BOYKOT BİR GREV

Geçtiğimiz aylarda Fransa, 1968'den bu yana en önemli kitle hareketlerini yaşadı.

Önce öğrenciler sağcı hükümetin getirdiği yeni yükseköğrenim tasarısına karşı tepkilerini boykot ve giderek genişleyen yürüyüşlerle dile getirdiler. Sosyal adaletsizliğin eğitime yansımasını kat kat boyutlandıracak olan tasarı şu anda üniversitede okuyanları değil, bundan sonra üniversiteye girecekleri kapsadığı için yürüyüşlere lise öğrencileri daha yığınsal olarak katıldılar. Hükümet bu gösterilerin "politize" bir nitelik taşıdığını, yani politik ve ideolojik amaçlı bir hareket olduğunu söyledi. Polis şiddete başvurdu, bir öğrenciyi öldürdü, birçoğunu yaraladı. Kamuoyu yoklamaları halkın yüzde yetmişinin öğrencileri haklı bulduğunu ortaya koyuyordu. Sonuçta gerilimin büsbütün artması üzerine, gösterilerin tasarıya tepkisinden çok, ideolojik bir nitelik taşıdığını uzun süre söyleyip durmuş olan Chirac, önce tasarıyı hazırlayan iskemlesiz bakanını istifa ettirdi, bunun da yetmediğini görünce tasarıyı geri çekti.

Öğrenci olaylarını, demiryolu, liman, metro-otobüs ve elektrik işçilerinin grevi izledi. O işkollarındaki tüm sendikaların ve sendikalısıyla sendikasızıyla, sağcısıyla solcusuyla, bütün işçilerin katıldıkları bu grevi de iktidar "angaje grevler", yani ideolojik ve politik amaçlı grevler, olarak niteledi. Oysa, ulaştırma işçilerinin istedikleri zam oranı % 3 bile değildi. Bu grevler ideolojiktir, diye sendikaların talep ettikleri zam oranlarını vermeye yanaşmayan yönetim iki milyar franklık bir zarara yol açtığı gibi, noel dönemi satışlarının her yıldakinden bir hayli aşağıda kalmasına da neden oldu. Sonuçta frank resmen davalüe edilmediyse bile, AET içindeki güçlü paralar revalüe edilerek frankın fiilen devalüasyonuna gidildi. Ayrıca, grevleri ekonomik değil politik olarak niteleyen Chirac vatandaşlarına çağrıda bulunarak greve karşı küçük işletme sahiplerini sokağa çıkardı, sonra da bizzat kendi partisinin organize ettiği grev karşıtı sağcı bir yürüyüşe, politika dışı sade bir vatandaş olarak katıldı. Bu grev 1947'den bu yana en uzun süreli ve en yaygın ulaştırma greviydi.

HEP AYNI KLİŞE

Bu olayları anmamızın nedeni öğrencilerin ve işçilerin hak aramalarının ideolojik ve politik amaçlı eylemler diye nitelendirilmesine canlı örnekler oluşturmaları ve bu nitelemenin sadece Fransız sağıyla sınırlı kalmaması, hemen hemen her ülkedeki benzer durumda aynı klişelerin tekrarlanması, deyim yerindeyse bu ve benzeri nitelendirmelerin burjuvazi açısından bir evrensellik taşımasıdır. Üstelik Chirac'ın bir darbeyle Mitterand'dan kurtulmak, parlamentoyu feshedip anayasayı rafa kaldırmak, böylece iktidara tek başına sahip olmak gibi bir niyeti bulunmadığı halde, başvurduğu jargon ekonomik-demokratik talepleri siyaset ve siyaseti de suç ilan etmek şeklinde olmuştur.

İdeolojik grev, politik amaçlı grev gibi sözler bizlerinse hiç mi hiç yabancısı değil. Örneğin 1980 yılındaki grevler de ideolojik grevler diye nitelendirilmişti. Oysa bir önceki toplusözleşmeden sonra geçen üç yıl içinde (1977-80 ortası) toplam % 300 dolayında bir enflasyon yaşanmıştı. Sadece 1979'un enflasyon oranı % 100, 1980'in ilk altı ayının enflasyon oranı ise % 50 civarındaydı. Sendikaların enflasyon oranının yarısının bile altında zam talep etmeleri (%25) ideolojik ve politik sayılıyordu da, yüzde üç yüzlük bir enflasyona karşı sonuçta işçiye sadece %70 zam verilmesinin siyasi mekanizmanın değiştirilmesiyle sağlanması yolunda yapılan işveren çağrıları siyasi bir tutum sayılmıyordu. Oysa Ekonomik İstikrar Tedbirleri ve onun türevi olan sıkı para politikası grevleri ve sendikal faaliyetleri siyasetle birlikte yasaklamayı öngörmekteydi. Evet ne gariptir ki, enflasyonun yarısından da az ücret zammı istemek politik-ideolojik diye nitelendirildi, buna karşılık 24 Ocak'ın siyasal üstyapısını getirmek ekonomik sayıldı.

Kuşkusuz ki, ideolojiye ve politikaya karşı duyulan alerji bizden ve Fransa'dan ibaret değil. Örneğin muhafazakar Thatcher da kömür işçilerinin bir yılı aşan grevlerini ideolojik grev olarak nitelemişti. Ya da Batı dünyasındaki en güçlü barış hareketlerinin gerçekleştirildiği F. Almanya'da koalisyonun en sağındaki Strauss'un partisinden içişleri bakanı olan şahıs da ülkenin her köşesinde milyonlarca barışseverin katıldığı barış çalışmalarının "ideolojik nedenlerden ileri geldiğini" söyleyerek, kendisinden daha önce aynı çalışmaları "komünist oyunu" diye nitelemiş bulunan Reagan'ın hissiyatını ve fikriyatını paylaştığını ortaya koymuştu. Mister Reagan ile Herr Zimmermann bizim Barış Derneği iddianamesinden ilham almadıklarına göre, demek ki, aynı dünya görüşünü paylaşan herkes için aklın ve ağzın yolu birdi. Bu ise, ekonomik amaçlı kitle hareketlerini politik diye nitelemek, muhalif nitelikli demokratik-barışsever politikaları ise suç ilan etmek ve sonuçta bunların hepsini komünist ideolojiye bağlamaktı.

Demek ki, bunca plüralistik içinde monolitik olan bir şey var. O şey'i, çağdaş toplumbilimin ekonomik ve politik öğretileri ışığında irdelediğimizde görüyoruz ki, ortak eksen üretim araçlarının özel mülkiyetinin kutsallığı üzerinde yükseliyor. Ve dolayısıyla o ana eksenin bizzat kendisi bir ideoloji olmaktan başka bir anlama gelmiyor.

Kendileri belli bir dünya görüşüyle, yani bir ideolojiyle donanmış bulunan ve işlevleri doğal olarak o doğrultuda siyaset yapmak olan politikacıların kitle politizasyonundan çekinmeleri ve çalışanları siyaset yapmakla, ideoloji gütmekle suçlamaları, siyasal demokrasinin en geniş olduğu ülkelerde bile gözlendiğine göre, belli ki, politika bir elitin tekelinde ve o elitin kontrolündeki kitle haberleşme araçlarının topluma empoze ettiği biçimde, çerçevede kaldığı müddetçe bir beis yok! Bu nedenle, depolitizasyon denildiği zaman kitlelerin politika dışında tutulmasını anlamak gerekiyor ve tıpkı böyle isteyen politikacılar gibi, kitlelerin politizasyonunu savunanlar açısından da politika ile ideoloji arasında doğal bir bağ bulunuyor.

İDEOLOJİ VE SOSYAL BİLİNÇLİLİK FORMLARI

İdeoloji sözcüğünü umacı gibi gösteren, suçlama ve küfretme deyimi gibi kullanan politikacıların ideolojileri yok mu? Elbette var. Sınıflı bir dünyada bunun aksini düşünmek olanaksız ve bilim dışı. Çünkü ideoloji denilen şey var olan toplumsal olguları içinden geçirerek düşünsel plana aktaran bir ışık prizması gibidir. Bu olguların en önemlisi ise sınıfsallık olduğundan, ister istemez ortada farklı ideolojiler bulunacak ve her biri ayrı sınıfsallığı yansıtacak. İdeolojiler sınıflı toplumun ürünleri olarak, kaynaklandıkları ve temsil ettikleri toplumsal grupların ekonomik ve dolayısıyla sınıfsal çıkarlarının içinde ifadelerini buldukları görüş ve düşüncelerin sistemleştirilmiş toplamları olunca da, politikaya dönüşmek, politik hedefler gütmek, bu nedenle, politik programların hazırlanmasına ve gerçekleştirilmesine yol göstermek zorundadırlar. Biz istesek de, istemesek de bu objektif bir vakıadır. Her türlü politikanın tarihe karışması, sınıfların ayrılıklarının, çelişkilerinin, mücadelelerinin yani kendi varoluşlarının tarihe karışmasına bağlıdır. Şu halde, insan oğlunun özgürleşme sürecinde, politik süreç ve dolayısıyla ideolojik süreç son derece önemli bir rol oynar.

Geniş anlamıyla, ideolojik süreç ekonomik temelle belirlenir ve felsefe, politika, hukuk, ahlak, sanat vb. gibi toplumsal bilinçlilik formlarının tümünün arasındaki çok yönlü etkileşimlerin ürünü olarak şekillenir. İdeolojik süreç zihinsel bir üretimdir, mevcut objektif maddi ilişkileri bir sınıfsal konumdan yansıtan görüşlerin mantığını, kökenini, gelişmesini ve aynı zamanda bu zihinsel üretimin evrensel yasalarının kavranılışını içerir. Gene geniş anlamda ideolojik süreç sosyal ve tarihsel bir fenomen olup evriminin her aşamasında insanlığın tüm kültürel birikiminin sonucu olarak ortaya çıkar. Kelimenin dar anlamında ise, ideolojik süreç, verili bir ekonomik sınıfın çıkarlarının düşüncedeki ifadesinin ve dolayısıyla diğer sınıflar karşısındaki politik programının temelini oluşturan belli felsefi kabuller üzerindeki düşünsel soyutlama faaliyetinin bir biçimidir ve bu anlamıyla, sınıf mücadelesinin kuramsal bir anlatımı halinde işlev görür, yani sınıf bilinçliliğinin teorik bir ifadesi olur. Bu sınıf bilinçlilikleri genel toplumsal bilinçlilik formlarının içinde yansımalarını bulurlar. Felsefe, siyasal düşünce, ahlak, hukuk, sanat vb. şeklinde sayabildiğimiz genel sosyal bilinçlilik formları ise toplumsal yaşamda oynadıkları rollere, ilgili oldukları toplumsal gereksinmelere ve sınıf bilinçliliğini içlerinde yansıttıkları konulara göre biribirilerinden ayrılırlar. İdeoloji ile onu içeren söz konusu formlar arasındaki organik bağ her zaman açık seçik bir şekilde göze çarpmayabilir.

İdeoloji zihinsel bir faaliyet olmakla birlikte, zihin sporu anlamına gelmediğinden, yani bizzat toplumun içindeki sınıfları, onların mücadelelerini doğrudan doğruya ilgilendirip etkilediğinden ötürü, ideolojiyle toplumsal bilinçlilik formları arasındaki organik bağların önemine burada kısaca da olsa değinmek istiyoruz. İstiyoruz, çünkü bu bağların reddedilmesi hakim ideolojinin belli başlı çarpıtmalarından birisi olmakla kalmıyor. Bilimsellik, ilericilik adına da bu bağların bir bölümünün reddedildiği, diğerlerinin ise önemsizleştirildiği, öğretiyi geliştirmek adına öğretinin içinin boşaltıldığı, hem Batı'da hem bizde sıkça gözleniyor. Dogmatizme ve şematizme karşı savaş verdiklerine inanan birçok kişi, öğretiyi daha sonradan dogmalaştıran yaklaşımlarla, öğelerle, mekaniklerle uğraşmaktan yorulup öğretinin kendisini doğma olarak görmeye başladıkları anda, önce/sağa veya sola doğru revizyon geliyor. Sonra septisizme varılıyor; o boşluktan da kurtulamayanları ise kuyunun dibindeki reddiyecilik bekliyor.

Sonuç olarak, hangi halisane niyetlerle yola çıkmış olurlarsa olsunlar, öğretinin temellerinden uzaklaşan öğretisel çabalar da resmi ideolojinin sürüp giden ideolojisizleştirme ve siyasetsizleştirme gayretlerine yardımcı duruma düşmekten başka bir şeye yaramıyorlar.

İDEOLOJİ, FELSEFE VE POLİTİKA

İdeolojiyle toplumsal bilinçlilik formları arasındaki bağlar konusunda ve yazımızın somutunda üzerinde en fazla durulması gereken nokta ideoloji, politika ve felsefe arasındaki bağıntıdır. Burjuva ideologları felsefenin ideolojiden ve politikadan "kurtarılması"nı savunurlar. Onlara bakılırsa felsefe ideoloji ve politika aslında birbirlerinden tamamen bağımsız şeylerdir ama şu Marxistler felsefeyi ideolojiyle ve her ikisini birden politikayla bağıntılaştırarak düşünceyi öldürmektedirler. Her şeyi "endoktrine" etmektedirler ve ilh.

Felsefenin diğer bilinçlilik formları arasında göreceli bir bağımsızlığa sahip olduğu doğrudur. Ama bu bağımsızlık mutlaklaştırıldığı takdirde parça (felsefe) bütünden (o formların teşkil ettiği bütünsellikten) sadece ayrı tutulmakla kalmaz, aynı zamanda o bütün'ün karşısına da çıkartılmış olur. Oysa ideoloji denilen şeyin yukarıda andığımız tüm ideolojik bilinçlilik formlarının organik bir bütünlüğü olduğu binlerce yıllık insanlık tarihinde besbellidir; şu halde bu formlardan bir tanesini diğerinin karşısına dikmek -şayet bu iş kasıtlı yapılmıyorsa- yanlış bir mantığın ve bilim dışı bir metodolojinin sonucu olduğu için, bu metodoloji elbette ki, sahibini daha da vahim noktalara sürükleyecektir. Bu yanlış bakışın özelliklerinden biri kategorileri, bilinçlilik formlarını vb. pür (saf) olarak görmektir. Öğretiyi geliştirmek adına felsefeyi, ideoloji ve politikadan bağıntısız görme çabasının temelinde de "saf felsefe" arayışı yatmaktadır. Oysa diğer tüm kategoriler gibi sosyal bilinçlilik formlarının da hiç biri saf formlar değildirler, biribirleriyle sıkı bağlar ve etkileşimler içindedirler, çünkü tek bir ideolojik sürecin değişik yönleridirler, bu nedenle hangi göreceli bağımsızlığı taşırsa taşısın, felsefede, -tıpkı politik düşünce gibi, ahlak gibi, din gibi-o zihinsel faaliyetin (ideolojik sürecin) belirli bir formu olduğu için tek başına -diğerlerinden bağımsız- algılanıp kavranılmaz, tersine tüm o formların teşkil ettiği bütünlük içinde anlam kazanır.

Sosyo-ekonomik temeli en fazla yansıtan, en açık seçik gösteren politikadır. Böyle olunca, ister istemez politikanın diğer sosyal bilinçlilik formları üzerinde özel bir etkisi söz konusudur. Günümüzde sadece hukukun değil, diğer bilinçlilik formlarının da (istisnasız hepsinin) politizasyonu olgusu buradan gelmektedir. (Hemen şunu söyleyelim ki, feodal çağda öne çıkmış bulunan- çünkü sosyal yapıyı, sınıfsal hakimiyeti en doğrudan yansıtan- din ve dinsel düşünceydi, bu nedenle, o dönemler dinsel ideolojinin üstünlüğü altında geçti. Ama burjuva devrimlerinden bu yana ve sosyalist devrimlerden de sonra sosyal varoluşun -toplumsal temelin- en fazla belirlediği form olarak politik düşünce ön plana çıkmıştır, sosyalist toplumun daha ileriki süreçlerinde politika önemini yitirecektir.)

Andığımız ideolojik formlar arasında politikanın çağımızdaki birincil önemi bizi hangi sonuca götürmektedir? Ekonomik temelle -ve dolayısıyla ideoloji ile- sosyal bilinçlilik formları arasındaki bu azami yakınlık, ideolojinin her şeyden fazla politik düşüncede ve eylemde yansımasını getirmekte, yani ideolojiyle politika arasındaki bağların gücü sınıflar arası mücadelelerin her şeyden fazla politikada ifadesini bulmasını doğurmaktadır. Bir başka deyişle ideolojiyi yansıtan politik düşüncenin somutu politik eylemliliktir.

Şu halde ideolojik ve politik mücadelenin bu denli içiçe geçmişliği ve öne çıkmışlığı, diğer bilinçlilik formlarını (sosyal temele daha uzak olanları) da etkileyerek, ama onlarla sistematik bir bütünsellik içinde bulunarak toplumu değiştirmede tayin edici rol oynamaktadır.

Depolitizasyon gayretlerinin ideoloji düşmanlığıyla kolkola gitmesi de buradan ileri gelmektedir. Resmi ideolojinin bu gayretleri Batı'da da, bizde de başka çeşitli nedenlerin etkisiyle gözlenen politikadan kaçış eğilimleriyle birleştiğinde ortadaki çözümsüzlükler sürüp gitmektedir. Ama bu çözümsüzlük çalışanların aleyhine, çalıştıranların lehine devam etmektedir çünkü, sonuçta statüko korunmaktadır.

Durum böyleyken, çağdaşlık adına, aydın olma adına politikayı ve politik mücadeleyi küçümsemek, ilericiliğe hizmet etmek değildir. Şayet politika arenası şimdiki haliyle umut vermiyorsa, çirkinliklerle, ahlaksızlıklarla, ya da muhalefetten yana beceriksizlik ve basiretsizliklerle doluysa, bu demektir ki, ortada bir boşluk vardır, ilericiliğin gereği ise bu boşluğu doldurmak, bu ihtiyacı karşılamak üzere kolları sıvamaktır. □

Sosyal demokrasinin yerli standartları

Süreyya ÖRGEN

Sosyal demokrasinin içinde bulunduğu kriz ülkenin siyasal ortamını, demokrasi güçlerini ve dolayısıyla sosyalistleri ilgilendiriyor. Sosyalistler, kuşkusuz ki, sosyal demokrasiden ne devrimcilik ne de sosyalizm beklerler; ama siyasal demokrasi, insan hakları, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü, işçi hakları, demokratik kültürel özgürlükler, demokratik ittifaklar, sendikal hareket ve sendikal ittifaklar, barış sorunları ve dolayısıyla ABD-NATO politikaları, hatta tekellerin azgın gidişinin önüne duvar örülmesi gibi birçok hayati konu açısından sosyal demokrasinin dünkü ve bugünkü politikaları, tutumları, sosyalistlerin önemli ölçüde dikkatini çekiyor.

Batı Avrupa ülkelerindekinin tersine bizde sosyal demokrasinin tarihi henüz çok yeni. Kapitalizm tarihimize göre bir hayli geç de gelmiş olsa, sosyal demokrasi yüzde 40'ları aşan oy yüzdelerine, iki kez elde edilen hükümet etme fırsatına sahip olduğu gibi, doğumuna rastlayan 12 Mart dönemi ve 1980 sonrasını kapsayan 12 Eylül koşulları gibi badirelerle de karşılaştı. Ne var ki, bunca önemli toplumsal olaya, dolayısıyla geçirdiği tüm deneyimlere rağmen, ayrıca sosyalist hareketin siyasal arenadaki dağınıklığından ve güçsüzlüğünden, bunun sonucu olan en geniş aydın ve işçi desteğinden fazlasıyla yararlanmasına rağmen, yerli sosyal demokrasi takvim yaşını, yani buluğ çağını henüz aşamadı. Böyle olunca da, ne evrensel planda uluslararası sosyal demokrasinin savunduğu demokratik normlara ulaşabildi ne de Türkiye özgülünde talip çıktığı misyonlara denk düşen bir performans gösterebildi.

Sosyal demokrasi, örneğin ekonomik ve sosyal alanda reformculuğu savunur, hatta zaman zaman tekellerin gücünün sınırlandırılmasından söz ederken bugüne değin çalışanların yaşama ve çalışma koşullarını iyileştirebilecek, onların güncel istemlerini karşılayabilecek tek bir reformu bile gerçekleştiremediği gibi, o taleplerin kararlı bir savunucusu, ısrarlı bir takipçisi de olamamıştır.

Görüş EKONOMİ VE POLİTİKADA AYLIK DERGİ *Mart 1987*

Siyasal alanda ise Batı demokrasilerini savunur, fakat demokrasi anlayışı Sosyalist Enternasyonal'deki düzeye henüz ulaşmamıştır; hatta yer yer bu konuda Batı'daki liberal ve hıristiyan demokrat partilerin bile gerisine düşer. Örneğin, gider, sosyal demokrat hükümet olarak ILO Sendikal Haklar Sözleşmesi'ne TC Devleti'nin imzasını atar, fakat devlet memurlarına sendikalaşma hakkı başta olmak üzere o sözleşmenin çeşitli hükümlerini Türkiye'de hayata geçirmez (Oysa Batı'da sağcılar bile memurların sendikalaşma ve grev haklarının bulunmamasını havsalalarına sığdıramazlar) ve ilh....

Sosyal demokrasinin bu Türkiye'ye özgü demokrasi standartları, onun evrensellikten kaynaklanan tutarsızlıklarıyla birleşince ve bütün bunlara bir de sosyal demokrat yöneticilerin kimi subjektif özelliklerinin doğurduğu sonuçlar eklenince, ortaya bugünkü manzara çıkmıştır.

Yerli sosyal demokrasinin sözünü ettiğimiz özelliklerinin temel nedenlerinden biri, onun Batı'daki hemcinslerinin tersine, işçi hareketinden kaynaklanmaması, yani yönetici sınıfa muhalif ana sınıfın içindeki bir akım halinde siyaset sahnesine çıkmış bulunmaması, tersine devleti kurmuş olan partinin bir süre sonra gene devletçi anlayışları koruyarak sosyal demokratlaşmasıdır. Yani bu anlamda aşağıdan gelip yukarıya ulaşan Batılı sosyal demokrat partilerin tersine bizde sosyal demokrasi yukarıdan gelip aşağıya --bir bakıma-- monte olmuştur. Gerçi bu montaj kapitalistleşme sürecinin hızlandığı, sanayi yatırımlarının yaygınlaştığı, işçilerin toplumsal gücünün arttığı, Türkiye'nin orta gelişkinlik düzeyindeki bir kapitalist ülke konumuna ulaştığı, siyaset ve düşün alanında ise sosyalist dünya görüşünün yaygınlaşmaya başladığı evrede gerçekleşmiştir. Böylece işçi hareketinde, sendikalarda yankı bulmuş ve sosyal demokrasinin nicel gücünü birden bire birçok Batı ülkesindekinin düzeyine ulaştırabilmiştir. Ama gene de, CHP'nin kökenindeki devlet partisinin getirdiği Türkiye'ye özgü birçok özelliği de miras almıştır. Bu nedenle de bir oldu bitti karşısında örgüt darmadağın olmakta, yönetici kadrolar köşelerine çekilebilmekte, durum Türkiye'nin orijinalitesi olarak kabul edilerek tutumlar, politikalar o orijinaliteye göre belirlenmekte, Avrupalı dostlardan sabır, hoşgörü, zaman talep edilmesi milli menfaat sanılabilmektedir.

Sosyal demokrasinin bize özgü kısıtlı demokrasi anlayışının yanı sıra, bölünmüş olması da demokrasi mücadelesindeki etkinliğini sınırlamıştır. Öyle görünmektedir ki iki sosyal demokrat parti arasında keskin mücadele başka şeylerin de önüne çıkarak sürecektir. Sosyal demokratlar ve diğer ilerici çevreler bu bölünme ve keskin mücadelede hızla kutuplaşmaktadır.

Bizim ise sosyal demokratlık gibi bir iddiamız ve misyonumuz, ya da onu içeriden güçlendirmek ya da dışarıdan ona hizmet etmek gibi bir amacımız olmadığı için, SHP ile DSP arasında dışarıdan taraf olmak, veya SHP'ye ya da DSP'ye üye yazılmak gibi sorunumuz yok.

Biz bu konuya yukarıda açıkladığımız demokrasi, insan hakları, sendikal hareket, barış, emekçilerin ivedi istemleri, yaşama ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve demokrasi güçleri arasında korunması gereken değer yargılarının çiğnenmemesi, tersine geliştirilmesi açısından bakmaktayız. Sosyal demokrasinin talip olduğu demokratik misyonları yerine getirememesindeki en büyük payı işçi hareketine oturamamasında değil, kendi soluna duvar örme, "dışımızdaki sol" diye solu küçümseme, herhangi bir konuda onunla en küçük bir diyaloga bile girmeme gibi faktörlerde aramak gerektiği kanısındayız. Sosyal demokratlar, sosyalistlerin muazzam potansiyelinin kitle hareketlenmesine yansımasından duydukları endişeyle, sosyalistlerle ilişkilerini seçimden seçime oy desteği istemekle sınırlıyorlar; bir yandan da solun hem dün hem bugün karşılaştığı baskılardan dolaylı bir biçimde yararlanıyorlar.

Gerek sosyalist hareketle, sosyal demokrat hareketin farklı sınıf çıkarlarını savunuyor olmalarından, gerekse de sosyal demokrasinin demokrasi mücadelesi konusundaki tutarsızlıklarından ötürü bilimsel sosyalistlerin sosyal demokrasiye eleştirel yaklaşmaları doğaldır. Hiçbir zaman sosyal demokrasi umudumuz olmadığı gibi, belli bir yolu sosyal demokrasinin sırtında geçmek gibi bir niyetimiz de yoktur. Bizim niyetimiz sosyalistlerin kendi kimlikleriyle ülkedeki büyük devrimci-demokratik birikime sahip çıkmaları ama ülkenin ileriye gitmesi için mümkün olan her konuda ortak hedefler için sosyal demokrasiyle ittifak içinde bulunmalarıdır. Şayet SHP ve DSP kendi sollarından kaçarak sağa, resmi ideolojiye, yönetici sınıflara ödün üstüne ödün veriyorlarsa bu politikaların ülkeyi demokrasiye ve esenliğe götüremeyeceğini göstermek görevlerimiz arasındadır. ■

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

nokta *22 Mart 1987, sayı 11*

Ve söz Tanrısızların

İstatistikler, Türkiye nüfusunun yüzde yüze yakınının Müslüman olduğunu söylüyordu. Ama herkes farkındaydı ki, hiç de yabana atılmayacak bir ateist azınlık yaşamaktaydı Türkiye'de. On yıllardır köşe yazılarından, cuma vaazlarından, miting meydanlarından yükselen sövgüleri sineye çekip suskun kalan bir azınlık... Ancak geçtiğimiz günlerde Anayasa Mahkemesi'nde iptal edilen semavi dinlerin korunması ile ilgili Ceza Kanunu maddesinin aynısının ANAP milletvekillerince tekrar gündeme getirilmesi tüm ateistlerin sabrını taşıran son damla olacak ve artık onlar da konuşacaktı: Nasıl oluyordu da, inanç ve vicdan özgürlüğünü dillerinden düşürmeyenler, türbandan tarikat tartışmalarına, Kuran kurslarına kadar her konuda "özgürlüklerine" dokundurmayanlar ve çifte standart üstüne söylev çekenler böyle bir yasa çıkarabiliyordu? İnanca saygı isteyenler elbette haklıydılar. Ancak ateistler, inançsızların da aynı ölçüde saygı görmesini ve kanun önünde korunmasını istiyorlardı. Böylece Refik Erduran'ın isyana kadar varan tepkisi, birçok aydından destek alıyor ve ateistler yıllardır ilk kez seslerini yükselterek ateist olma ve ateist gibi yaşama özgürlüğü istiyorlardı.

Aslında şeriatın yasası, ateistlere karşı Cumhuriyet Yasası'ndan çok daha sertti. Istanbul Müftülüğü Fetva Heyeti Üyesi Celal Börühan, İslamiyet'ten çıkıp ateist olanlar için uygulanacak şeriat hükümlerini şöyle özetliyordu: "İslam hukukunda buluğundan sonra Müslüman olduğu halde Müslümanlıktan irtidat etmiş (dönmüş) kişiye üç gün süre tanınır. Bu süre içinde kadı kendisini tövbeye ve yeniden Müslümanlığa dönmeye çağırır. Ve bir tedbir olarak hanımı kendisinden ayırt edilir. Bu üç gün içinde kişi İslam'a dönmezse öldürülür. Bu öldürmenin amacı İslami bir politikadır."

Deli mi, divane mi? Müftülük yetkilisinin telefondaki sesi şaşkınlık içindeydi: "Öyle şey olur mu canım, inançsız insan olur mu hiç? Ben öyle bir şey hiç duymadım."

Bir insanın inançsız olabileceği, inançsız da ayakta durup yaşayabileceği, sadece müftülük yetkilisinin değil, birçok İslamcının da aklının almadığı bir şeydi. Hatta, Yaşar Keçeli gibi kimileri bu durumu ancak "delilik"le açıklayabiliyorlardı. Ateistlere serbestlik vermeyi, delilere serbestlik vermekle bir tutan Keçeli, "Yani ateistler deli mi sizce?" sorusuna, "Canım, bir nevi öyledir " diyor, "Tabii bu benim sübjektif görüşüm" diye eklemeyi de ihmal etmiyordu.

Ezan sesi... Davul sesi... Ramazan boyunca TV ekranından eksilmeyen vaiz sesi... Bütün bunlar, ateistleri derece derece huzursuz eden uygulamalardı. Mısır'da ezanın hoparlörlerden okunması yasaklanıyorsa, bu pekâlâ Türkiye'de de yapılamaz mı" diyordu eski TSİP yöneticisi Çağatay Anadol. Çalar saat icat olduğundan bu yana, ramazan davulunun da pek anlamı kalmadığını düşünüyordu birçok ateist. Zaman gazetesi yöneticilerinden Ali Bulaç da bu konuya esnek yaklaşıyordu; ateistlerin yaygın olduğu semtlerde pekâlâ davul âdeti kaldırılabilirdi!

Tanrı, okulda var, evde yok. "Doğrusu biz de şaşkına döndük" diyordu, Ayla Çalışkan. İlkokul üçüncü sınıfa giden oğlu Ümit, senenin başından beri, öğretmeninin "var", anne-babasının "yok" cevapları arasında şaşkına dönmüş sonunda karara varmıştı: "Allah okulda var, evde yoktu!" Evde dini inançlardan uzak bir ortamda yetişen, okulda zorunlu din eğitimine tabi tutulan birçok minik, benzeri çelişkiler yaşıyor, kimi zaman bunalımlara düşüyordu. Küçük Deniz de, öğretmeninin anlattıklarının telkiniyle, korku içinde babasının çarpılacağı günü bekliyor, kâbuslar görüyordu. Son yıllarda yürürlüğe sokulan zorunlu din dersi, Tanrısızların en fazla isyan ettikleri konuydu. İnsan Hakları Derneği Başkanı Emil Galip Sandalcı, "Bıraktım kendi çocuklarımızı, bir Süryani'nin zorunlu din dersine tabi tutulması beni çileden çıkarıyor" derken, Doç. Dr. Bülent Tanör, son Anayasa'da yer alan zorunlu din dersinin tüm cumhuriyet ilkelerine aykırı düştüğünü vurguluyordu.

Paneldeki saldırı ve propaganda özgürlüğü. Refah Partisi Fatih İlçesi'nin düzenlediği türban, fikir ve inanç özgürlüğü konulu panel başlamış, sıra üçüncü konuşmacıya gelmişti. Murat Belge, insanların türban takma özgürlüğünü savunduktan sonra, İslami öğretiye inanmadığını açıklayınca, çıngar kopacaktı. Aynı panelde konuşmacı olan Yaşar Keçeli belki de türban konusunda yeterince net bir tavır alamamanın etkisiyle ayağa fırlıyordu. Nasıl olurdu böyle şey! Adam burada, açık açık dinsizim diyor, peygamberden "Muhammet" diye bahsediyordu. "Siz nasıl gençsiniz, buna nasıl izin verirsiniz?" diye bağırıyordu salondakilere Keçeli. Yaşar Keçeli, **Nokta**'nın ateist propaganda özgürlüğü konusundaki sorusunu da paneldeki davranışına uygun bir tarzda cevaplamış ve şöyle demişti: "Kaç kişiyse bunlar, gitsinler, beş mi, on mu, yüz kişi mi, kaç kişiyseler bir bina tutsunlar, orada dernek kurup kendi aralarında konuşsunlar. Ama dışarda söylemesinler."

Camiden transit geçiş hakkı. Şeriat yasaları bir yana, tüm ateistlerin talebi sadece kanunlar önünde eşit hale getirilmenin ötesinde, her gün ister istemez karşı karşıya kaldıkları bazı dini uygulamaların kendileri için zorunlu olmaktan çıkarılmasıydı.

Ateist ananın dindar bebesi. Nüfus kâğıtlarına otomatik olarak işlenen "İslam" ibaresi, Tanrısızların "ağrına" giden bir başka noktaydı.

Oysa ateistler için, imanın terk edilmesi çoğu kez son derece sade ve mantıki bir süreçti. Konuştuğumuz ateistlerin birçoğu, yaşadıkları çevrenin de etkisiyle, adım adım, hatta üzerinde fazla tartışmadan dinden uzaklaştıklarını ve bir gün kendilerini ateist olarak bulduklarını söylüyorlardı. Refik Erduran, Çağatay Anadol için bu böyle olmuştu. Çevirmen Müfit Özdeş, ilk gençlik yıllarında Tanrı'nın dünya işlerine karışmayıp bir nevi katalizörlük yaptığını düşünmüş ve bu yüzden 1960 nüfus sayımında dinini "katalist" diye yazdırmıştı. Ancak daha sonraki yıllarda bir başka teori geliştirecekti. İlkel topluluklardan bu yana tanrıların sayısı durmadan azalıyordu. Önce binlerce tanrı, sonra 80-100, daha gelişmiş dinlerde 3-5 ve nihayet tek tanrılı dinler... Demek ki, insanlık geliştikçe, tanrı sayısı da azalıyordu. Ve sonunda sıfıra baliğ olacaktı. En iyisi, insanlığın önüne geçmeli ve şimdiden sıfırlamalıydı.

İşte, şu ya da bu yoldan Tanrısızlığa ulaşan bütün bu insanlar, ne dar çevrelerinin baskısına, ne de sık sık yaşanan "ya varsa" kuşkusuna aldırmadılar ve henüz çarpılmadılar ●

Cumhuriyet, 24 Mart 1987

Kazlıçeşme'de 20 Mart günü fabrikanın deri sıkma makinesinin dev silindirleri arasında kalarak ölen gencecik işçi, 16 yaşındaki Muharrem için toplandı arkadaşları. 130 fabrikadan tam 3 bin işçi. Protesto sessiz ama anlamlı.

Dünyanın en korkak varlığı sermayedir!

Söyleşi: Zeynep AVCI

Görüş *Mart 1987*

► Aziz Bey, yeni üniversite sisteminde sanki ülkenin yöneticileri ile yönetilenleri ayrı eğitimden geçmeliymişçesine bir uygulama görülüyor. Bilkent Türkiye'deki üniversitelerin tümüyle dışında bir sistem. Yorumunuz ne?

Bu model elbette Türkiye'de üretilmiş değil. Türkiye, kendine özgü hiçbir model yaratamıyor, hiçbir alanda. Türkiye'den felsefeci çıkıyor ama felsefe çıkmıyor; matematikçi çıkıyor ama matematik çıkmıyor. Yabancı modeller taklit ediliyor. Üniversiteler de Amerikan modeli. Orada Amerika'da ortalama üniversite mezunu düzeyi vardır. Bunlar tümü de aynı kalıba sokulmak istenen insanlardır. Özellikle böyle istenir. Mekanik, belirli işler yapması gereken insanlardır bunlar. Depolitizedirler. Ama koskoca bir Amerika'yı da yönetmek gerekir. O zaman bu seçkin insanları üretmek için başka bir yer uygundur. Başka tip üniversite... Bilmem kaç tane Amerikan başkanı Harvard mezunudur... FBI yöneticileri başka bir üniversiteden mezundur, filan... Türkiye de bu modeli aldı. Bu, kapitalist dünyanın akıllı bir modeldir. Akıllılar, vasat insanlara egemen olsunlar, onları yönetsinler diye bulunmuş bir model. Bu model, Türk Ceza Kanunu'na göre suçtur bence. 141-142'ye girer. Bunun da savaşımını veriyorum, arkadaşlarımla anlaşmaya çalışıyorum.

► Üniversite çevreleri bu konuda sizi destekliyor mu?

Mahkemelerdeki savunmalarımda da bunu söylüyorum. Ben, 141-142 ile suçlanıyorum. Oysa Türkiye'de bu maddeler sürekli çiğneniyor. Paralı insanlar özellikle egemen olsunlar, halkı yönetimleri altında tutsunlar diye. Yani paralı bir sınıf, parasız olan, okumamış olan, sömürülen halkı hep sömürsün diye ayrı üniversite açıyorsun... 141-142'ye girer işte! Örgütsel olarak da girer. Aslında YOK Başkanı'nın idam edilmesi lazım, 141-142'ye göre. Ama yalnız onun da değil; bu yasayı yapanların da idam edilmeleri lazım; çünkü örgüt halindeler ve bu da 142'ye giriyor. Meclis duruyor... savcılar duruyor... Bunları açıkladı diye bir adamı 142'den mahkemeye veriyorlar. Türkiye'de bir sınıfın öteki sınıflara egemen olması için uğraşılıyor işte. Bu bir suçtur. O zaman çıksınlar desinler ki, belli bir sınıfın öteki sınıflara egemen olması suç değildir. Paralı sınıf egemen olabilir de, başkaları olamaz desinler. Namusluca yazsınlar bunu TCK'ya, rahat edelim... Namuslu bir davranıştır. Biz de buna karşı savaşım verir miyiz, vermez miyiz, düşünürüz. Sokağa çıkın, bakın, 141-142'nin sürekli bozulduğunu göreceksiniz. İntihar edenler, orospu olanlar, kadın kılığında erkekler kimlerdir? hep belli bir sınıfın çocuklarıdır. Neden filanca Bey'in karısı kendini parayla satmıyor da, falanca Efendi'nin karısı satıyor? Binlerce örnek verilebilir. Türkiye'de bir sınıfın öteki sınıflar üstündeki egemenliği sağlama bağlanmaktadır üniversite uygulamasıyla.

► Bu uygulamaya yine üniversite çevrelerinden bir savaşım girişimi olacak mı sizce?

Benim gibi bir deli başlatırsa, olacak. Ya yeniden örgütlenmek, ya da var olan bir örgütün bu savaşımı üstlenmesi gerek. Bir İnsan Hakları Derneğimiz var, çok şükür. İyi bir dernek. Bu savaşımı vermesi gerekir. Yalnızca bu alanda mı? Örneğin sağlık alanında bir savaşım açmak gerek. Özal gidiyor, Amerika'da by-pass ameliyatı oluyor. Ben dört yıldır aynı ameliyatı olmak istiyorum; pasaport vermiyorlar. Özal'la benim farkım ne? Bir üstünlük meselesiyse, bir insan niteliği meselesiyse, ben ondan ber bakıma üstünüm... Sınava girmek gerekiyorsa, her alanda girerim. Başbakan diye onun ameliyatı niye öncelikli olsun? Türk halkı da uyutulmuş, teslimiyetçi... sesi çıkmıyor.

► Aziz Bey, madem demokratik bir savaşımın gereği bu denli ortada ve birçok alanda yapılacak birçok şey var, gerek aydınlar gerekse savaşım gerektiren alanların insanlarının hareketsizliği sizce neye bağlanabilir?

Temeldeki başlıca neden bence korku. "Kapitalizmde Korku" diye bir kitap çevrildi; ben de ona önsöz yazacağım. Önemli bir kitap bu. Doğası gereği, kapitalizm korku yaratmak zorunda. Korku yaratırken kendi de korku içinde. Bizdeki korku ise yalnızca kapitalizmin ürettiği korku değil. Buna ek olarak despotizmin yarattığı korku var. Kanser gibi tüm hücrelerimize işlemiş, maneviyatımıza sinmiş bir korku. Her yanımızı öyle kaplamış ki, korktuğumuzu farkedemiyoruz bile. Ben 72 yaşındayım ve ömrümün üçte ikisi sıkıyönetimli, olağanüstü hal'li geçti. Nasıl korkmam!.. O korkuyla içiçe yaşıyorum; bir de üstüne efelik taslıyorum. Aydınımız da korkmadığını sanıp efelik taslıyor ama iş eyleme gelince mantıklı gerekçeler bulup korkusunu belli ediyor. Korkuyu yenmek gerek. Korkudan daha üstün duygular var. Önce korktuğunun farkına varmalı insan. İnsan durup dururken sol alt çenesindeki azı dişini farketmez tabii. Ağrırsa farkeder. İnsanların korkularının farkında olmadıklarını, özellikle Aydınlar Dilekçesi sırasında gördüm. Geliyorar, "Bu yazılanlar hafif, daha ağırını yazmak lazım" deyip yiğitleniyorlar... Korkudan... Tıpkı, gece mezarlıktan geçerken avaz avaz türkü söyleyenler gibi.

► Sizce bu korku yalnızca aydınlara mı özgü?

Hayır. Herkeste var. Bizi korkutanlar daha çok korkuyorlar sanki. Adam işkence yapıyor, işkence yaptığı insanın gözünü bağlıyor. Neden? Yine korkudan. Gözünün içine bakar diye... Bak, bir şey anlatacağım.. Sen nasıl yazacağını bul! Köpeğin biri deli gibi havlıyormuş. "Yav, niye havlıyorsun?" diye sormuşlar. "Yürekliliğimden." demiş. "Peki, o arkan (!) niye gidip geliyor?" demişler. "Korkudan?" demiş...

Şimdi bakın, herkes bilir ki, dünyanın en korkak varlığı sermayedir. O yüzden hep güven ister. Bir istikrar, güven lafıdır gider bu yüzden... Halk da bunu yutar. Nasıl yutmasın? İstikrarlı, kararını vermiş, sakin bir ülke olmak kötü mü? Rahatlatıcı bir şey gibi gösterilir halka bu "istikrar". Oysa, onların istikrar dedikleri, sermayenin memleketi sömürmesi için gereken sessizliktir. İşçi grev yapmasın, toplu sözleşme olmasın, sendikalar kurulmasın, öyle herkes politikaya bulaşmasın... Bir ara bu bozuldu. Oysa yabancı sermaye de girmek istiyor piyasaya... Ne yapmak gerekiyor? Böyle bir sessizliği ancak silah sağlar! Örgütleri dağıtırlar, istedikleri ortamı yaratırlar. Sermaye korkunca güvence arıyor ve sonunda da bunu sağlar hale geliyor. İşte Özal'ın başarı dediği şey bu. Şimdilik rahatladı. Bir zaman sonra yine rahatsızlık hissedilirse, yine silahların gölgesine sığınılır. On yılda bir askerlerin gelmesi, hem iç hem dış sermayenin güvencesidir. İstikrar diye halka yutturulan da şu: "Ben seni soyacağım, sen de sesini çıkartmayacaksın!" o yüzden en korkağı sermayedir. Koç kadar, Sabancı kadar korkan biri var mıdır Türkiye'de? Ben niye korkayım, işçi niye korksun? Varsa bir gecekondusu, yıkılacak diye korkar, o kadar işte. Onlar bizden çok daha fazla korkuyorlar. Sermaye de, onun icracısı olan iktidar da çok korkuyor. Korktukça da havlıyorlar, havladıkça da gelip gidiyor arkaları... ■

Alınteri *Mart 1987*

Sovyet demokrasisinin derinleşmesi ve Gorbaçov

Çağatay ANADOL

Bugün Sovyetler Birliği'nde daha geniş kitlelerin kararların alınma sürecine katılmasını, devlet bürokrasisindeki tıkanıklıkların aşılmasını, bu tıkanıklıklardan kaynaklanan verimsizliklerin giderilmesini ve hatta keyfiliklerin yenilmesini hedefleyen çalışmalar artık Sovyet toplumunun sosyalizmin inşası sürecinde daha "ince işçilikleri" gündemine aldığını gösteriyor. Niye dün değil de bugün? Her toplum önüne çözebileceği sorunları koyar da ondan. Öyle bir ülke düşünün ki dünyanın en geniş topraklarında bulunsun. Çar diye anılan ve bizim eski padişahlar gibi yetkileri olan birisinin sultası altında yönetilsin. Ülkenin çok küçük bir bölümünde gayet gelişkin bir kapitalizm bulunurken -örneğin onbinlerce işçinin çatısı altında çalıştığı fabrikalar varken, geri kalan geniş bölgelerde köylüler büyük bir yoksulluk ve ilkellik içinde yaşasın. Ne yol, ne okul, ne hastane bulunsun.

İşte böyle bir ülkede işçi sınıfı iktidara geldi. Hızla sanayileşmek zorundaydı. Genç Sovyet toplumu bu sorunu çözmeden başka bir soruna el atamazdı. Hatta öncesi var! Ülkede Çarlık rejimini, olmazsa kapitalist rejimi tekrar kurmak için işçilere savaş açan ve Amerika'sıyla, İngiltere'siyle, Fransa'sıyla desteklenen karşı-devrimcileri yenmeden Sovyet toplumu önüne çözmek üzere başka hiçbir sorun koyamazdı.

Sanayileşme, tarımda ağa saltanatının kaldırılması, tarımın yeniden örgütlenmesi ve makinalaştırılarak verimlileştirilmesi... Ama hemen ardından ana yurdun savunması zorunluluğu doğdu, tarihin en büyük askeri güçlerinden biri olan ve Hitler faşizminin güttüğü Alman saldırısı ile karşılandı. Toplumun her hücresinin dikkati, enerjisi, fedakarlığı tek bir amaca yöneldi: düşmanı kovmak. Ardından da yıkılan ülkeyi yeniden inşa etmek.

Sonra Japonya'ya nükleer bomba atan ve bu bombayla işçi devletini tehdit eden Amerika Birleşik Devletleri'ne askeri bakımdan yetişmek geldi gündeme.

Uzun sözün kısası dünya tarihinin ilk sosyalist devletini oluşturmak pek öyle "tereyağından kıl çeker" gibi kolay başarılmadı.

En zoru temeli atmaktı, duvarları çıkmak için şarttı bu. Ama duvarları çıkmadan, sıvacılık, doğramacılık, camcılık, boyacılık, elektrikçilik yapılamazdı. Ev bitmeden döşeme işine geçilemezdi. Her sorunun çözülmesi ondan sonraki soruna geçmenin koşullarını oluşturuyordu.

Tüm bunları yaparken dev gibi bir merkezi mekanizma oluşuyordu. Oluşturulması zorunlu olan bu merkezi mekanizma zorunlu başka sonuçlara da yol açıyordu. Tüm yetkilerin en üst noktalarda toplanması nedeniyle daha alt düzeylerde inisiyatifin ortadan kalkması. İnisiyatiften ve ona bağlı olarak kendi özel katkısını işe katmaktan yoksun kalanlar ise yaptıkları işi daha isteksiz ve hevessiz yapıyorlardı. Tabii bu durum hem hantallık getiriyor, hem de gerek çalışanların, gerek onların hizmet etmekle yükümlü olduğu kitlelerin çıkarlarıyla çelişen durumlar yaratıyordu.

Daha büyük inisiyatif, daha büyük katılım, daha geniş tartışma ve tüm bunların kitlelerin gözü önünde "alenen" yapılması, ilk sosyalist devletin inşasının beraberinde zorunlu olarak getirdiği sorunların aşılmasında da yegane panzehirdi.

BUGÜNÜ HAZIRLAYANLAR DÜNÜ KURTARANLARDI

Yapılmak istenen şey, başka biçimde ifade edersek Sovyet demokrasisinin derinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması. Sovyet demokrasisi burjuva demokrasilerinden farklı bir içerik taşıyor. Çünkü demokrasi kelimesi farklı sınıf egemenliklerinde farklı içeriklere sahip. Kapitalizmde, kitlelerin uzun mücadeleler sonucu elde ettikleri özgürlükler ne kadar geniş olursa olsun "sömürülmeme özgürlükleri" yok. Sosyalizmde ise "sömürme özgürlüğü" yok. Sovyetler Birliği'nde bir üretim aracına sahip olup da yanında ücretli işçi çalıştırma işi -ki sömürünün temelidir- 1936 yılında tarihe gömüldü. 1936'dan günümüze uzanan süredeki gelişmeler, Sovyet toplumunu aralarında uzlaşmaz çelişkilerin bulunmadığı toplumsal katmanlardan oluşan bir halk haline getirdi. Dolayısıyla bu ülkedeki demokrasi kendi toplumsal oluşumunun niteliğine uygundur ve bundan sonraki gelişmesi de buna uygun şekilde sürecektir. Birincisi, bu ülkede sömürücü bir sınıf yoktur ve bu olmayan sınıfın özgürlüğü de yoktur. İkincisi halk kesimleri arasında farklı uzun erimli siyasal amaçlar ve uzlaşmaz sınıf çelişkileri yoktur ve bu yüzden de demokrasi denilince aklımıza burjuva demokrasisinin şartlanmalarıyla hemen geliveren farklı siyasal partiler oluşturmanın maddi temeli bulunmamaktadır.

O halde Sovyet demokrasisinin gelişimi demek, tam da Gorbaçov'un yaptığı gibi, gerek parti içinde, gerek toplumun her kesiminde çok geniş bir tartışma özgürlüğü ve ortamı yaratmak. Gerek Parti içinde gerek tüm toplumsal organizmada göreve seçilecek olan insanların birbiriyle yarışmasını sağlayacak koşullar oluşturmak, yani birden fazla adayın ortaya çıkması ve bunların gizli oyla seçilmesi. Kamu hizmetlerinin nasıl yerine getirildiğinin tam bir açıklıkla halka maledilmesi.

Tüm bunlar çok olumlu, işçi sınıfının hedeflediği daha ileri aşamalarla uyum içinde olan gelişmeler ve hedefler. Şimdi tekrar başa dönüyoruz. Tüm bunlar iyi şeyler madem, neden daha önce yapılmadı? Yapılamayışının nedeni öznel miydi? Yani daha önceki parti sekreterlerinin ve kadrolarının kusuru muydu. Hayır. Durum bunun tam tersi Sovyetler Birliği'nin ağır sanayiini kurma dönemini başarıyla tamamlayan kadrolar, genç işçi cumhuriyetinin faşist Almanya'nın saldırısından kurtarılmasında halka önderlik edenler, savaş sonrasında ekonominin yeniden inşasını sağlayanlar, yumuşama dönemine mimarlık edip Sovyetler Birliği'nin sosyalizmin daha ileri aşamalarına geçmesini sağlayanlar Gorbaçov'a bugün yapmak istediklerini, yapma olanağını hazırlayanlardır. Onlar, kendilerinden önce gelenlerin oluşturdukları olanaklarla kendi dönemlerinin en temel, en yakıcı sorunlarını hallettiler ve kendilerinden sonra gelecek olanlara yeni imkanlarla birlikte çözülmesi gereken yeni sorunlar aktardılar. İşte Parti Gorbaçov'un işbirliğinde bu olanaklarla bu sorunları çözüyor. Gorbaçov'dan sonra gelenler de Sovyet demokrasisinin olağanüstü genişlemesinin verdiği olanaklarla sosyalizmin çok daha ileri hedef ve sorunlarını halledecekler.

- 11 -

Yazı dizimizi, bu kez de Lenin'in en küçük kardeşi Maria İlyiçna Ulyanova'nın anılarına yer vererek sürdürüyoruz.

M.İ. Ulyanova 17 yaşındayken devrimci mücadeleye katıldı ve 1898'de RSDİP üyesi oldu. Ayı, Ayıcık ve Mimoza takma adlarıyla çeşitli Rus kentlerinde ve yurtdışında devrimci çalışmaya katkıda bulundu. 1900'de Iskra'da, 1903'ten itibaren de RSDİP Merkez Komitesi Sekretaryası'nda çalışmaya başladı. Birçok defalar tutuklandı, sürgüne gönderildi.

Mart 1917'den 1929 ilkbaharına kadar Pravda'da redaksiyon üyesi ve sorumlu sekreter olarak çalıştı; "işçi hayatı" ve "kadın işçi" bölümlerinin sorumlusuydu. İşçi-köylü muhabirler ağının örgütleyici ve yöneticilerindendi. Sonraları Lenin Enstitüsü'nde görev alıp onun mektuplarını yayına hazırladı. SBKP(B) XIV, XV ve XVI. Kongrelerinde Merkez Denetleme Komisyonu'na seçildi. Prezidyum ve SSCB İşçi-Köylü Denetimi Halk Komiserliği üyesiydi. 1935'de SSCB Merkez Yürütme Komitesi üyesi oldu.

Lenin Petrograd istasyonunda karşılanırken

Yurda dönüş — 1917

Vladimir İlyiç (1905'teki ilk Rus Devrimi sırasında Petersburg'ta kaldığı günler dışında) yaklaşık 15 yılını sürgünde geçirdi. Bu yıllarda içinde yaşadığı çevre, bir defasında mektubunda belirttiği gibi "çok sorunlu" ve "safi hasta sinirlerden ibaret insanların yüzdesi insanı dehşete düşürecek kadar yüksek"[1] olan bir çevreydi. Mülteci olarak yaşadığı zamanlar, ona özellikle kendileriyle sıkı ilişkide bulunmak istediği Rusya'daki işçi kitlelerinden uzak kalmasından ötürü çekilmez geliyordu... Rusya'da Şubat Devrimi'nin patlak vermesiyle bu çekilmezlik bir kat daha artmıştı.

İlyiç, yoldaş Haneki'ye, "böyle bir anda burada oturup kalmanın bize nasıl azap verdiğini bilemezsiniz" diye yazmıştı.[2] Lenin, Rusya'ya giderek proletaryanın ve tarım emekçilerinin devrimci savaşına önder olarak doğrudan katılabilmek ve siyasi gelişmelere zamanında nüfuz edebilmek için sabırsızlanıyordu. Ne ki, Rusya'ya ulaşmak öyle kolay değildi. Bu işte Antant'ın desteğini yalnızca sosyal şovenistler hesaba katabilirdi. Plehanov ve yandaşları torpidoların refakat ettiği bir kruvazörle hiçbir engelle karşılaşmadan ülkeye dönmüşlerdi. Çünkü Antant, emperyalist politikası doğrultusunda, "vatan savunucuları"nın Rusya'daki etkinliklerinden yarar bekliyordu. "Kara liste"ye alınmış enternasyonalistlerin durumuysa değişiklik gösteriyordu. Onların Antant ülkelerinden geçmesi, enterne edilmek, tutuklanmak ya da bindikleri geminin batırılması tehlikesini içeriyordu. Nitekim bu yolla Rusya'ya ulaşmak isteyenlerin başına böylesi bir felaket gelmiş, bindikleri gemi batırılmıştı. Lenin, tüm bunların bilincindeydi.

Lenin, 30 Mart 1917'de, Haneki'ye "İngiltere, beni ya da **enternasyonalistlerinin herhangi birisi ne pahasına olursa** olsun geçirtmeyecektir" diye yazmıştı, "İngiliz-Fransız emperyalist sermayesinin yardakçısı Rus emperyalisti Milyukov (ve şürekâsı)nın enternasyonalistlerin Rusya'ya dönüşünü engellemek için her tür komplo ve ihanete başvuracağı, her şeyi ama *her şeyi* yapacağı açıktır. Bu konuda Milyukov ve Kerenski'ye (ki, o boş laf eden bir geveze olup, oynadığı rol, objektif olarak değerlendirildiğinde, Rus emperyalist burjuvazisinin ajanlığıdır) bir nebze olsun güven beslemek, işçi hareketi ve Parti'miz için felaket getirici olup, neredeyse enternasyonalizme ihanet de demektir"[3]

Peki, geriye hangi yol kalıyordu? Vladimir İlyiç, müthiş planlardan birini bırakıp, bir başkasını kuruyordu, ama bunların hiçbiri uygulanabilir değildi. İsviçre'den çıkma imkanlarını düşünerek uykusuz geceler geçirdi. Sağır-dilsiz rolü oynayıp, İsveç pasaportuyla İsveç'e ulaşmak üzere çaba sarfetmeye karar verdi. Haneki Vladimir İlyiç'e benzeyen bir İsveçli bulacak, onun adına pasaport temin edecekti. Bu planın anlatıldığı mektuba İlyiç'in bir fotoğrafı da eklenmişti.

"Mektubu okurken, Vladimir İlyiç'in ne denli ıstırap çektiğini sezinledim" diye yazıyor Haneki, "ama bu fevkalade plana epey güldüğümü de itiraf etmeliyim"... Ama mektupla birlikte gönderilen Vladimir İlyiç'in fotoğrafı gene de kısa bir süre sonra işe yaradı. İki gün sonra sözü edilen fotoğraf İsveç sol sosyal demokratlarının günlük gazetesi *Politiken*' i süslüyordu. Fotoğrafın altında 'Rus Devrimi'nin Önderi' başlığıyla Vorovski'nin yazdığı bir başmakale yer alıyordu".

Kısa bir süre sonra Vladimir İlyiç, Rus Siyasi Mültecilerini Rusya'ya Geri Getirme Komitesi'nin çabalarının başarılı olacağına da inanmıyordu. Adı geçen komite aracılığıyla işçi temsilcileri sovyeti, Alman esirlerinin serbest bırakılmasına karşılık, siyasi mültecilerin Almanya'dan geçmelerini sağlamak üzere Milyukov'un desteğini kazanmaya uğraşıyordu. Milyukov ise bu plana razı olamazdı. Geriye tek gerçekçi imkan olarak Alman hükümetinin mültecilerin Almanya'dan geçmesine izin vermesini sağlamak kalıyordu. Nitekim tarafsız İsviçre sosyalistleri bunu sağladılar da.

Elbette bu, tehlikeli bir işti. Rus burjuvazisi ile Rus sosyal şovenistlerinin Bolşeviklerin Almanya'dan geçmesini, onlara karşı karalama kampanyasında kullanacakları kesindi. Bu yüzden yolculuğun öyle düzenlenmesi gerekiyordu ki, Bolşeviklerin ne Alman hükümeti ve ne de Alman sosyal şovenistleriyle herhangi bir mutabakata vardıkları suçlaması yapılabilsin. Vladimir İlyiç adına İsviçreli komünist Fritz Platten Alman makamlarına yolculuk şartlarını iletti. Bu şartların en başta geleni, vagon dokunulmazlığının tanınmasıydı; yolcuların pasaportları kontrol edilmeyecek, Vladimir İlyiç'e Stockholm'e kadar refakat eden yoldaş Platten (Rus hükümeti onun Petersburg'a gelmesine izin vermemişti) dışında kimse vagonu terketmeyecek ya da herhangi bir kişiyle görüşme yapmayacaktı. Bunun sonucunda, vagon için "kurşunla mühürlendi" deyimi kullanıldı.

9 Nisan'da (yeni takvime göre) Vladimir İlyiç Zürih'ten hareket etti. Çoğunluğu Bolşevikler olmak üzere mültecilerin küçük bir bölümü kafileye katılmıştı. Diğerleri ise yolculuğu "siyasi hata" olarak değerlendirdiler ve trenin hareketi sırasında yoldaşlarımıza karşı düşmanca gösteri bile yaptılar. Ne var ki, bir başka yoldan Rusya'ya dönme imkanı olmadığından emin olunca, onlar da bu yolu seçmek zorunda kaldılar.

Ne denli bekliyor olsak da, Lenin'in Petrograd'a gelişi bizim için gene de bir sürpriz oldu. Gelişini bildiren ve Tornea'dan çekilmiş olan telgrafı ancak 16 Nisan'da alabildik. O gün tatildi[4], fabrikalar çalışmıyordu, gazeteler de çıkmamıştı. Gene de Bolşeviklerin önderinin akşama doğru geleceği yolundaki sevinçli haber işçi semtlerinde kulaktan kulağa yayılıyordu. İşçiler, sayılan ve sevilen önderlerini, öğretmenlerini törenle karşılama hazırlığına girişmişlerdi.

Karşılama daha Beloostrov'da başlamıştı bile. Lenin'in en yakın mücadele arkadaşları ve yakınlarının yanısıra Sestrorersk'ten kadın-erkek işçiler ellerinde bayraklarla onu karşılamaya koşuyorlardı. Vladimir İlyiç'i vagondan dışarıya omuzlarında taşıdılar. İlyiç istasyonda işçilere yaptığı konuşmada, sosyalist dünya devriminin ilk basamağını oluşturması gereken Şubat Devrimi'nin önemini vurguladı.

Bu ilk karşılaşma onu çok etkilemişti, çok duygulanmıştı. Yüzünde sevinç okunuyordu. Yoldaşlarını durumla ilgili olarak soru yağmuruna tutuyordu. Aynı zamanda kendisini Petrograd'da muhtemelen tutuklayacakları endişesini de belirtti. Finlandiya garında ise onu tutuklama yerine, daha da görkemli bir karşılama bekliyordu. Orada hazır bulunanların hepsinde bu karşılama silinemez, unutulmaz bir iz bıraktı.

Tren istasyona yaklaştığında tüm alan ve çevredeki caddeler insan doluydu. Kadın-erkek işçiler bayraklarıyla oradaydılar. Peronda bahriyelilerden, makineli tüfek bölüğü askerlerinden, Moskova ve Preobraşenski Alayı temsilcilerinden oluşan bir şeref kıtası hazır durumda bekliyordu. Vladimir İlyiç göründüğünde, askerler ve bahriyeliler selam duruşuna geçti, askeri bando Marseillaise'i çalmaya başladı. O ise, tekmil aldıktan sonra şeref kıtasını "yaşasın sosyalist devrim" diyerek selamladı. Sonra "şeref salonu"na götürüldü. Burada işçi-asker ve köylü temsilcileri sovyetleri yürütme kurulunun görevlendirdiği Çhaydze'nin tatlı-sert selamlama nutkuna tahammül etmek zorunda kaldı. Cevaben yaptığı konuşmasında Lenin, Çhaydze'ye itidalini gözle görülür biçimde kaybettiren, şiarı bir kere daha tekrarladı.

Vladimir İlyiç daha sonra dışarıya, meydana çıktı, orada hazır bekleyen arabaya binecekti ki, bu sırada onu coşkuyla selamlayan bir işçi delegasyonu kendisinden bir zırhlı araca binmesini istedi. Farların aydınlattığı zırhlı araç, Krsezinska sarayına doğru hareket etti. Vladimir kendisini kuşatan ve Rusya'yı despotizmden kurtarmış olan işçi ve askerlere eliyle selam verdi. Durmadan "yaşasın sosyalist devrim" diye haykırıyordu. İşçi kitleleri yavaş yavaş zırhlı aracın ardından geliyorlardı. Bu kitlenin başında silahlı fabrika ve semt milisleri bulunuyordu. Caddelerin iki yanına işçiler dizilmişti. Krsezinska sarayında Partili yoldaşlar toplanmıştı. Herkes ona hoşgeldin demeye koşuyordu. Ne var ki, o, hemen konuyu değiştirerek, iş meselelerini konuşmaya başladı. Konuşma yapmak üzere söz aldı ve orada toplananlara yeni oluşan durumda Parti'nin görevlerini açıkladı. Bu konuşmasında, bir gün sonra da Petrograd İşçi Temsilcileri Sovyeti'nin Parti grubunda açıkladığı ve Nisan Tezleri[5] adıyla tanınan ana ilkeleri dile getirdi.

Adı geçen tezler burjuvaziyi çılgına çevirmişti, Menşevikler ve sosyal-devrimciler öfkeden kuduruyorlardı. Parti önderi olarak Lenin'i karalamak ve daha bilinçlenmemiş, küçük burjuva illüzyonların etkisindeki işçi ve asker katmanları Bolşeviklere karşı kışkırtmak üzere "kurşunla mühürlü" vagonla Almanya'dan geçiş hikayesini sonuna dek kullanıyorlardı.

Lenin'in, doğruluğu birkaç ay sonra parlak bir biçimde tasdik edilecek ve Büyük Ekim Devrimi'nin başarı ve zaferini garantileyecek olan görüşlerini, o sıralarda işçilerin henüz küçük bir azınlığı kavrayabilmişti.

Pravda'nın redaksiyonunda

Pravda'nın ilk sayısı 5 Mart 1917'de çıktı. Konstantin Stepanoviç Yeremeyev yönetiminde görevlilerden küçük bir grup alelacele hazırlamıştı onu. O sayı ücretsiz dağıtıldı. Daha sonraki günlerde Pravda'yı alabilmek için "büro" önünde işçiler uzun kuyruklar oluşturuyorlardı: "Verin onu! Bu bizim en öz davamızdır".

Redaksiyon görevlileri iki odaya yerleşmişti. Odalardan küçük olanı redaktörlerin çalışma odasıydı. Sonraları, bu küçük odadan hergün bir-iki saatini burada geçiren İlyiç ile en yakın çalışma arkadaşlarının kahkahaları duyulur oldu, aradaki duvar çok inceydi.

O sıralar büroya özellikle cepheden çok mektup geliyordu. Bu mektupların çoğunluğunda askerler Pravda ve Bolşeviklerle dayanışmalarını dile getiriyorlardı. Onlar siyasi partileri, partilerin programlarını pek anlamıyorlardı ama, en çok özledikleri şeyden, —savaştan mümkün olduğunca tez zamanda kurtulma talebinden— dolayı Bolşevikleri tutuyorlardı. Bu sonuca ulaşabilmek için tek bir yol —Pravda'nın gösterdiği yol— görüyorlardı. Bunun yanında tabii, hakaret dolu mektuplar da vardı: "Alman ajanları", "hainler" vs. vs. Böylesi nitelemelere pek seyrek rastlanmadığı gibi, bunlar vatanı savunan askerlerin cepheden döner dönmez "hain"lerle hesaplaşacakları tehdidiyle zirveye ulaşıyordu. Ama bu türden tehdit mektupları askerler, büyük zorluklar pahasına cepheye ulaşabilen Bolşevik yayınlarına ve Pravda'ya bakarak, Bolşevikler hakkında karar verme imkanı buldukları ölçüde azalıyordu.

Arada bir de, yayın bulması ve nasıl örgütleneceklerini ilk elden öğrenmesi için arkadaşları tarafından görevlendirilerek Petrograd'a yollanan ve dosdoğru siperlerden gelen, üstü başı toza bulanmış, açık havada yüzü yanmış, bir deri bir kemik bir askerin redaksiyon bürosuna daldığı da oluyordu.

Daha Nisan ayında sürgünden döner dönmez Vladimir İlyiç redaksiyon görevini üstlendi. Bu, Pravda'nın en parlak devirlerinden biriydi. Kesinliği, açık tavrı ve yazarlarımızın en iyisinin kaleminden çıkan, güncel olayları anında değerlendiren makaleleri gazeteyi çok ilginç kılmıştı. Hiçbir gazetenin, şu bizim küçük Pravda'nın Nisan-Temmuz 1917 arasında okunduğu kadar büyük bir dikkatle okunmadığını söylersem, yanlış yapmış olmam.

(Sürecek)

[1] *Lenin, Toplu Eserler, C.18, s. 311 (Alm.)*
[2] *Lenin, Mektuplar, C.IV, s.418 (Alm)*
[3] *a.g.e, s.417.*
[4] *3 (16) Nisan 1917 Paskalya tatiliydi.*
[5] *Lenin, T. Eserler, C.24, s.1-8 (Alm)*